

Vipavski glas

št. 52

letnik XV

april 2000

MATERI

*Daleč sva, malo besed je med nama,
komaj poznaš moje duše obraz.
Težko, veš, reči besedo je, mama,
teže še reči besedo naglas.*

*Misel, ki ti jo pošiljaš za mano,
najde le ravne in gladke steze.
Težko ji je, če zadene ob rano,
ko se vsa plaha dotipa do me.*

*Mati, vsak mora po svoje živeti,
vsak mora sam prehoditi svojo pot.
Kar mu je dano, to mora sprejeti,
ne da bi vprašal, zakaj in od kod.*

*Morda ne veš, kak je včasih samotno,
morda ne veš, kak je včasih hudo,
morda ne veš, kak se včasih odsotno
duša smehlja, a ne misli na to.*

*Mati, sam bom vso pot prehodil.
Ne skrbi. A vseeno - pridi tedaj,
kadar bo kdo moje srce pohodil.
Dvigni ga, toplo besedo mu daj.*

Kajetan Kovič

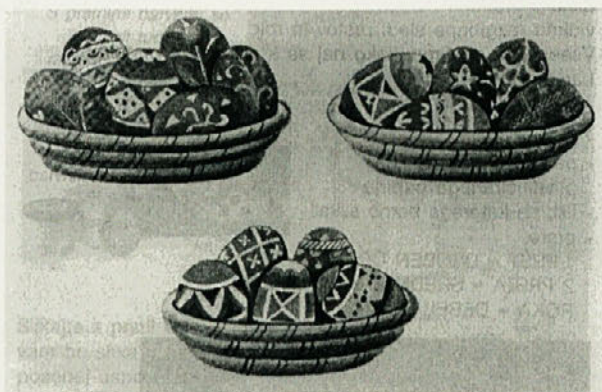
Iskrene čestitke našim mamam za njihov praznik - materinski dan.

VELIKA NOČ

*Zbudila me je pesem ptic,
pogled na oknu je obstal.
Obrisane so solze z lic:
Zveličar je od smrti vstal!*

*Našim bralcem želimo vesele in doživete
velikonočne praznike.*

Uredniški odbor

Naslovnica:

*Praznični kruh - tički, košarice in gnezda
(Kruh na Slovenskem, Kmečki glas, Ljubljana 1993)*

V nedeljo, 6. februarja, smo se Vipavci zbrali v kinodvorani, da bi počastili slovenski kulturni praznik - Prešernov dan. Slavnostni govornik je bil *prof. Justin Stanovnik*. Njegov govor objavljamo v celoti.

KULTURA DANES IN ZMEROM

Še dva dni in bo spet tu Prešernov dan - slovenski kulturni praznik. O kulturi kar naprej govorimo, redko pa se ustavimo in vprašamo, kaj pravzaprav to je. Kultura je slovenska beseda, a ne tako slovenska, kot so besede zemlja, gora, vas, domovina. Kultura je beseda, prenesena iz tujine, in pomeni vse, kar je obdelano, gojeno, spremljano od človekove skrbi. Lepa podoba kulture bi bila, recimo, njiva. Vsi vemo, kako njiva nastane in kako se ohranja: tako, da se zorje in potem spet preorje; tako, da se to, kar je vanjo vsajeno, okoplje in opleve; tako, da se obvaruje pred robido, ki sili iz divjine naokoli. Tu smo že pri nasprotju tega, kar je njiva - pri divjini. Še bolj bi se zavedli, kaj je njiva, če bi se spomnili na besedo džungla. Vsi vemo, kaj pomeni beseda njiva in kaj pomeni beseda džungla, toda če ju tako postavimo drugo ob drugo, se bolj zavemo pomena obeh. Nenadoma se zavemo, da je njiva prostor, kjer vlada red, džungla pa prostor, kjer ni nobenega reda - kjer se slišijo samo divji kriki teh, ki ubijajo, in prestrašeni kriki teh, ki so ubijani.

Kultura je prostor, kjer človek lahko živi; v prostoru, kjer ni kulture, pa človek ne more živeti po človeško - lahko živi, a ne more živeti po človeško. Zato kultura ni nekaj, kar je tako za zraven, nekaj, brez česar se nazadnje tudi shaja. Če imate še v spominu oba pojma, njiva in džungla, potem boste takoj razumeli, da je kultura nekaj bistvenega - da z njo človek stoji in pade, da gre tu za aut-aut, za biti in nebiti. Tega ponavadi ne razumemo, potem pa pride čas, ko nenadoma vse zelo dobro razumemo.

Ljudje zvečine pomislijo, kadar slišijo besedo kultura, na knjižnice, na slikarske in kiparske galerije, na koncertne dvorane, na muzeje in podobne reči. V resnici pa moramo biti malo bolj natančni. Vse naštete reči namreč lahko v svetu obstajajo, a bomo vendar morali priznati, da kulture ni. Kultura je nekaj mnogo bolj osnovnega in vsakdanjega, a hkrati tudi mnogo finejšega. Kultura je

to, kar si človek misli o sebi in o ljudeh okoli sebe, kar si misli o življenju in svetu. Vprašanje kulture se odloča z vprašanjem, ali imajo vse te stvari smisel ali ga nimajo. Kultura je znotraj človeka ali pa je ni. Kultura je v človekovi glavi. Naj za ilustracijo postavim pred vas dve podobi.

Ko sva s prijateljem raziskovala po pogrjskih hribih neko zgodbo, sva nekoč, že precej na večer, stopila v samotno kmečko hišo. Velik prostor, lesen strop, v enem kotu velika miza, v drugem postelja. Na postelji je sedela stara mati; sama, drugih še ni bilo domov. Začeli smo govoriti. Čim dlje smo se pogovarjali, tem bolj sva strmela. Žena, ki je sedela na tisti postelji, je mogoče kdaj v življenju šla v Ljubljano, prav gotovo pa ni nikoli prišla dlje od Brezij, in vendar je bila v njeni govorici tolikšna rahločutnost in toliko finega dotika, da niti z enim vprašanjem in niti z enim odgovorom ni segla dlje, kot se sme. Toliko je bilo v njej zadržanosti in obenem toliko iskrenosti in prisrčnosti, da sva čutila, kot da bi v prostoru zavladata neka slovesnost. Vsi smo čutili, da nam je dobro. Lahko bi jo peljal, sva si rekla potem, ko sva bila zunaj, v katerikoli salon, na katerikoli parket, pa prav gotovo ne bi naredila nobene kretnje, ki ne bi spadala v tisti prostor. Morda ne bi ničesar povedala, prav gotovo pa ne bi ničesar rekla ali naredila, kar bi koga spravilo v zadrego.

To je ena podoba, druga pa je tale. Karel Leskovec je partizanski pisatelj. Njegova trilogija Križpotja je ena redkih knjig te vrste, ki se jo spleča brati: napisana je z velikim talentom in z velikim občutkom za resničnost. Pisatelj je bajtarski otrok iz Rovt in lahko si predstavljate, da je malo hodil v šolo. Že zelo zgodaj je šel služiti za pastirja in prav v spomin na pastirska leta je napisal knjigo Hudi Vrh. Prizor, ki bi ga z dvema besedama nakazal pred vami, je vzet iz te knjige. Nekoč so pastirji na paši počeli nekaj, kar se ne sme - natanko se ne spominjam, kaj. Toda stvar ni ostala neopažena. Ko je zvečer gnal živino domov

mimo neke hiše na samem, ga je gospodinja poklicala noter in mu zelo resno povedala, da tega, kar je videla, ne bo nikomur povedala, a da ne pričakuje, da se bo to še kdaj ponovilo. Njene besede so morale biti takšne, da so pisatelju ostale v spominu do poznih let. Sprejel jih je zato, ker so bile izrečene iz skrbi. Toda važno je to, da se je povsem tuji ženski zdelo potrebno, da nekaj ukrene. Na neki način je postala vzgojiteljica.

Podobi, ki sem si ju vam dovolil opisati, izražata nekaj, čemur ni mogoče reči drugega kot kultura. A sedaj je tukaj že vprašanje, kako do takšne žive, resnične, ustvarjalne kulture pride. Naj takoj odgovorim: takšna kultura ne nastane sama. Za takšno kulturo, ki se potem dotakne vsega in vsakogar, mora biti neko veliko središče. Eno od takih središč so tudi Prešernove poezije.

Če hočem o tem središču kaj določnejšega povedati, ga moram najprej postaviti v velik okvir. Gotovo ste že slišali besedo civilizacija, a sem se vseeno odločil, da bom o njej rekel dva ali tri stavke. Rad bi nekoliko pokazal, kaj mislim s tem, ko pravim, da je Prešernova poezija ena od središč civilizacije.

Evropska civilizacija - kultura, v kateri živimo - ima dva izvora. En izvor je Abraham, ki je zaslišal glas Boga, se dvignil in šel na pot v imenu obljub, ki mu jih je Bog dal, potem ko ga je poklical. Tako je ustvaril veliko tradicijo. V njej ima ključno mesto prerok. Prerok ne govori v svojem imenu in ne izreka svojih spoznanj. Prerok je izrekovalec božjih naročil. Če poznate Puškinovo pesem Prerok, potem veste, kaj mislim. Izmučen tava prerok po puščavi, a na križpotju ga čaka angel, da ga okreпча in prenovi. Dotakne se njegovih oči in njegovih ušes, zamenja mu človeški jezik z jezikom modre kače, namesto kamnitega mu da goreče človeško srce. Tako prenovljenega ga pošlje, kot pravi Puškin, "vžigat srca ljudem". Jezik Abrahamove tradicije je jezik prerokov ali božji jezik. Za mnogimi preroki je - kot smo slišali v cerkvi za božič - Bog nazadnje ljudem spregovoril po Sinu, ki ni več prerok, ampak Beseda sama in Bog.

Drug izvor civilizacije ali omike, v kateri prebivamo, pa so grški misleci z jonskih otokov. Ti pa niso govorili tega, kar jim je Bog naročil govoriti, ampak so govorili o

tem, kar so dognali in spoznali sami. Jezik te tradicije je človeški jezik. V tem jeziku so govorili potem vsi antični pesniki, dramatik, filozofi, vsi misleci srednjega veka in renesanse do danes.

Vse od takrat, ko so krščanski misleci v prvih stoletjih po Kristusu združili duhovne energije obeh izvorov, Abrahamovega in grškega, v eno civilizacijo, govori ta civilizacija v vseh jezikih, v božjem in človeškem jeziku. Samo kjer se ta dva jezika govorita in kjer sta ta dva jezika razumljena, lahko govorimo o evropski civilizaciji: kjer se božji jezik govori v vednosti, da obstaja še človeški jezik, in se človeški jezik govori v vednosti, da obstaja še božji jezik. Mi pripadamo civilizaciji dveh jezikov. Če bi eden od njiju dokončno umolknil, bi bilo te civilizacije dokončno konec.

Za Prešerna smo rekli, če se še spomnite, da je veliko središče. Sedaj vemo, da predstavlja središče, v katerem so se zgostile velike energije človeškega jezika. Ker smo v območju Prešernovega dne, bomo skušali razumeti Prešerna kot veliko središče slovenskega jezika. Poizkušali bomo doumeti eno od njegovih veličin, ki se nam na začetku novega tisočletja zdi posebno važna. Odkrili jo bomo, če se bomo zamisli v to, kakšen jezik je govoril. Rekli smo, da človeškega. Toda, kakšnega? To bomo odkrili tako, da bomo pokazali na neko nasprotje. Za Prešerna pravijo, da je bil svobodomislec ali frajgajst. Danes bi mogoče rekli, da je bil liberalec in bi s tem želeli povedati, da ni bil cerkven človek. Ne da bi se podrobneje spuščali v to vprašanje, se pridružimo pisatelju Rebuli, ki ga uvršča v enega od teh pojmov. Torej liberalec in agnostik, človek, ki pravi, da v zadevah vere ni mogoče reči nič določenega. To je ena stran.

Druga pa je tej nasprotna. Poglejmo nekoliko njegove pesmi - njegovo poezijo. Prešeren je bil rojen v krščansko in katoliško tradicijo, v njej je zrastel, v njej je bil vzgojen, potem pa se ji je v določenem pogledu odtujil. Toda, se sedaj vprašamo, ali jo je zato tudi zavračal, napadal, ironiziral, smešil? Ničesar od tega ne bomo našli v njegovih pesmih. Nasprotno, med prvimi, s katerimi je Prešeren izdeloval svoje pesmi, so tudi krščanske prvine in sicer tako nedotaknjene in čiste, kakor da bi bile pravkar prišle iz ust najbolj vernega človeka, ki se ga še ni dotaknil niti najmanjši dvom. Lahko bi

celo rekli, da pesnik izrisuje svoja najgloblja in najintimnejša občutja na ozadju podob in primer, ki so del nedotaknjene krščanske kulture.

Naj za ilustracijo svoje trditve navedemo nekaj primerov. Na primer, kako v pesmi Orglar utemeljuje pesniško svobodo:

*Pel je v sužnosti železni
Jeremij žalost globoko,
pesem svojo je Visoko
Salomon pel o ljubezni.*

Ali pa opis velikega tedna v sonetu, ki govori o začetku njegove ljubezni:

*Bil vel'ki teden je: v soboto sveto,
ko vabi molit božji grob kristjana,
po cerkvah tvojih hodil sem, Ljubljana,
v Trnovo, tja sem uro šel deseto.*

Lahko se spomnimo tudi soneta, ki s staro legendo pojasnjuje, kam gredo vse pesnikove pesmi:

*Ni znal molitve žlahtnič trde glave
kot te začetek, v k'teri poje hvala
se nje, ki mati božja je postala,*

V enem od njegovih sonetov lahko preberete celotno romarsko topografijo tedanjega časa. Poslušajte:

*Mars'k'teri romar gre v Rim, v Kompostelje,
Al' tje, kjer svet' Anton Jezusa var'je,
Trsat obišče al' svete Lušarje
Enkrat v življenju al' Marij'no Celje.*

Vsi tudi vemo, kako se konča sonet, ki je posvečen rodni vasi:

*mi mirno plavala bi moja barka,
pred ognjem dom, pred točo mi pšenico
bi bližnji sosed varoval - svet' Marka.*

Kar vzemite v roke knjigo njegovih poezij in berite dalje. Če je niste še nikoli brali s tem očesom, boste presenečeni, kako krščanska knjižica je to. Na koncu in na vrhu vsega stoji seveda Krst pri Savici s Prešernovim, morda res nekoliko resigniranim, a dokončno sprejetim spoznanjem:

*da srečen je le ta, kdor z Bogomilo
up sreče onstran groba v prsih hrani.*

Če vse te besede in podobe, ki smo jih prebrali, še enkrat premislimo in pustimo, da nam povedo, kaj pomenijo, potem bo pred nas z gotovostjo stopilo spoznanje, da je Prešernov jezik evropski jezik, v definiciji, ki smo jo podali v tem razmišljanju. Mogoče se še spomnite, kaj smo rekli o obeh bistvenih jezikih evropske civilizacije: da sta oba, božji in človeški, njena avtentična jezika, vsak zase s svojo legitimno pravico do avtonomnega obstajanja, a nobeden brez spomina na drugega in nobeden brez dopuščanja drugega, tako da človeški jezik ve, da obstaja tudi božji jezik, in da božji jezik ve, da obstaja tudi človeški jezik s svojo lastno skušnjo in lastno resnico. Tako vsak od njiju dobi spopolnitev v spominu na drugega. To je Evropa in v tem pomenu je treba razumeti papežev stavek, da bo prihodnje stoletje krščansko ali pa ga ne bo. Če bo Evropa pozabila na božji jezik, kakor smo ga tule razumeli, ne bo več Evropa.

Prav s tem, da je Prešeren govoril človeški jezik v senci božjega jezika, je postal zgled ali paradigma za prihodnost. Prešeren pa je postal tudi središčni kriterij sedanjega časa. Kdor namreč pristaja na Prešerna, se je že odločil glede nekega temeljnega spora, ki obstaja v prostoru Evrope. Kaj se danes v Evropi bistvenega dogaja, je mogoče razumeti s pogledom različnih perspektiv, po naše pa tega ni mogoče z ničemer tako celostno zajeti kakor ravno s podmeno o dveh jezikih. V njeni luči se nam problem odpre takole: drama sedanje Evrope je v tem, da se je človeški jezik osamosvojil in se odločil, da izključi božji jezik in se polasti celotnega prostora. Njegove ambicije so totalitarne. Kdor pa stoji na prešernovski tradiciji, se je v tem boju odločil tako, da stoji za celotno ali integralno Evropo - za Evropo dveh jezikov. To pa je hkrati Evropa, ki jamči tudi celostnega ali integralnega človeka. Z drugo besedo normalnega človeka. Ko namreč človeški jezik izžene iz prostora božji jezik, tako da ostane sam, se nemudoma začnejo kazati posledice osamljenosti: ne ve več, kaj je bistveno in kaj je slučajno; kaj je na površini in kaj je v globini; ne ve več, ne koliko je smeri ne kam katera pelje ne katera je glavna. Ne ve več, kaj človek lahko odvrže s sebe in kaj človek za nobeno ceno in v nobenem primeru ne sme vreči s sebe.

Ko se emancipirani človeški jezik začne polasčati sveta, začne vanj vdirati džungla. Ko se ga bo polastila v celoti, bo zavladala kultura džungle. Nekateri stvari že kažejo na to, mar ne? Berite v tej luči sobotne priloge naših dnevnikov, spremljajte radijske in televizijske okrogle mize, pomislite malo, kaj ste videli nazadnje v zadnji predstavi pop kulture ali v zadnji tako imenovani zabavni oddaji. Včasih se človek vpraša: kako pa ljudje po vsem tem sploh lahko še živijo? Ali bolje, od česa živijo? Vse ima nazadnje svoje norme, tudi zabava, tudi kabaret. Tega, čemur je izpostavljen množični človek, se je domala v celoti dotaknila vseprisotna vulgarnost. Vse to se nalaga v nas, tudi mi postajamo vulgarni. Lahko bi tu sedaj prišla imena, a naj se raje zagrne zavesa, saj je praznik, mar ne? Kaj pa tako imenovana visoka kultura? Vsak mesec porabim en dan za branje ene od naših vodilnih revij. Cel dan prebiram visoko literaturo, zdiferencirano, zniansirano, umetno izdelano, toda ko zvečer revijo odložim, se počutim utrujenega od praznosti - od nič, ki se je naselil v meni. Nikar ne mislite, da bo to ostalo brez kazni. Danes še vsi sedimo mirni, a nekoč bo svet podivjal. Ljudje smo bitja jezika. V tem razmišljanju smo videli, da smo bitja dveh jezikov. Danes je tako, da branimo človeka in njegov jezik tako, da branimo božji jezik. Danes je tako, mogoče bo kdaj drugače, a danes je tako. Kadar se nesramni jeziki džungle stegnejo proti kakšni hiši, ki se odloči, da ne bo več hodila v cerkev, zapišite ta dan v svoje koledarje kot dan

izgube za vse. Tega ne govorim zaradi vere kot vere, kot da bi bil duhovnik. To govorim iz skrbi za kulturo, ki je, kot smo, upam, videli, en jezik ne more postaviti, pa naj je božji ali človeški.

Želel bi, da se moje razmišljanje o kulturi konča z mislijo, ki ni tako sramežljiva, da ne bi hotela biti opomin. Gre za našo prihodnost! Zanj ni večje garancije kot je normalno razmerje med dvema bistvenima evropskima jezikoma. In to razmerje je takorekoč uzakonil Prešeren. Zato moramo na vsak način ostati v Prešernovi tradiciji. V Prešernovo tradicijo pa kličemo tudi sedanje liberalce, ki so v nevarnosti, da nanjo - paradokso - pozabijo.

Torej človeški in božji jezik. Največji izrekovalec človeškega jezika v slovenskem idiomu je France Prešeren, največji človeški izrekovalec božjega jezika pa je apostol Pavel. Poglejmo za konec, kako sta postavila razmere med obema jezikoma človeka, h katerima se obračamo, kadar hočemo prebrati kaj zelo resničnega ali zelo veljavnega.

V sonetu, ki uvaja Krst pri Savici, stoji verz:

dan jasni, dan oblačni v noči mine

Pesnik je mislil, da je z njim mogoče obvladati življenje. Apostol pa v prvem listu Korinčanom pravi takole: Odslej naj bodo, kateri jokajo, kakor bi ne jokali, in kateri se veselijo, kakor bi se ne veselili... zakaj podoba tega sveta preide. Tudi apostol Pavel je hotel, da obvladamo življenje - v kodu božjega jezika.

O KULTURI

Kultura je predvsem zavest o sebi in prostoru, v katerem bivamo. To je zavest, ki objema vse, kamor sežeta naša misel in naše delovanje. Tako misel, kot delovanje segata zelo globoko v sedanost ter daleč nazaj in naprej. Kultura je torej zavest o skupnem razumevanju preteklosti, oblikovanju sedanosti in načrtovanju prihodnosti. Instrumenti ali pomagala, s katerimi vzdržujemo to zavest, so jezik, umetnost, znanost, vere, ideologije, tradicije, vrednote itd. Veščina, s katero vsak dan upravljamo s to zavestjo, pa se imenuje politika. Oblike, s katerimi vzdržujemo to zavest, so vse institucije, s pomočjo katerih delujejo prebivalstvo, ljudstvo, narod, nacija, država, zveza držav. Prostor, na katerem vzdržujemo to zavest, so očetnjava, domovina, država, Evropa, zahodna civilizacija, svet. Zavest torej vzdržujemo, do koder zmoremo, do koder nam intelektualno nese. Kultura v smislu zavesti je torej identiteta - osebna, lokalna, nacionalna, civilizacijska.

*dr. Iztok Simoniti, Delo SP
15.1.2000*

JEZIK KOT MATERINŠČINA V IZJAVAH ZNANIH SLOVENCEV

“Jezik je zrak, ki ga dihamo, je voda, ki jo pijemo, je hiša, v kateri stanujemo, je čas in okolje, v katerem živimo... Jezik smo ljudje. Od tod toliko in tako različnih jezikov, toliko časovnih in krajevnih in rodovnih odtenkov in obenem toliko razpoznavnih znamenj, po katerih ločimo jezik od jezika, narečje od narečja, govorico od govorice.”

Janko Moder, prevajalec in publicist

“Zares, jezik je predragocena dediščina, zakaj v njem živi vsa preteklost našega naroda, ves njegov razvoj; v njem je več kot tisočletno izkustvo, veliko bridkosti, nekaj tudi veselja. Beseda ni prazen zvok, beseda je izraz in odmev človekove notranjosti, njegovih misli in čustev.”

dr. Mirko Rupel, jezikoslovec

“Le materni jezik ustvari bitni stik med človekom in resničnostjo, le v njem se začne proces človekove preobrazbe in v nekem smislu tudi preobrazbe sveta.”

“Ni nobene druge poti v prihodnost, kakor da se jezika, ki je nastal z nami vred kot resnica našega počlovečevanja, oprimemo, posebno danes, ko se s planetarizmom vtihotapljuje v nas bližnje in daljnje skušnjave lahkotnega svetovljanstva.”

Edvard Kocbek, pesnik in mislec evropskih razsežnosti

IZ NAŠE PRETEKLOSTI

KAPELICE IN ZNAMENJA V NAŠEM OKOLJU

3. del

II. Znamenja

Od znamenj je na ozemlju župnije Vipava najti stebrna kamnita znamenja in en kamnit križ, potem zidana znamenja z nišo in znamenja različnih oblik. Največ je znamenj z nišo. Za nekatere se v pogovornem jeziku uporablja izraz »kapelica«, čeprav ta znamenja nimajo lastne prostornine - odrasel človek ne more vanje stopiti. Nekatera zidana znamenja z nišo imajo večjo nišo in jih v resnici težko ločimo od kapelic. Na ozemlju župnije Vipava je veliko tudi hišnih znamenj - hišnih niš in fresk.

A. Kamnita znamenja

1. Znamenje sv. Roka ob poti na stari vipavski grad

Spada med stebrasta kamnita znamenja. Obdelana in okrašena je le sprednja stran, torej je preračunano na en sam pogled. Na širokem podstavku je kamnit steber kvadratnega prereza. Na prednji strani je na polovični višini napis o postavljalcu in datum postavitve.

*Postavil
ROK MOHORČIČ
iz Vipave
dne 16. marca
1899*

Na levi strani sprednjega dela podstavka je napis, ki priča o mojstru, ki je znamenje izdelal. Napis je:

*M. Tomažič
v Vipavi*

Na vrhu se steber razširi. Prednja stran razširjenega dela stebra na vrhu ima plitvo nišo, v kateri je reliefna podoba sv. Roka, ki velja za priprošnjika proti kužnim boleznim. Pod reliefno podobo je napis:

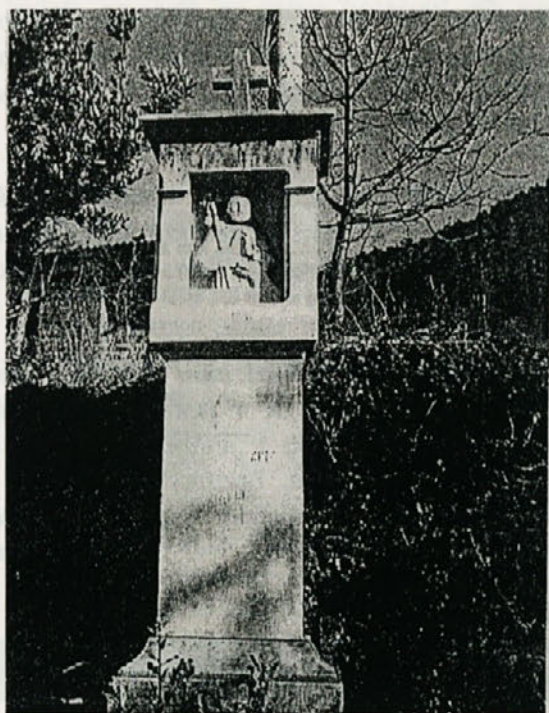
*Sv. ROK
za nas Boga prosi!*

Na vrhu zaključuje znamenje kamnit križ.

Znamenje je izdelal kamnosek Matija Tomažič iz Vipave.¹²

Po ustnem izročilu naj bi bilo znamenje postavljeno ob izbruhu kuge¹³ - v zahvalo za ozdravitev. Bolj verjetno je, da je šlo za epidemijo kolere, ki je večkrat omenjena v letih pred 1899.¹⁴ Možno pa je tudi, da je dal postavljaivec postaviti znamenje svojemu osebnemu zavetniku.

Po drugih podatkih je bil Rok Mohorčič epileptični bolnik. Kadar je začutil, da se bliža napad, se je umaknil v gozd, da v času napada ne bi koga poškodoval.¹⁵ Torej lahko velja znamenje kot priprošnja za pomoč v bolezni.

Znamenje sv. Roka ob poti na Stari grad

2. Znamenje sv. Križa na Gradišču pri Vipavi

Je kamnito znamenje stebrastega tipa. Na podstavku, ki je večji del v zemlji, je kamnit steber kvadratnega prereza. Na vrhu ima steber hišico, ki se zaključuje s kamnitim križem. Hišica ima s prednje strani nišo, zaprto z železnimi vratci. V niši je slika svetogorske Matere božje. Prej je bilo v niši znamenje sv. Križa. Po vojni je bil križ večkrat poškodovan. Polomljena so bila vratca in križ celo odvržen v grmovje. Ko so ga vrnil, so se poškodbe nadaljevale. Po popravilu vratc so križ nadomestili z zdajšnjo sliko. Kje je prvotni križ, ni znano.¹⁶

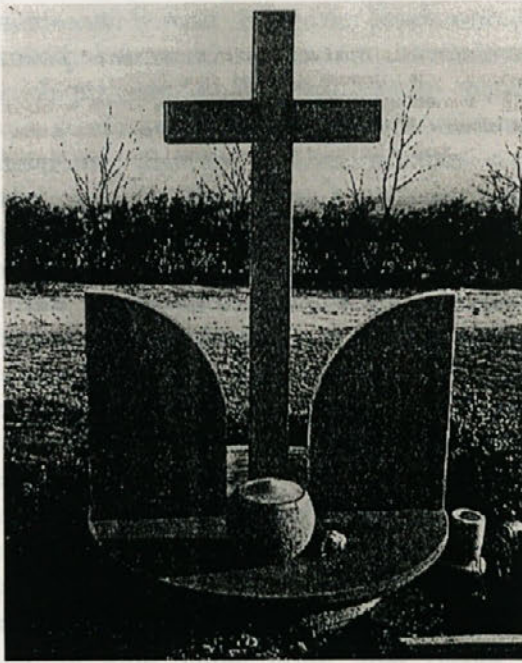
Namen postavitve ni natančno znan, pa tudi čas postavitve ne. Na znamenju ni najti nikakršnih napisov, ki bi pričali o namenu in času postavitve. Po ustnem izročilu naj bi prišlo v bližini mesta, kjer je znamenje, do večernega prepira in pretepa med fanti. Pri tem je bila ena oseba ubita - kdo, ni znano. Ubijalec, pisal se je Jež, je po odsluženju zaporni kazni odšel v Ameriko. Vendar povezava med znamenjem in spominom na nesrečni dogodek ni izpričana. Gotovo pa je, da je bilo znamenje postavljeno v letih okrog začetka prve svetovne vojne, natančna letnica ni znana. Postavljala dela je izvajal gospod Vincenc Poniž, zidar iz Vipave (oče Ivana Poniža).¹⁷

Znamenje sv. Križa na Gradišču pri Vipavi

3. Križ ob cerkvi v Logu

Znamenje spada v skupino kamnitih križev. Je novejši, saj je bil postavljen leta 1994. Ob križu sta dve plošči z napisom. Na eni je tekst:

Kamnit križ ob cerkvi v Logu kot obeležje žrtvam vojnega in povojnega nasilja

kamnosek Možina iz Batuj. V osnovni zamisli je bila ob križu načrtovana tudi kostnica, v katero bi spravili vse kosti, ki bi jih morebiti izkopali ob gradnji avtoceste po Vipavski dolini, kjer se ve, da je veliko zamolčanih grobov.¹⁸

Prvo nedeljo v novembru je v Logu shod v počastitev zamolčanih žrtev vojnega in povojnega nasilja. Shod se začne z mašo v cerkvi in konča z govorom in krajšim programom ob obeležju.

*ZAMOLČANIM ŽRTVAM
VOJNEGA
IN POVOJNEGA
NASILJA
NA VIPAVSKEM*

Na drugi plošči pa je napis:

*MATI
DOMOVINA
BOG*

in letnica postavitve v spodnjem levem kotu.

Napisi izpričujejo namen postavitve.

Sam križ je približno 2 m visok. Pobudo za postavitve je dal vipavski dekan gospod Franc Pivk. Postavitve obeležja zamolčanim žrtvam vojnega in povojnega nasilja je bila dogovorjena znotraj dekanije Vipavske. Načrte za obeležje je izdelal arhitekt Franc Kvaternik. Sam križ in plošče je izdelal

nadaljevanje prihodnjč

Vladimir Anžel

Opombe:

12 Božidar Premrl, Vipavski glas 1996, št. 37, str. 12

13 Povedal Ivan Poniž

14 Oznanilne knjige, ŽAV, 1880-1887

15 Povedal Marjan Rodman

16 Povedal Jože Šček

17 Povedal Ivan Poniž

18 Povedal dekan Franc Pivk

VIPAVA IN VIPAVCI V OGLEDALU BLEIWEISOVIH NOVIC

12. nadaljevanje

V letu osemnajstooseminšestdesetem v črnilniku vipavskih dopisnikov še zmerom gospodari suša. Da bralci Novic niso popolnoma pozabili na Vipavo, je spet zaslužen vipavski dekan Jurij Grabrijan, tokrat v prosvetni vlogi. Takole so ga "rehabilitirali" v Listu (List 9, 26. februarja, stran 70):

Iz vipavske doline 23. sveč. - Z velikim veseljem smo ravnokar izvedeli, da je pravica vendarle zmogla¹): ministerstvo nauka in bogočastja je po dogovoru s c.k. deželnim predsedništvom in knezo-škofijskim ordinarijatom našim prečastitega našega dekana gosp. Jurija Grabrijana zopet postavilo za okrajnega nadzornika ljudskih šol, katero

opravilstvo se mu je bilo ob tistem času vzelo, ko je vsled grdih denunciacij učitelj Kapun pod Bachovo vlado ob službo v Vipavi prišel po enakem načinu, kakor so pozneje tudi na Hrvaškem pod Rauchom mnogim učiteljem službe jemali. Sedaj se je gosp. dekanu zopet izročilo šolsko nadzorništvo in to, kakor slišimo, s prav častnim pismom, v katerem c. kr. deželna vlada in knezoškofijski ordinarijat z odkritosrčno besedo priznavate skušeno lojalnost gospoda dekana, njegovo večletno žrtvovanje na prid šolski in velike zasluge njegove o šolskih zadevah. Kakor je moža, ktereга je presvitli cesar sam poslal in to posebno za šolske zasluge njegove s častnim redom, britko žalilo, da se je njegovim besedam o Kapunovi pravdi manj verjelo kakor nesramnim denuncijacijam in se je vsled tega tudi njemu šolsko nadzorništvo vzelo, tako ga more zdaj gotovo tolažiti to, da je resnica predrta megle natolcevanja in da je pravica spet stopila na svoje mesto. In o tem se raduje vsak rodoljub po vsej naši vipavski dolini, želeč, da bi visokospoštovani gospod še mnogo mnogo let na čelu stal našim šolam!

Ponatisa je vreden še kritičen in poučen prispevek o vipavskih vinih (list 42, 14. oktobra, strani 339-340), ki ga zaradi zanimivega in slikovitega opisa takratnih razmer v vinogradništvu in kletarstvu na Vipavskem objavljamo v celoti.

Ipavska vina

Že mnogokrat se je prašalo, kaj je storiti, da bi bila vina po Ipavskem bolj stanovitna. Toda možje, ki so sprožili to misel, bili so večidel tujci, ki ga svoj živi dan niso kapljice napravili niti napraviti videli; zato niso dali Ipavci vere njih besedam. Ipavec ne porajta za puhlo besedo; pokaži mu v djanji njegovo korist, potem si bo noč in dan glavo belil, da bi te v vednosti dotekel. Zatorej rečem: Ta stvar naj ne zaspi, marveč naj jo v prevdarek vzamejo razumni možaki, ki so se pod trto rodili, a ne kaki gorski krompirjevci, ki ga še piti ne znajo.

Očita se nam, da je naše vince že v svojem bitju nekako nestanovitno, ter da je malo upanja, da pridemo kedaj na bolje. Kdor koli je našo dolino prehodil, lahko ve, kako lažnjive so te besede. Koliko vina je v naši dolini, ki se ga čez leto pije, in koliko ga

Kranjci in Primorci iz doline izpeljejo, ki več kot eno leto obstoji; se ve da, ne vsako vino, ne v vsakem hramu, tudi ne pri vsakem kmetu; vse pride na to, pri kakem vinorejcu si vino kupil. Ni moj namen tu vinorejo prereštevati, marveč menim vam le pokazati nekatere glavne in bolj očitne napake, ki stanovitnost našega vina ovirajo.

Prva napaka je lega mnogih vinogradov. Vinograd, ki v Čaven gleda, ne daje nikdar takega vina, kakor uni, ki naravnost v solnce preži. To potrjuje skušnja, to se pa tudi samo ob sebi razume. Senca škodi slasti in trdnobi. Mnogo je v najboljših vinskih krajih, zlasti med Rihenbergom in Šmarjami za nograde prav pripravnih puščav, ki so proti solncu obrnjene, ali naš kmet pravi, da so mu nekako od rok. Kjer gre za lep dobiček, ne sme se gledati na priročnost. Tržanom ni pre od rok, nad Slapom notri pod sv. Pavlom vinograde izdelovati. Ni ga vinograda, kjer vse grozdje h krati dozori. To, ki je v senci, ne dozori tako hitro, kakor uno, ki je na javnem²). Kdor pa ob trgatvi vse hkratu trže ter zeleno in dozorelo v isto posodo tlači, ne bo imel nikdar stanovitnega vina. Ločiti je treba! Potrži najprej dozorelo, potem pa čakaj nekoliko, da to, kar je zelenega, dozori in bode kakor uno prvo; potem boš videl, kakošno bo vino. Dvojna bo trgateg, toda eno bo vince, dobro, trdno in stanovitno.

Kar koli zmešnjava zida, ima le kratek obstanek. To ti je postava narave; ona velja v dušnem in materijalnem življenju, in tudi v vinoreji; narava si je dosledna. V naši dolini se nahaja v istem vinogradu tolikovrstnih trt, da je groza: garganija, gleria, osipka, znedica, pinjolec, korbijan, marbijena trta, pergulin, misklirjeva trta, movtonova trta in Bog ve, kaj še vse. "Če ena ne rodi - si misli kmet - bo rodila druga." Ali ravno ta zmes, ta različnost trt mnogo pripomore, da vino ni stanovitno. Za naše vinograde je najboljša trta garganija; ona drži Ipavca pokoncu; kdor si jo po nogradih skoz in skoz zasadi, vrgla mu bo gotovo več dobička kot taka zmes, ki vinu le ceno jemlje.

Še trdoglavniši je naš kmet pri kuhanju vina. Hrvatje kuhajo vino po 8 dni in še več, zato jim po 15 let zdravo ostane. Naš kmet pa se drži le starega kopita. Toliko ur, je rekel rajniki oče, in nič več; to mu je nauk sv. pism. Pri kuhanju vina ni treba gledati na uro, marveč pokuševati vino; ni treba gledati, da bode mehko, marveč, da bode trdno in

stanovitno, če tudi nekoliko vreže. Trdo vino, kakor skušnja uči, se še lože proda, kakor mehko, ker je bolj stanovitno.

Četrta nesreča v tej zadevi je zanikernost v presnemanju³⁾ vina. Ipavec ne presname vina do velike sile; pravi, da se ga s presnemanjem preveč pozgubi; revež, dostikrat to delo v svojo škodo odnaša. Vince je trtni sad; ono se drži iste postave, kakor trta. Kedar trta razodeva svoje življenje v vinogradu, takrat ga razodeva tudi vino v sodu, ker vre in se peni, in s tem kliče kneta, da naj ga presname. Po tem takem je treba vino trikrat presneti: ko trta poganja, ko cvete in ko gmeca⁴⁾ ali ko grozdje mehko postaja.

Kar omenjene napake vina ne kvarijo, pospešujejo še slabi hrami njegovo nestanovitnost. Nikjer ni naš kmet tako varčen, kakor pri zidanji. Za košček zidu meni, da bo ob vse. Zato so naši hrami večidel nizki, površni, zatuhli, včasih celo vlažni. Ni čuda, da v takih hramih vino nima obstanka.

Poseben nepokoj dela vinu tudi veter, ki po naši dolini navadno razsaja. Ne da se misliti, koliko moči ima veter do vina. Kjer koli brizga pred hramom, kmalu je vinu megleno. Hočete imeti stanovitna vina, zidajte obokane (velbane) hramove na suhih, pred vetrom zavarovanih krajih, v ktere tudi solnce ne seže; izkopajte jih v zemljo po 2 sežnja⁵⁾ globoko, poskrbite jim oknica na nasprotnih straneh, da ne bo manjkalo čistega zraka v hramu, potem ne bo dolgo resnica, kar je nekdanj B. Babo rekel: "Blagor drugim vinskih krajem, dokler Ipavci vina delati ne znajo!" "Domovina."

Izbral in uredil Božidar Premrl

Opombe:

1. zmogla - zmagala
2. na javnem - na jasnem, na svetlem
3. presnemanje - pretakanje
4. gmecati - mecati, postajati sočen, zrel
5. seženj (dunajski) - 1,896 metra

NARODNOOSVOBODILNO GIBANJE V VIPAVI 1941 - 1945

Veliko smo v Vipavskem glasu pisali o preteklosti Vipave in bližnjih vasi, od antike do današnjih dni. Zato bi bilo prav, da pregledno opišemo tudi obdobje od leta 1941 do 1945, to je obdobje narodnoosvobodilne borbe in delovanje Osvobodilne fronte v Vipavi, saj je bila slovenska vstaja pomembno gibanje in najbolj svetel trenutek v zgodovini slovenskega naroda. Naslednji zapisi so nastali že v prvih letih po drugi svetovni vojni, obdelani pa so bili v letih 1970 - 1978 in pri številnih udeležencih NOB tudi preverjeni, izjave pa zapisane v zapisnikih.

Kakor nobeni zapiski niso popolni, tako tudi zapiski o dogodkih med drugo svetovno vojno v Vipavi ne morejo biti, zato želimo, da jih tisti občani, ki najdejo pomanjkljivosti in jih želijo dopolniti, to objavijo v tem glasilu.

I. TAKO SE JE ZAČELO

Aprila 1941, ob napadu na Jugoslavijo, so Primorci upali, da se bo pohod italijanske vojske proti Ljubljani spremenil v italijanski poraz in v osvoboditev Primorcev. Vendar

pa so s kapitulacijo Jugoslavije doživeli veliko razočaranje. Na Primorskem ni bilo primernih ljudi, ki bi lahko začeli in vodili oborožen odpor proti fašistom skupaj z matično domovino. Večina vodilnih primorskih Slovencev je čakala v zaporu na drugi tržaški proces, drugi pa so bili v Ljubljani ali Mariboru, kamor so se umaknili pred fašističnim preganjanjem v obdobju med obema vojnama. Prav te ljudi je Centralni komite Komunistične partije Slovenije (CK KPS) leta 1941 poslal na Primorsko organizirat narodnoosvobodilno gibanje in Osvobodilno fronto (OF).

Že v dobi italijanskega fašizma je na Primorskem delovala tajna organizacija TIGR (Trst, Istra, Gorica, Reka), ki se je odločila, da je potrebno za vsako ceno ohraniti slovensko narodno zavest in se upreti raznarodovanju, ki ga je izvajal fašizem. Z organizacijo TIGR so med obema vojnama v Vipavi sodelovali Mirko Princes, Ivo Može, Stanko Poniž in Avgust Perhavec; bili so tudi sodelavci organizatorja Danila Zelena, ki je izvedel atentat na italijanskega učitelja Sottosantija v Vrhoplju pri Vipavi 9. oktobra 1930.

Poleti 1941 so prišli prvi aktivisti OF v posamezne pokrajine Primorske in tudi v Vipavsko dolino. Že v prvi polovici junija 1941 je, v dogovoru s Tonetom Tomšičem, organizacijskim sekretarjem KPS, odšel kot organizator OF v Vipavo Vojan Rehar. Navezal je stike s sorodniki - z družino Perhavec in z nekaterimi antifašisti. Nastanil se je pri teti Eli Hrib, kjer je bila takrat gostilna (sedaj Ulica Vojana Reharja št. 5). V mesecu juliju in avgustu je pogosto potoval v Ljubljano, kjer je prejemal navodila za ustanavljanje organizacij OF.

Vojan Rehar je bil rojen leta 1923 v Mariboru. Oče Radivoj Rehar, časnikar in književnik, je bil doma iz Šturij - Ajdovščina, mati Marija Punčuh - Rehar, učiteljica, je bila rojena na Slapu pri Vipavi. Starši so po prvi svetovni vojni emigrirali in se naselili v Mariboru, kjer sta Vojan in njegova

Vojan Rehar, 1923 - 1957
organizator OF v Vipavi l. 1941, 2.4.1942 aretiran,
v zaporih in taboriščih do 1945

sestra Lejla preživljala svojo mladost. Kot gimnazijec se je Vojan že pridružil levičarski mladini. Leta 1941, po nemški okupaciji Maribora, je prišel v Ljubljano, kjer se je povezal z organizacijo OF.

Približno v istem času kot Vojan Rehar je prišel na Vipavsko po navodilih CK KPS tudi Jože Lemut.

Jože Lemut - Saša se je rodil leta 1918 v Gozdu pri Colu. Družina je nato živela v Dolgi Poljani pri Vipavi in se leta 1934 izselila v Jugoslavijo - v Maribor, kjer je bil Jože tekstilni delavec. Tudi on se je pridružil levičarski mladini in bil član KPS.

Jože Lemut - Saša, 1918-1942
organizator OF v Vipavi l. 1941, prvi komandant
bataljona Simona Gregorčiča, padel pri Kromberku
l. 1942

Ob napadu na Jugoslavijo leta 1941 se je prijavil med prostovoljce. Iz Zagreba, kjer je dočkal kapitulacijo Jugoslavije, je odšel v Ljubljano, kjer so že živeli njegovi starši, ki so se pred Nemci umaknili iz Maribora. V Ljubljani se je povezal s CK KPS in je konec junija ali v začetku julija 1941 prišel v Vipavsko dolino. Obiskal je sorodnike v Dolgi Poljani, Ajdovščini in Vipavi in z njihovo pomočjo širil narodnoosvobodilno gibanje na Vipavskem. Tudi on je večkrat potoval med Vipavo in Ljubljano.

V Vipavi sta se Vojan Rehar in Jože Lemut sestala avgusta 1941 in si kot aktivista OF na skupnem terenu razdelila delo. Jože Lemut naj bi predvsem deloval v severnih vaseh zgornje Vipavske doline, v Budanjah, Dolgi Poljani, Žapužah in Skriljah, medtem ko naj bi Rehar prevzel Vipavo, Gradišče, Slap, Lože, Manče in Podrago. 16. avgusta 1941 sta se povezala z Avgustom Perhavecem, nasprotnikom fašizma, ki se tega srečanja spominja v svoji izjavi:

"Vojana Reharja sem spoznal kot prvega aktivista, ki je prišel poleti 1941 v Vipavo. Skupno z Jožetom Lemutom sta me na poti proti Logu seznanila s programom OF. Ker nista poznala ljudi, sta me prosila, da zberem nekaj zanesljivih Vipavcev in jih povabim na sestanek. Prvi sestanek aktivistov se je vršil pri meni v Vipavi 8. septembra 1941. Spominjam se, da je Vojan na tem sestanku govoril zelo prepričevalno in navdušeno, tako je pridobil vse prisotne za upor proti okupatorju. Na ta način je bila v Vipavi ustanovljena organizacija OF, ki se je hitro razširila in

zajela precejšnje število Vipavcev. Pozneje se je vršilo pri meni še več sestankov, na katere je Rehar prinašal iz Ljubljane propagandno literaturo in jo razdeljeval med prisotne. Imel je tudi sestanke na Slapu, v Ložah in Podragi.” (Izjava Avgusta Perhavca 29. oktobra 1956 v arhivu KO ZB NOV Vipava)

Avgust Perhavec je povezal v OF tudi svoje prijatelje: Stanka Poniža in njegovo ženo Božo, Ivana Bajca, Bavčerjeve, Mirka Princeasa, dr. Marijo Jamšek in druge. Vsi so bili ugledni Vipavci, poznani kot odkriti nasprotniki fašizma in Italije. Zbirali so hrano in predvsem informacije za prve partizane.

28. avgusta 1941 je prišla v Gornjo Branico skupina sedmih partizanov, ki so se na Mokrcu (borci Mokrške čete) prostovoljno odločili, da bodo sodelovali pri organiziranju oborožene vstaje proti okupatorju na Primorskem. To so bili večinoma delavci in kmečki sinovi, ki so živeli kot emigranti v Jugoslaviji. Umaknili so se italijanski mobilizaciji za vojno v Etiopiji. Skupino je vodil komandir Ervin Dolgan - Janez, doma iz Ilirske Bistrice. Čez močno zasedeno in zastraženo jugoslovansko - italijansko mejo se je skupina prebila mimo vasi Melje, Knežak, Narin, Volče in prišla v Gornjo Branico. Ustavili so se v Kobolih pri Kantetovih. Na zunanji strani hiše je vzdana plošča z napisom:

*V TEJ HIŠI SO SE DNE 28. AVGUSTA
1941*

*SEŠLI NAINAPREDNEJŠI IN HRABRI
MOŽJE*

*GORNJE BRANICE S PRVIMI
PARTIZANI NA
PRIMORSKEM*

Dolganova skupina se je jeseni 1941 zadrževala v vaseh okoli Branice, večkrat tudi v Podragi, na Slapu, v Ložah in drugih vaseh.

Ideja Osvobodilne fronte se je vedno bolj širila po Vipavski dolini in v vaseh so začeli organizirati prve odbore OF. Oktobra 1941 pa je bil ustanovljen prvi rajonski odbor OF za gornjo Vipavsko, ki so ga sestavljali: Avgust Perhavec iz Vipave, Peter Žorž z Goč, Ivan Mohorčič - Tiger iz Lož, Jožica Židanik - Zmagoslava s Slapa, Jože Lemut in Vojan Rehar. V začetku so

se sestajali pri Perhavcu, ker pa je postalo v Vipavi prenevarno, so imeli sestanke pri Ivanu Mohorčiču v Ložah.

Leta 1941 na Vipavskem še ne moremo govoriti o posebnih mladinskih in ženskih organizacijah, čeprav so mladi in žene že od samega začetka aktivno sodelovali z OF. Jeseni 1941 je prišla v Vipavo Tržačanka

*Mara Samsa, 1906 - 1959
učiteljica in pisateljica, aktivistka OF v Vipavi I.
1941*

Mara Samsa, učiteljica, ki se je morala iz Trsta pred fašisti zateči v predvojno Jugoslavijo in je bila iz Ljubljane poslana, da organizira žene za zbiranje prispevkov za partizane. Prvo denarno akcijo so novembra 1941 organizirale: Pavla Perhavec, Boža Poniž, Pavla Irak, dr. Marija Jamšek in druge.

Jesen 1941 je dajalo prispevke za OF kakih 5 družin. Za denarne prispevke so kupovale volno in blago, da so izdelovale srajce, nogavice in drugo za partizane. Od novembra 1941 je Jelko Černic nabavljal v Trstu različen material (obleko, papir, foto material, hrano, municijo) in ga prevažal v bližnje vasi za partizane.

Konec leta 1941 so pričeli z delom za OF tudi v Vinarski zadruzi. Odborniki Ivan Hrib, Franc Lavrenčič (Podraga), Ivan Škerjanc (Manče) in Jernej Hrovatin so zbirali denar, oblačila in posredovali razne informacije partizanom.

Od jeseni 1941 pa vse do osvoboditve je dr. Marija Jamšek - lastnica lekarne v Vipavi - dajala denarne prispevke, sanitetni material in zdravila za partizane.

Dr. Marija Jamšek je izjavila:

"Mara Samsa, po rodu Tržačanka, je bila poslana v Vipavo od CK KPS iz Ljubljane. K meni je prišla 28. oktobra 1941. Rekla je, da ne bom imela političnih zadožitev, da ve, da sem zanesljiva, ostati moram v lekarni, da bom skrbela za dajanje zdravil. Obvezala sem se za mesečni prispevek 150 lir. Naročila je, če bi karabinjerji vprašali, kaj dela v Vipavi, naj jim reče, da je prišla na pokopališče urejat grob staršev. Nekaj prej sta bila pri meni tudi Jože Lemut - Saša in Jožica Židanik s Slapa."

(Zapisnik sestanka bivših aktivistov OF Vipava z dne 29.1.1975)

Konec novembra 1941 je Vojan Rehar pripeljal v Lože k Ivanu Mohorčiču Antona Ferjančiča z Gradišča pri Vipavi, ki je dezertiral iz italijanske vojske maja 1941. Anton Ferjančič se je priključil partizanom 28. novembra 1941 in postal tako prvi primorski partizan. Prvi organizatorji OF in partizani so po vaseh gornje Vipavske pojasnjevali ljudem, za kakšne cilje se borijo - za državo Jugoslavijo, ki bo demokratična, brez kralja. Partizani so skupaj s terenskimi delavci obiskovali slovenske fante, ki so prišli iz italijanske vojske na dopust in jih prepričevali, da vstopijo v NOV. Mnoge so

Ferjančič Anton - Zvone
narodni heroj

prepričali, pri drugih pa dosegli, da so nesli partizanske letake in pozive v italijanske vojaške enote. Številni slovenski vojaki so kasneje dezertirali iz italijanske vojske in se vključili v NOV.

(nadaljevanje leto 1942)

Judita Podgornik in Vera Poniž

Viri:

L. Bizjak: *Gornja Vipavska v NOB*

Č. Šinkovec: *Oblaki nad sončno deželo*

Dvajset let v svobodi 1945-1965, Ajdovščina 1965

Duška Ferjančič: *Zapis o zgodovini OF v Vipavi*

DANILU ZELENU

ob 50-letnici smrti

*Če greš s srcem v boj,
v tebi je žar, v tebi je moč,
zato preziraš strah in smrtni znoj.*

*Če greš s srcem v boj in veš zakaj,
pred tabo je cilj,
zato ne izbiraš poti, ne v pekel in ne v raj.*

*Če greš s srcem v boj, prižigaš plamen
in se ga ne bojiš, lahko z njim vnameš druge
ali sam v njem zgoriš.*

*Če greš s srcem v boj, ne rabiš zastav,
tvoj bojni prapor je ljudstva trpljenje,
le njemu zastavljaš srce in življenje.*

*Če greš s srcem v boj in padeš neznan,
drugi pobirajo tvoje sadove,
a ko omahneš v smrt, je konec boja in sanj.*

*Ti šel si med prvimi v boj,
ko človek ni videl izhoda
in padel takrat si, ko mnogim bila je
še tuja beseda svoboda.*

Andrej Jelačin
Senožeče, 2.6.1991

IZ KNJIGE Borut Rutar: Tigrovcu v prvem spopadu s fašističnim okupatorjem Slovenije na Mali gori pri Ribnici 13. maja 1941

BILI SMO OTROCI VOJNE

Po dolgih letih smo v Sloveniji le dočakali zakon o žrtvah vojnega nasilja, ki vključuje tudi pregnanstvo z domov v druge kraje Slovenije. Ob uveljavitvi pravic iz tega zakona so tudi na Primorskem oživel davni spomini na težke vojne čase. Vsaka hiša in skoraj vsak posameznik nosi v srcu zapisano svojo zgodbo. Škoda je le, da veliko pregnancev tega zakona ni dočakalo. Kako so na Erzelju doživljali pregnanstvo otroci, skupaj s svojimi starši, mi je pripovedovala gospa Dora Turk, rojena Ferjančič. Njeno pripovedovanje je pritegnilo mojo pozornost, zato sem ga zapisala ob 57. obletnici pregnanstva prebivalcev vasi Erzelj. Gospa Dora se pregnanstva iz rojstne vasi takole spominja:

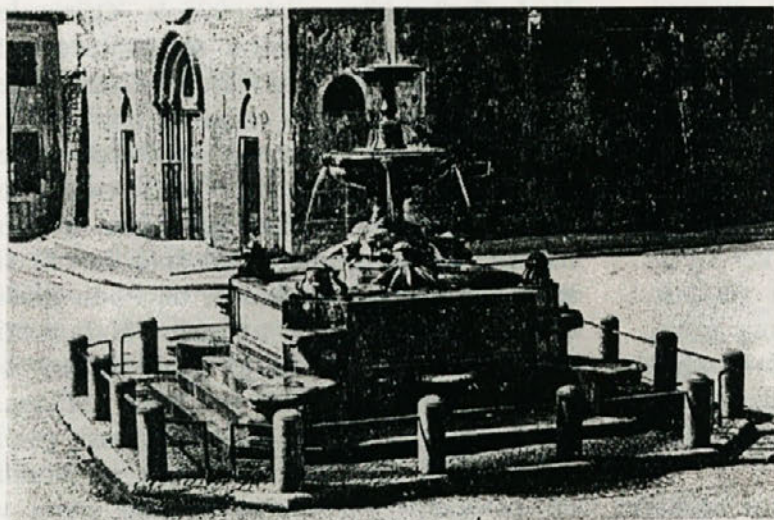
Tistega usodnega dne, 8. marca leta 1943, nas je bilo v naši družini pri Škvarčevih na Erzelju pet članov. To so bili otroci: Branko, rojen 1932, Milan, 1934 in jaz, rojena 1937, naša mama Dragica, rojena 1909 in stara mati Adelija, rojena 1882. Mojega očeta Maksa ni bilo več pri hiši, ker so ga Italijani že pobrali v *battaglione speciale*. Manjkala sta tudi dva strica, očetova brata, Pepe in Stanko. Stric Pepe je bil že zaprt v Zagradu, stric Stanko pa ni bil več živ. Padel je kot prvi partizan iz Erzelja v Beli 6.2.1943.

Živo se spominjam svoje mame, ki je zgodaj zjutraj odpirala polkna in zagledala okoli hiše vse polno italijanskih vojakov. Isto stanje je bilo okrog vseh hiš na Erzelju. Še danes jo slišim, kako je ob tem prizoru vzdihnila: "O, moj bog, kaj se bo danes z nami zgodilo!" Vojaštvo je čakalo, da bomo vaščani vstali. Ko je mama odprla vhodna vrata, so v našo hišo stopili italijanski vojaki. Ukazali so ji, da mora takoj odnesti vse, kar se da, iz hiše in da se moramo vsi izseliti iz vasi za najmanj osem dni, ker bodo *prečesali teren*. Mama je odšla v sobo, vzela s postelje rjuhe, jih razgrnila po podu in vanje začela metati iz omare vso svojo balo. To so bili še nedotaknjeni kupi novih brisač, rjuh, prtov, prevlek za blazine... še povezani z roza in svetlo modrimi trakovi, kot je bilo takrat v navadi. V to culo je zmetala še vse obleke, blazine, posteljna pregrinjala in drugo. Z bratom Brankom sta to veliko culo odnesla na voz pred

hišo, imenovan *gratune*. Spremljal in kontroliral ju je italijanski vojak, ki je deloma tudi pomagal prenašati blago na voz. Tu se je znašla tudi vsa naša hrana, mesnina, krompir in drugo. Vso živino smo morali odvezati in vojaščina je naše ovce, prašiče in devet glav živine gnala do šolske stavbe na Erzelju. Tam je bil zbirni center. Vaščani so jokali in bili prestrašeni, živina pa je mukala. Ko je to dogajanje videla naša stara mati, ki je bila grbasta, je vzela mene in brata Milana ter z obema odšla v šolsko stavbo. Postavila se je pred višjega oficirja, pokleknila in s sklenjenimi rokami prosila: "Vzeli ste mater otrokom, vzeli ste nam vso živino, vzemite še mene in ta dva otroka." Spustila se je v jok. Oficir je začel najprej nanjo kričati in zahteval od nje, naj pove, kje ima sinove. Ona pa je takoj odgovorila, da so enega že oni pobrali, za ostale pa da ne ve, kje so. Počasi se je le omehčal, ker je bila žena trdna in vztrajna. Poklical je svojega vojaka in mu naročil, naj jo spremi pred šolo in naj si mati tam izbere eno kravo, da bodo imeli otroci mleko. Tako je tudi bilo. Naša mati si je izbrala kravo in jo gnala domov v hlev. S seboj je vzela še brata Milana. Med tem pa so vso živino iz vasi gnali vojaki proti Gaberjam. Vaščani so hodili ob naloženih vozovih in vprežni živini v spremstvu vojakov, dokler niso prišli v Gaberje. Naša mama je spremljala naš voz z voli, jaz pa sem sedela zadaj na *suri*. Ob mami je hodil brat Branko. Kmalu me je sunkoma prijel neki vojak, me odtrgal od voza in mi ukazal, naj grem domov. Tako sem se sama vrnila domov k stari materi in bratu Milanu.

V Gaberjah so že čakali kamioni, ki so naše vaščane odpeljali v Vipavo. Vozovi z vsem našim imetjem so ostali italijanski vojski, prav tako tudi vsa naša živina. Vse to so Italijani odpeljali v Štanjel. Hrano in drugo blago so vskladiščili v prostore neke gostilne, ki so jo italijanski fašisti preimenovali v *dopolavoro* (ustanova, ki organizira kulturno-rekreativne dejavnosti delavcev *po delu*; pri nas je imela raznarodovalni namen). Mama in brat Branko sta se z vsemi ostalimi vaščani tako znašla v Vipavi, v stavbi, kjer je sedaj otroški vrtec. Tam so

bili italijanski karabinjerji, ki so naše ljudi zasliševali. Brata Branka in sosedovega Bogdana Terčelja so spodili iz stavbe. Oba otroka sta od tu sama odšla peš do bližnje vasi Lože, ki je od Vipave oddaljena tri kilometre. Tam sta poiskala naše sorodnike. Ko sta tam stricu Žarotu povedala, kaj se je zgodilo, je takoj vpregel seneni voz in odšel z njima na naš dom na Erzelj, da bi morda iz hiše še kaj rešil. Bal se je, da bodo vojaki hišo zažgali. V hiši ni našel ničesar, razen mamine prazne spalnice. Stric se je odločil in odpeljal mamino *mobilijsko* nazaj na njen dom v Lože h Kristlnvem, to so Nabergojevi. Tam je živel tudi mamin brat Dušan, a zdaj je bil v italijanskem zaporu. Stric se je tudi odločil, da bo s seboj vzel najmlajšega, to sem bila jaz, in najstarejšega brata Branka. Naša stara mati

Alatri - Fontana

in moj brat Milan pa sta odšla k naši teti, mamini sestri Rozini Janežič v Lože, ki je ostala vdova s petimi hčerkami. Kamor smo prišli, je bilo samo uboštvo, pa smo bili povsod sprejeti z odprtimi rokami. Nesreča ljudi zbliža, blagostanje pa jih razdvaja.

Hudo se je še stopnjevalo. Kmalu so zaprli še strica Žarota in njegovo ženo Danico. Tako sva ostala z bratom pri stričevi tašči in njegovi svakinji.

S staro materjo je odšla tudi tista krava, ki jo je po milosti božji dobila nazaj, da smo imeli v Ložah vsaj svoje mleko. Vsekakor so nam naši sorodniki iz Lož veliko pomagali v teh težkih časih.

Povrnimo se sedaj k našim ljudem v Vipavo. Večina žensk je bila od tu odpeljana v Zagrad, nekaj starejših moških in žensk pa v zapor v Trst. Med njimi je bila tudi

moja mama. Imena zapora se ne spominjam več. Pozneje mi je mama pravila, da je tam poleg nočnega zaslišanja o morebitnem sodelovanju s partizani doživela pravo invazijo stenic. V tem zaporu je ostala do 29.3.1943. Ves čas je spala na golem betonu. Od tu je bila odpeljana v taborišče Fraschetti blizu mesta Alatri v južno Italijo. Povedala nam je, da so v Trstu dali v nek čuden prostor na vlaku, ki naj bi bil namenjen zaviraču. Prostor je bil podoben stranišču. Tam je mama pretočila veliko solz. Vedela je za naše edino premoženje. To so bile cunje, ki smo jih imeli na sebi tisti usodni dan. V takem stanju je pogledala v strop in tam nenadoma zagledala napis: "Tukaj se je vozila neznanu kam Pavla Jirak iz Vipave". Ta zapis ji je olajšal bolečino z mislijo, da je bila pred njo tu žena iz

domačih krajev. Od mame nismo iz zapora domov dobili nikoli pisma, vsaj sama se tega ne spominjam. Zato pa me je močno ganilo nepričakovano srečanje z njenim, pred dnevi najdenim pismom. Pisala ga je v Lože svakinji Zori Nabergoj iz taborišča Fraschetti 14.5.1943. Pismo je cenzurirano, del vsebine je prečrtan s črnim tušem in nosi številko 26. Ob branju tega pisma sem ponovno doživela živo srečanje s tistim težkim časom in se v duhu srečala z mojo mamo. Bolečino in njeno gorje

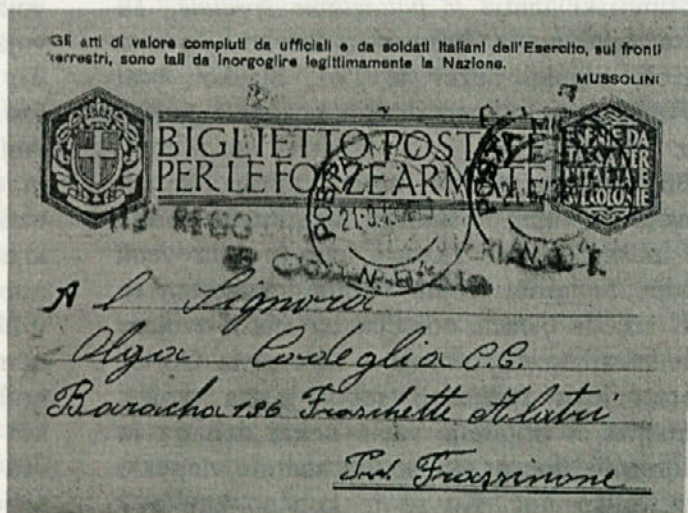
začutim že ob prvih stavekih v pismu, ki jih bom prebrala v originalu: "*Draga svakinja! Ravno danes sem seti namenila pisati enpar vrstic mojega življenja, katero mi podaja v prezgodnji grob zaenkrat sem zdrava kar obenem želim tudi tebi in tvojim hčerkam. Draga Zora od kar je pasalo osmega maja gre že v tretji mesec, od kar sem orala tako na žalostni način naše preljubo doovanje zapustiti. Tukaj mi je vedno dolg čas in domotočje imam po svojem domu in preljubih otrocih, ki doma težko čakajo svoje matere. In meni se srce trga, ki čutim bolečine mojega srca svojih otrok, ki težko čakajo videti svojo mater, pa nič ne pomaga. Potrpeti se mora in čakati odrešenja. Bog nas reši tega trpljenja*". Potem je vsebina prečrtana. Na koncu pa še zapiše: "*Sedaj moram končati to moje revno pisavo, drugič kaj več. Sprejmi srčne pozdrave in poljube ti in tvoje*

punčke prosim ne zavrzi mojih otrok, sanjam vedno o njih, bojim se če niso mogoče bolani, ma jast molim vsaki dan zanje za zdravje. Srčne pozdrave tudi Brankotu, Milanu in Dorici, pozdrave tudi Janežičevim in naši materi, pozdrave vsem vaščanom, posebno pa g. župniku iz Goč. Pozdrave tudi Gašprcovim in Malikovim. Nasvidenje - Dragica”.

*Moje srčeno blazenje Matero
 Grobo vsakičrat sem
 Vše lim tudi tebi in
 Tora od kar je paralo
 7x mesec, od kar sem -
 in našim našim preglubo
 kaj mi je vedno doob
 po svojem doob
 ih, kaj li domo beko
 mesi so ...*

Srečanje z njenim trpljenjem po tolikih letih tako v živo je bilo zame seveda boleče. Skušam razumeti, saj sem v tem času postala tudi sama žena, mati in stara mama. Ko se je vrnila iz zapora, nam je pripovedovala, da je bila v taborišču zelo slaba hrana. S krožnika je morala najprej pobrati gosenice, predno je začela jesti tiste *brzote*. Naš gospod župnik Alojz Kralj z Goč je kar nekajkrat poslal našim zapornicam pakete s hrano, ni jih pozabil. Zato so mu bile zelo hvaležne. Ko si je oprala osebno perilo, se je zavila v nekakšen plašč in tako čakala, da se je perilo posušilo. Z njo so bile v celici zaprte še tri Stegovčeve iz Erzolja, neke žene iz Brd in Nevenka z Visa. Pripovedovala je tudi o zapornicah iz Vipave, z Goč, iz Lož, Budanj in drugih krajev Primorske, ki je bila pod italijansko oblastjo. Taborišče je bilo veliko kot majhno naselje s številnimi barakami. Slovenk je bilo tam čez tisoč. Vseh taboriščnikov pa je bilo nekaj tisoč. Moj oče, ki je bil v Torinu kot italijanski vojak v *battaglione speciale*, je mojo mamo prišel enkrat obiskat v taborišče Fraschetti. Takrat je tudi oddal pismo prošnjo za njeno izpustitev zaradi majhnih otrok. Prošnja je bila rešena s pogojem, da se Dragica lahko vrne, toda ne na svoj

dom na Erzelj, ampak v Vipavo, kjer bo pod stalnim policijskim nadzorstvom. Tudi v Ložah pri nas ni smela prebivati. Po predčasni vrnitvi iz zapora so jo v Vipavi sprejeli kot begunko Kariževi, sedaj Hrovatin v ulici Milana Bajca. Bili so naši dobri znanci. Tu se je morala vsak dan po sončnem vzhodu in pred sončnim zahodom javljati na policijski postaji v Vipavi. Med dnevom pa je hodila obdelovat našo zemljo na Erzelj, ki je oddaljen šest kilometrov od Vipave. Domov ni smela priti. V času njenega begunstva sem v Vipavi živela z njo tudi jaz. Skupaj sva spali na enem divanu. Z njo sem hodila na Erzelj tudi sama. K stari materi sem hodila po kosilo in ga nesla svoji mami na njivo. Bilo pa je nekega dne, ko je deževalo. Z mamo sva se pred dežjem zatekli na naš dom na Erzelj. Pred hišo mi je na dvorišču čistila gnide z las. Opazili so jo italijanski vojaki in hišo obkolili. To je prvi opazil brat Branko in mami povedal. Tekla je v sobo, da bi se skrila. Stari materi je v naglici naročila, naj jim pove, da je ni doma. Potem pa je kljub temu sama prišla iz sobe in se jim pokazala. Zavedala se je, da bi bilo zanjo še slabše, če bi jo našli skrito v sobi. Odpeljana je bila takoj v Vipavo do *maršalota*, ki jo je zelo oštel, ker je prekršila njihov ukaz. Zagrozil ji je, da če bo še enkrat tako storila, jo bodo odpeljali v hujši zapor kot je bil v Fraschettiju. Na svoj dom smo se lahko vrnili vsi šele po razpadu Italije po 9.9.1943. Hiša je bila popolnoma oropana, brez stekel, brez odej, brez hrane in opreme. Prve rjuhe smo dobili z vojaških slamnatih postelj. Takrat so rjuham rekli *pliči*. Iz istega blaga smo počasi sami napravili tudi spodnje perilo.

Spominjam se, da sem bila kot otrok cepljena v Vipavi v Lanthirijevelem gradu. Otroke je cepil takratni zdravnik Pavlica. Sosedje Jakobcevi so mi posodili oblekco od hčerke Vilme, ker doma nismo imeli primerne obleke za obisk pri zdravniku. K cepljenju me je peljala gospa Vera Jamšek iz Lož. Ko so mi oprali edino oblekco, sem morala pokrita ležati v postelji, dokler se ta ni posušila. Podobno usodo so takrat doživljali tudi drugi otroci, vaščani, sosedje, prijatelji in znanci po vsej Primorski. Bili smo otroci vojne in delili smo podobne usode. Pomanjkanje in skupno trpljenje je trdno združevalo ljudi, da so si med seboj dobrohotno pomagali. Tako je bilo tudi med našimi internirankami, ko so se vrnile nazaj na svoje domove. Veliko dobrega in plemenitega je zanje naredila v taborišču in tudi pozneje gospa Pavla Jirak iz Vipave. Naši mami je dajala iz lastne trgovine *na upanje* razno blago, ker ni imela denarja za takojšnje plačilo. Pri hiši smo dolgo imeli njeno brisačo, ki jo je mami darovala v internaciji. Spominjala nas je na težke čase. To je le nekaj spominov na mojo mamo Dragico, na moje pregnanstvo od doma, na moje otroštvo in mladost. Tega se pozabiti ne da. Zaradi vsega prestanega znam danes ceniti življenje bolj, kot bi ga cenila, če bi

imela vsega v izobilju. Moje mame ni več. Pri 52 letih je odšla v prerani grob zaradi grozot, ki jih je doživela v II. svetovni vojni. Meni je ostalo njeno pismo in živi spomini na naše izgnanstvo od doma. Da se ne bi nikoli več ponovilo.

Iz Vipave so bile v taborišču Frascchetti tudi Boža Poniž, Pavla Vrčon, Maruška Premrl, Milka Krhne, že imenovana Pavla Jirak in moja mama Olga Bajc. Naj bo ta zapis tudi spomin nanje, ki so žal že vse pokojne. Aretirane so bile 10. marca 1941, odpeljane neznano kam. Nekatere so doma pustile več majhnih otrok. Obtožene so bile, da podpirajo partizane in osvobodilni boj proti fašizmu. Ista obtožnica je bremenila tudi vse ostale, ki so bile iz naših krajev odpeljane v Frascchette. Pripoved gospe Dore je dovolj izčrpna in doživeta, da nosi v sebi zgodovinsko izročilo Primorske. V italijanski javnosti se kdaj še sliši, da so nam Italijani prinesli dvatisočletno kulturo. Kar so naši ljudje doživeli, je prej podobno vandalizmu in barbarstvu. Vse smo potrpehli in obstali na svoji zemlji. Nikomur nismo ničesar dolžni. Tega ne smemo pozabiti pred vstopom v Evropo.

Magda Rodman

VELIKA NOČ V POTENCI LETA 1943

Moja sosedka Anica Vovk z Goč, rojena leta 1914, mi je veliko pomagala, ko sem imela dvojčici Rudico in Danico. Bili sva veliko skupaj in se pogovarjali. Zato mi je ostala v spominu zanimiva pripoved o njenem potovanju v Potenco, kjer so bili naši primorski fantje v *battaglione speciale*. Tu sta bila njena bratranca Slavko Vovk z Goč, Stanko Ježev iz Lož, Slavkov brat Franc in še mnogo drugih poznanih fantov iz bližnjih vasi.

Bilo je leta 1943 v mesecu aprilu, čas II. svetovne vojne in hudega fašističnega nasilja v naših krajih. Tistega leta je bila velik noč 25. aprila. Kljub vojnim razmeram se je sosedka Anica odločila za obisk svojcev in korajžno odpotovala z vlakom iz Gorice proti jugu Italije. S seboj je za svojece, znanke in prijatelje vzela nekaj denarja in domačih dobrot, ki so jih matere napekle za veliko noč. Ko se je končno znašla v

Potenci, je bila njena edina skrb poiskati naše slovenske fante. Prvega, ki ga je tam srečala, je po italijansko vprašala, kje naj bi to bilo. Ta pa se je zasmel in povedal, da je Slovenec, doma iz Trsta. Napolil jo je do tramvaja, ki jo bo pripeljal prav pred vojašnico. Res je bilo tako, toda pred vojašnico in v njej ni bilo videti vojakov. To jo je malo zmedlo in spravilo v zadrego. Ostala je za hipec sama in si mislila: Anica, danes je nedelja, blizu vidiš cerkev in pojdi vanjo, morda boš celo pri sveti maši. Cerkvena vrata so bila zaprta in kljub temu, da je nanje pritiskala, se niso odprla. Počasi pa se vrata le odmaknejo in v hipu zagleda polno cerkev ljudi in zasliši odmev naše slovenske pesmi Kristus je iz groba vstal. Objelo jo je veselje in občutek, kot da je prišla v nebesa. Tako daleč je bila doma in tako blizu svojim. Med množico se je počasi pomikala proti sredini cerkvene

ladje do trenutka, ko se je ozrla nazaj in pogledala na kor. Tedaj jo je opazil bratranec Franc in ji z rokami pokazal, naj čaka po koncu svete maše ob vhodu v cerkev. Anica ga je razumela. Kmalu je na koru prepoznala še druge domačine in znance, ki so služili v *battaglione speciale*. Od sreče in

Potenza (Italija) Peli na praznik sv. Jožefa 19.3.1943, pred vhodom v stolnico pojemo "Oj, Triglav, moj dom"

presenečenja so bile njene molitve bolj vzdihni zahvale za to doživetje. Maša je potekala naprej in slovensko petje je s kora odmevalo po cerkvi z vso močjo in iz duše in srca naših primorskih fantov. Petje na koru je vodil Slavko Vovk, znani organist in glasbenik z Goč, ki je igral tudi na orgle. Pel pa je njegov elitni 60-članski slovenski moški pevski zbor vojakov, ki so v Potenci služili v *battaglione speciale*.

Organist Slavko je celo sam osebno govoril s tamkajšnjim škofom Avgustom Bertagonijem in ga prosil za dovoljenje za slovensko petje pri maši. Njegova prošnja je bila ugodno rešena. Tako so lahko naši fantje na glas, brez strahu zapeli v slovenskem jeziku domače pesmi pri sveti daritvi. K temu so dodali tudi nekaj narodnih slovenskih pesmi. Tamkajšnji domačini so bili nad tem petjem tako navdušeni, da je bila stolnica v Potenci vedno polna, ko so peli naši pevci. Zaradi kulturnega obnašanja in tako lepega petja jim tudi ni smel nihče več reči *ribelli*. Tako so postali enakopravni domačim kristjanom.

Srečanje ob koncu svete maše je bilo nepozabno. Objemanja in pozdravljanja ni bilo konca. Ko je Anica prišla za hrbet bratranca Stanka, mu je z rokami zakrila oči. Medtem pa je Stanka nekdo vprašal, naj pove, kdo mu stoji za hrbtom. On pa

je v pričakovanju presenečenja odgovoril: "Čutim nežne ženske roke, pa vem, da od mojih tukaj ne more biti nobenega." Anica se je na te besede prisrčno zasmejala in ga objela. On pa je vzkliknil: "Vse na svetu bi prej pomislil, kot to, da boš ti na veliko nedeljo prišla k nam v Potenco na obisk".

Anica je tam ostala tri dni. Prenočila je pri domačinih, ki ji prenočišča sploh niso hoteli zaračunati. Od tu je odpotovala na obisk k bratu Ladu, ki je bil pri vojaki v Torinu. Zanimivo je to, da je v vojaški suknji opravljal v tamkajšnji cerkvi mežnarsko službo. Njegovi starši na Gočah so bili tudi mežnarji, zato še danes rečemo tej hiši Pri Mežnarjevih.

Ko se je Anica s tega potovanja vrnila domov na Goče, nam je vse to nadrobno pripovedovala. Vsi smo se bali,

da bi se ji med potjo kaj ne zgodilo. Njena mama je bila pobožna žena in jo je ob slovesu takole hrabrila: "Veš, Anica, nič se ne boj. Potovanje boš srečno zaključila, ker bom zate molila." Tako se je tudi res zgodilo.

Organista Slavka sem tudi sama dobro poznala. Zanimivo je tudi njegovo glasbeno izpopolnjevanje v vojaški suknji. Škof v Potenci je dobro poznal naše pevce, še posebej organista in pevovodjo Slavka, ki je bil iz Potence premeščen kot vojak v Milan. Zato mu je dal pisno priporočilo za milanskega škofa, ki naj bi mu dovolil med vojaško službo obiskovati konservatorij za izpopolnitev znanja z glasbenega področja in igranja na orgle. To je v Milanu Slavko tako dobro opravil, da so ga tam hoteli imeti celo za stolnega organista. To je odklonil, ker se je želel čim prej vrniti domov, na Goče.

Jaz sem v njegovem zboru pela sopran. Dočakala sem celo več kot 50-letnico svojega cerkvenega petja. Slavko mi je zato ostal v najlepšem spominu, saj smo ob njem pevci preživeli veliko lepih trenutkov. Po II. svetovni vojni je za neki cerkveni praznik igral na orgle pri maši samo z desno roko, ker ga je leva bolela. Z nogami je tako dobro obvladal pedala, da verniki tega še opazili niso.

Anica je še živa in preživlja svojo starost v Domu za starejše občane v Ajdovščini. Organist Slavko pa je že v večnosti. Aničina

pripoved in spomin na Slavka naj ostaneta zanamcem.

Olga Požar, Goče

SPOMINI NA JANKA PREMRLA - VOJKA

Bilo je januarja meseca leta 1943. Na Gočah so se fantje odpravljali za odhod v partizane. Zato so rabili dobre čevlje. Za tak nakup je bilo treba v Gorico. Nakupovat so odšli moja soseda Ana Vovk, rojena 1914., moj drugi mož Alojz Živic, rojen 1925. in njegova sestra Milka, rojena 1922. leta, vsi z Goč. Po opravljenih nakupih se je skupina vračala domov z vlakom do Štanjela, od tam pa peš proti Gočam. Na mostu čez železniško postajo v Štanjelu so naši ljudje srečali dva italijanska oficirja, ki naj bi bila sodeč po dialektu doma nekje iz južne Italije. Ob srečanju je eden od oficirjev ogovoril domačine in jih, seveda v italijanščini, povabil, naj nadaljujejo z njim skupno pot proti Raši. Drugi oficir pa je odšel po svoje. Moja soseda Anica je povabilo veselo sprejela in pogovor z neznenim italijanskim oficirjem je potekal v italijanskem jeziku. Neznani italijanski oficir je med potjo celo vprašal mojo sosedo Anico, če so morda v teh krajih *ribelli*. Ta pa je to odločno zanikala. Med potjo se ji je celo odprl kovček in iz njega se je na cesto vsulo vsemogoče. Neznani oficir ji je celo pomagal vso to šaro zmetati nazaj v kovček. Tako so med pogovorom prispeli do vasi Koboli, kjer se je tej skupini približal Alojz Trampuž iz Branice. Tu pa je naše Gočane čakalo presenečenje. Neznani italijanski oficir je stopil do Alojza Trampuža, mu ponudil roko v pozdrav in se zasmel. Alojz pa je ob stisku roke vzdihnil: "O, pozdravljen Vojko!". Šele sedaj so ostali spoznali neznanega sopotnika. Tudi njim se je vsakemu posebej predstavil in začel govoriti slovensko. Tu so se domačini z Goč ločili od Vojka in nadaljevali pot domov. Po prihodu na Goče so navdušeno pripovedovali o tem srečanju z Vojkom v živo. Takrat je bilo to veliko doživetje in presenečenje. Bil nam je vsem vzor in idol. Vse je govorilo o njem.

Moj pokojni brat Franc Ferjančič je bil letnik 1919. Na *visto* je odšel leta 1939 in to z vozom s konjsko vprego. Na vozu je bilo polno mladih fantov, ki so spremljali naše nabornike. Med temi je bil tudi Vojko Premrl, ki je bil letnik 1920. Pred prihodom v Vipavo je fantom takole naročil: "Sedaj si bomo vsi zavezali usta z robci in se bomo tako peljali tiho in molče mimo policijske postaje v Vipavi. Usta si bomo zavezali zato, ker ne smemo peti slovensko, italijansko pa ne bomo." Tudi na vožnji skozi Ajdovščino so imeli usta zavezana z robci. To je bil njihov protest proti raznarodovalni italijanski politiki do Slovencev. Seveda je bil Vojko potem zaradi tega zaslišan na policiji. O tem dogodku mi je večkrat pripovedoval moj brat Franc.

Tudi z mojim prvim možem Rudolfom Požarjem sta bila velika prijatelja. V Torinu sta skupaj preživela leto dni pri služenju redne italijanske vojaške službe. Vojko je pri vojakihi veliko čital. Knjige mu je pripravila po njegovi želji njegova mama. Ko jih je prečital, so priromale nazaj domov po kakem našem vojaku, ki je prišel domov na dopust. Ta čas pa je Vojkova mama pripravila že druge knjige. Še sama sem šla enkrat s svojim možem na njegov dom, kjer nam je njegova mama dala kup knjig. Dali smo jih v potovalni kovček in mož jih je odnesel nazaj k Vojku v Torin.

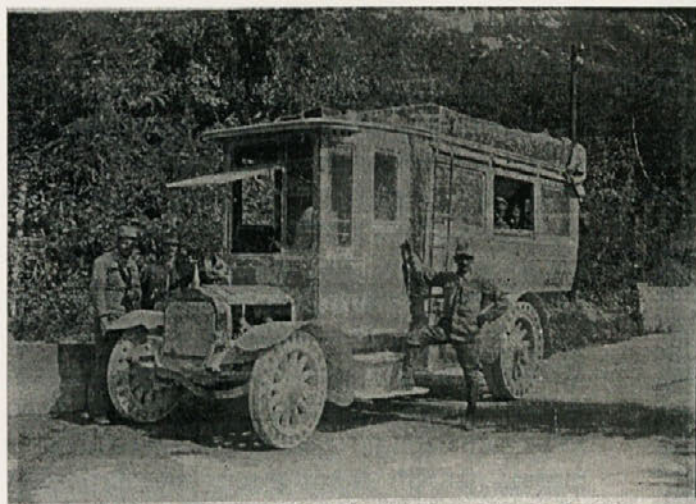
Sama se tudi spominjam njegovega odhoda v partizane. V decembru mesecu leta 1941 je prišel Vojko na Goče obiskat mojega moža Rudolfa. Potem sta zvečer odšla skupaj h Kodretovim. Tam je Vojko dobil puško. Z Rudolfom sta se vrnila nazaj k Požarjevim in odšla v hram. Moj mož mu je dal steklenico žganja, nekaj cigaret in kos pancete. Vojko mu je tu tudi zaupal, da odhaja v partizane, da se ni šel javit italijanskim oblastem, kakor bi se bil moral, sicer pa, da mu je na Vetrnem polju burja odnesla vojaški dokument, s katerim naj bi se javil v Vipavi. In res je Vojko tisto noč odšel z Goč v partizane. To mi je v isti noči povedal mož Rudolf in to je bila za tiste čase velika skrivnost.

To je le nekaj spominov na Vojka, našega velikega junaka. Letos mineva 80 let od njegovega rojstva, in sicer 29.2.2000, ker je letos prestopno leto. Zato so ti moji spomini na Vojka tudi zapisani.

Olga Požar, Goče

DA NE BI POZABILI

Razlaga starih fotografij

Vojaško sanitetno vozilo v I. svetovni vojni, fotografirano na Rebrnicah

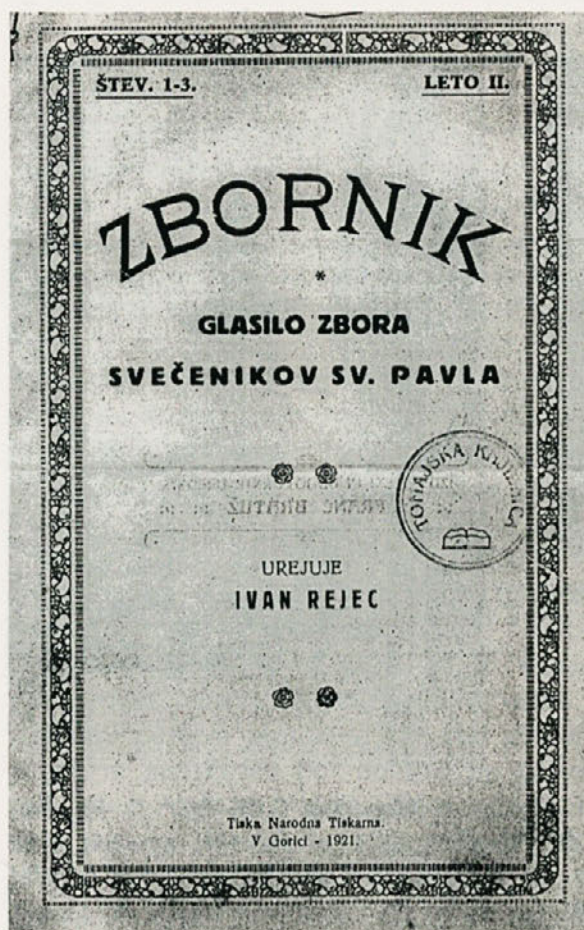

Avtobusna postaja je bila do prihoda Italijanov v Vipavo v Mayerjevi hiši, kjer je bil tudi poštni urad (sedaj Beblerjeva ulica, Pavel Skapin). Na fotografiji je takratni avtobus pred avtobusno postajo v Vipavi.

V tem času so avtobusi vozili enkrat dnevno na progi Gorica-Postojna. Na fotografiji vidimo dva avtobusa pred avtobusno postajo v Postojni. Spredaj desno stoji lastnik avtobusov Gaugler, po rodu iz Švice. Ob njem levo je domačin Janko Ferjančič (1901) iz Vipave kot učenec in pozneje voznik avtobusa na tej progi. Levo stoji drugi nameščen šofer pri gospodarju Gauglerju. Ograjeni prostor z mrežo na vrhu avtobusa je služil za prevoz prtljage.

Zbornik, glasilo zbora svečnikov sv. Pavla, je urejal Ivan Rejec, tiskala pa Narodna Tiskarna v Gorici. Leta 1921, v štev. 1-3, leto II, je na straneh 206 in 207 izšlo nekaj zanimivih zapisov o fašističnem nasilju nad Slovenci. Objavljamo jih tudi v našem glasilu.

Okrožnica fašistov

Fašisti so meseca junija izdali na župne urade v Istri sledečo okrožnico: »Zveza ital. fašistov, sekcija Pazin«. Štev. 86/21 zap. Pazin 21.6.1921. - Župnemu uradu..... Zveza fašistov smatra za svojo dolžnost sporočiti nastavljenemu uradu sledečo okrožnico ad št. 86/21, da se po njej ravna ter jo vpoštevata, kar mu bo koristilo.

Člen I. Poluradni (uffiziosa) jezik v kraljevini Italiji je izključno le italijanščina. - Člen II. V župnih uradih se sme rabiti samo prvotni italijanski pečat; pečati z drugim besedilom, ki se nahajajo po raznih župnih uradih, se morajo izročiti takoj piscu (te okrožnice) ali odnosnemu magistratu. - Člen III. Javne listine (poročni listi, krstni listi, družinski listi itd.) se morajo pisati absolutno le v italijanskem ali latinskem jeziku, dočim se morajo na odnosnih starih obrazcih zbrisati besedila v drugih jezikih ali pa si morajo uradi čim prej preskrbeti italijanske ali latinske obrazce. - Člen IV. Pričujoča okrožnica stopi v veljavo 21. t. m. - Člen V. Ako bi se gornji členi ne upoštevali, bi to dalo fašistom povod, izvršiti ukrepe, ki bi se izkazali od slučaja do slučaja za potrebne. Na znanje in ravnanje.

Ravnatelj zveze fašistov

Sledi podpis

Goriška nadškofija.

Tolmin.

Mons. župnika in dekana Ivana Rojic so fašisti večkrat napadli in ga ovirali v njegovi osebni svobodi. - Kapelna Kodermaca so fašisti napadli na javni cesti, ga ranili z nožem in vdrihali po njem s puškinim kopitom. Prišel je domov ves krvav. Imel je več težkih poškodb na glavi in telesu.

Avče, Kanal

Karabinerji so aretirali vikarja Trdana, ker je zagovarjal neke fante, ki so napravili neko nerodnost, radi česar se bodo morali zagovarjati pred sodiščem.

Ljubljanska škofija.

Št. Vid,, nad Vipavo.

Dne 1. maja 1921. se je iz Razdrtega napolnilo na Nanos skupina kakih 100 italijansko govorečih oseb, med njimi več fašistov. Razbili in opustošili so staro cerkev sv. Hieronima, ležečo 1000 m nad morjem. Izpodkopali so tudi oltar. Preden so odšli, so opravili v cerkvi svojo telesno potrebo. Ljudstvo je radi tega vandalizma in barbarstva silno ogorčeno.

Zbrala Magda Rodman

ERNEST KLAVŽAR

V Vojkovi ulici št. 2 na "baronovi hiši" je vzidana plošča, posvečena našemu rojaku Ernestu Klavžarju. O njem v VG še nismo pisali, zato vam ga tokrat predstavljamo. V Primorskem slovenskem biografskem leksikonu, 8. snopič, ki je izšel pri Mohorjevi družbi v Gorici leta 1982, lahko preberemo:

Klavžar Ernest, politik, časnikar in gospodarski izvedenec, r. 8. jan. 1841 v Vipavi, u. 10. nov. 1920 v Mariboru. Po osn. š. v Gorici je dovršil šest razr. gimn. v Ljubljani (1852-58), stopil v službo gozdarskega praktikanta v Krnici v

vojno v Mrbu. Izšel je iz šole dr. Karla Lavriča (gl. čl.) in prvič nastopil na veselici gor. Slov. čitalnice 14. dec. 1862, dve leti pozneje je na njeni veliki besedi deklamiral Vilharjevo Ljudmilo. Pridružil se je mladoslov. gibanju in sodeloval pri organizaciji taborov na Goriškem (N 1868, 366; 1869, 142). Na njih je govoril za slov. uradovanje v škofijskih in cerkvenih uradih (tabor pri Šempasu 1868, za katerega je sopedpisal poseben oklic); za slov. uradovanje v javnih uradih, zahteval, naj govorijo slov. poslanci v gor. dež. zboru slov. in naj se zborovi sklepi tudi v slov. jeziku predlagajo vladi (tabor v

Brdih pri Dobrovem 1869); razpravljaj o ??? 19 (tabor v Tolminu 1870); o zedinjeni Sloveniji (tabor v Sežani 1870) in o pogozdovanju Krasa (tabor v Dolini 1878; E 1878, št. 23). Tabor v Šempasu je opisal v posebni brošuri (gor. 1868). V naslednjem desetletju je bil še vedno v prvih vrstah. Bil je soustanovitelj političnega društva Soče, zapisnikar na njenem občnem zboru (23. febr. 1871) in potem skoraj ves čas njen tajnik. Ko je začela 31. mar. 1871 izhajati Soča, jo je nekaj let urejal in ji ostal sotrudnik do razkola (1889). Pri Slov. bralnem in podpornem društvu je bil Gregorčičev namestnik. Aktivno se je udeležil boja proti poslancu A. Černetu (PSBL I, 230-31), ker se ni pridružil federalistom in je zato dobil mar. 1872 na shodu kraških volilcev v Sežani nezaupnico. Bil je v odb. za Prešernovo besedo v Gor. 1873. O narodnem prebujenju Slov. je govoril ob obisku sekcijskega načelnika Wittkeja in dvornega svetnika Wurmba po Vipavski dolini, ko

so si ogledovali bodočo traso vipavske železnice. Ob ponovnem razkolu 1899 se je pridružil katoliški Gregorčičevi stranki in bil 1901 izvoljen v gor. dež. odbor, čeprav

Plošča, posvečena Ernestu Klavžarju na "baronovi hiši", Vojkova ulica 2 z napisom:

1971

ERNEST KLAVŽAR

ROJEN V TEJ HIŠI 9. JANUARJA 1841.
UMRL V MARIBORU 11. NOV. 1920.
BOREC ZA PRAVICE IN NAPREDEK
PRIMORSKIH SLOVENCEV. KULTURNI DELAVEC.
BESEDNIK NA TABORIH.

KLUB STARIH GORIŠKIH ŠTUDENTOV.
GORIŠKI MUZEJ

Trnovskem gozdu, 1865 prestopil v dež. službo v Gor., prevzel 1886 tajniške posle pri dež. odboru, bil 1901 upokojen in se naselil po vstopu It. 1915 v prvo svet.

ni sam kandidiral. Proti njegovi izvolitvi je Soča ostro protestirala in na prvi seji novega dež. zbora je bil K-ev mandat razveljavljen. Udeležil se je občnega zbora Narodne tiskarne v Lj. 1873 in predlagal, naj bi se ustanovila njena podružnica v Gor. Udeležil se je prvega zborovanja Slov. novinarskega društva v Pragi 1898 in na njem prebral Gabrščkovo poročilo o slov. časnikarstvu od Vodnikovih Ljubljanskih novic do takrat. To poročilo je Jan Lego prevedel v češčino in je izšlo v Pragi kot posebna knjižica na stroške Novinarskega društva. Kot prvi gor. dopisnik je sodeloval pri SN do Jurčičeve smrti (1881), veliko pisal v Sočo in Gorico in se udeležil ob razkolu polemike med obema listoma: *Volilci zapeljani - ljudstvo zapeljano* (Gorica 1900, št. 11-12), *Kdo slepari* (gorica 1900, št. 59) idr. Posebno se je zanimal za pravne in narodno-gosp. zadeve: *Občinski pravilnik* (soča 1896), *Posledica vinske klavzule v trgov. pogodbi z It.* (Gorica 1900, št. 5), *Ceste na Kanalskem* (Gorica 1900, št. 20-23), *Jeli plačevati namestek od lovskega prava* (Gorica 1900, št. 11-12), *Zakon o uredbi domovinskih razmer* (Gorica 1901, št. 2-3) idr. Kot kmetijski strokovnjak se je najprej posvečal gozdarstvu, bil odb. gor. Kmetijske družbe, pomagal pri ustanavljanju kmetijskih, sadjarskih in mlekarskih društev, urejal *Kmetovalca* (1876), *Gospodarski list* (1887-90, od 1894 do konca izhajanja 1901 bil odg. ur.). Izdal je naslednje knjige: *Priročna izdava deželnih postav veljavnih za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško*, I. del, II. del (1876); *Pred 125 leti. Zanimivosti iz prve dobe c. kr. kmetijskega društva v Gorici* (1891); *Priročni zakonik o ljudskih šolah za pokneženo grofijo Gorico in Gradiško* (1891); *Priročni zakonik za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško* (1891); *Občinsko gospodarstvo na Goriškem* (1892); *Priročni zakonik. Cestni zakonik z dne 21. maja 1894 za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško* (1894); *Pregled zemljarinskega katastra* (1896); *Revisione del catasto dell'imposta fondaria* (1896); *Goriške češnje*. Ital. spisal I. Bolle (PSBL I, 97-98), poslovenil E.K. (1898); *Moder Carlo,*

Sadjarstvo na Goriškem. Poslovenil E.K. (1898); *Sviloreja na Japonskem*. Sporočil Ivan Bolle... poslovenil E.K. (1898); *Kraški teran*. Spisal Maksimilijan Ripper... poslovenil

Vhod v "baronovo hišo", Vojkova ulica 2

E.K. (1912); sestavil je brošuro o sadni razstavi pri Sv. Luciji (1901). K. je pomagal snovati vse čitalnice gor. okolice, vodil več desetletij dramatične predstave gor. Slov. čitalnice, ustvaril stalni diletantski oder, ki je nastopal tudi pri drugih društvih, režiral in igral glavne vloge, poučeval v Šolskem domu deklamatoriko, prirejal primerne igre in poslovenil *Tri igre za žensko mladino* (1901, vsebujejo: *V posredovalnici*. Burka v enem dejanju. - *Gospa Kordula*. Vesela igra v dveh dejanjih). K. je bil eden najvidnejših in najmočnejših delavcev ob vodilnih osebnostih, »resen in trezen garač, nesebičen človek, ki je bil ves navdušen za slovenstvo, za nacionalni razvoj na Goriškem, ki je posvetil temu vse svoje sile in zagrabil, kjer je bilo potrebno« (M. Breclj). Psevdonim v Soči: Cahej; šifri: E. K., E. Kl.

POROČILO O DELU KS VIPAVA

SLOVENSKI KULTURNI PRAZNIK

Ob 8. februarju – slovenskem kulturnem prazniku, je KS Vipava organizirala kulturni večer. Slavnostni govornik je bil profesor Justin Stanovnik. Kulturni večer so ob napovedovanju Eve Tomaševič sooblikovali še pevci Moškega pevskega zbora Srečko Kosovel iz Ajdovščine in Urška Kodelja z recitacijami, predvsem Prešernovih pesmi.

Za strokovno delo pri pripravi programa se zahvaljujemo gospe Idi Makovec, za organizacijo prireditve pa vsem, ki so hitro in učinkovito, z veliko mero požrtvovalnosti priskočili na pomoč: Slikarskemu ateljeju Makovec, Cvetličarni A&A, Marketu Klas, gospodu Janku Rodmanu, gospe Marini Kodele ter Škofijski gimnaziji Vipava.

ASFALTIRANJE KOSOVELOVE ULICE

V marcu je bila končno asfaltirana Kosovelova ulica. Zasluga za to gre tudi stanovalcem ulice, saj so nekateri vložili veliko časa v to, da je delo dokončano. Zadovoljstvo nad zaključenimi deli so pokazali tudi z organizacijo piknika za vse stanovalce ulice, pozabili pa niso niti na predstavnike Občine, KS, Komunalno stanovanjske družbe in Primorja ter delavce, ki so delo opravili.

V še večje zadovoljstvo jim bo končni obračun, ki izkazuje za približno 900 tisoč manjšo porabo od predvidene. Po sklepu sveta KS bo tako njihov prispevek lahko ostal na 25.000 SIT, kolikor je že prispeval vsak od štiriindvajsetih lastnikov parcel na tem območju (od skupno petindvajsetih). Torej, razen enega, zaslužijo tudi vso pohvalo za vzorno sofinanciranje.

ČISTILNA AKCIJA

V mesecu aprilu bo, kot že prejšnja leta, potekala **spomladanska čistilna akcija**.

Po dogovoru s Komunalno stanovanjsko družbo bo to **od 7. do 17. aprila**. Za odvoz večjih kosovnih odpadkov bodo nameščeni kontejnerji na naslednjih lokacijah: nad Kletjo za Novo naselje Vipava, pred vhodom v Tabor v Vojkovi ulici, pri knjigarni Črtica, v ulici Gradnikove brigade ob igrišču, pri Cuntovem mostu ob Beli, na Hribu pri Žuntovi jami in na Trgu Pavla Rušta pri stari šoli.

Ker je težko zagotoviti organizirano pomoč starejšim krajanom, ki sami ne morejo odvažati večjih kosovnih odpadkov, prosimo vse, da v duhu dobre sosedske pomoči pomagajo tistim, za katere vedo, da sami tega ne zmorejo.

Čista in urejena okolica naših bivališč je tudi ogledalo naše kulture, zato naj ne gre v kontejnerje le odpadni material iz naših kleti in podstrešij, temveč tudi tisti z zunanjih površin, naših in skupnih.

Za ureditev okolice svojih delovnih prostorov bomo zaprosili tudi podjetja, trgovine, banke in druge ustanove.

ZAKLJUČNI RAČUN KS VIPAVA ZA LETO 1999

Na seji, 27.marca, je svet KS Vipava potrdil zaključni račun KS za leto 1999.

Prihodki v letu 1999 so znašali skupno 5.186.422,31 SIT. Od tega je bilo 707.755,80 Sit prenosa iz leta 1998. Iz proračuna občine Vipava je v letu 1999 KS Vipava dobila 3.625.857,07 SIT, kar so sredstva glavarine in komunalnih taks. Iz prispevkov za Vipavski glas in donacij ob novem letu je bilo pridobljenih 448.695,50 SIT. Ostala sredstva so bila pridobljena iz naslova najemnin in obresti.

Odhodkov je bilo za 2.374.395,40 SIT. Največji delež porabe nosijo pisarniški material in storitve, in sicer v višini 1.094.288,14 SIT (tiskanje in razpošiljanje Vipavskega glasa, obvestila gospodinjstvom ob prireditvah, čistilni akciji...).

Tekoče vzdrževanje, najemnine in zakupnine in drugi operativni stroški so znašali 1.236.568,86 SIT. Preostala sredstva so tekoči transferi posameznikom, organizacijam za komunalne storitve ter energijo.

Tako zaključni račun za leto 1999 izkazuje presežek v višini 2.812.026,91. Presežek je posledica nerealiziranega asfaltiranja Kosovelove ulice v preteklem letu. Sredstva so bila prenesena v leto 2000 in v pogodbenem roku bo izvršeno plačilo približno 2,5 mio SIT Primorju d.d. za sedaj izvedeno asfaltiranje Kosovelove ulice.

OBVESTILO

Predvidoma bo v začetku poletja potekala obnova kanalizacije na Beblerjevi ulici in na Trgu Pavla Rušta. Upamo, da bodo stanovalci in vsi, ki so vezani na to območje, z razumevanjem sprejeli tudi morebitna oviranja prometa in prehoda.

Svet KS Vipava

* * *

NOVA KNJIGA O VIPAVCIH "ŽIVLJENJE OB TRTI IN KRŠINU"

Pred dvema letoma smo v našem glasilu že poročali o poteku priprav na knjigo življenjepisov ljudi iz Vipave in okolice. Sedaj se to delo zaključuje in bo kmalu pripravljeno za tisk. Na obzorju je torej nova knjiga, ki bo predstavila, kako so živeli, kaj potrpeali, kako verovali, ljubili in upali naši ljudje, ki danes preživljajo svojo starost. V knjigi bo zapisanih 27 življenjskih pričevanj naših občanov, rojenih od leta 1905 do 1927. Sedem občanov je samih napisalo svoj življenjepis, dvajsetim pa sem to zapisala sama po njihovem pripovedovanju. Zato bi se rada najprej zahvalila vsem tistim, ki so svoja pričevanja napisali sami, in onim, ki so mi odpirali svojo dušo v domačem okolju ter vsem, ki so mi zaupali številne stare fotografije za objavo v tej knjigi. Lepa hvala tudi drugim soustvarjalcem: etnologinji dr. Mariji Makarovič za njeno strokovno vodstvo in lepo sodelovanje, domačinom prof. Juditi Podgornik, prof. Božidarju Premrlu za skrben jezikovni pregled besedil in akademskemu slikarju Lucijanu Bratušu za oblikovanje te knjige. Hvala tudi dipl. inž. agr. gospe Lindi Kogoj, Tomažu Furlanu in Majdi Sever za računalniško obdelavo besedil.

Pri mojem delu me je podpirala tudi moja družina, posebno mož Marjan, zato tudi vsem mojim lepa hvala.

Žal nekateri ne bodo dočakali izida svojih spominov, čeprav so to željno pričakovali. Ni jih več med nami. Njihovi spomini pa bodo ostali svojcem - in nam vsem. Za vsakim odhajajočim prihaja svetloba večnosti do nas, da vidimo globlje in bolje, kaj smo in kam gremo. Tako je zapisal pesnik Tone Pavček. In tudi zaradi tega se teh ljudi tukaj še posebno spoštljivo spominjam.

Morda še beseda o naslovu, zakaj življenje ob trti in kršinu. Trta ponazarja vso lepoto življenja naše doline. Kršin pa je trava najslabše vrste in raste na peščenih tleh, zato je prisposoda trde plati borbe za življenje.

O izidu in predstavitvi knjige Življenje ob trti in kršinu bomo še obveščali. Že sedaj pa prisrčno vabljeni na predstavitev vsi, ki se zanimate za naše vipavske korenine.

Založnik knjige je Občina Vipava. Finančno jo je podprlo tudi Ministrstvo za kulturo Ljubljana. Upamo, da se bodo pridružili tudi domači donatorji. Knjiga je lahko tudi primerno in izvirno poslovno darilo, lahko pa je tudi darilo ob različnih drugih priložnostih. Lepa hvala vsem.

Magda Rodman

FOTOGRAFSKA ZAPUŠČINA IVANA MOŽETA

Pokrajinski arhiv v Novi Gorici pripravlja razstavo z naslovom "Gremo v Trg! Vipava v prvipolovici 20. stoletja skozi objektiv Ivana Možeta" „Na kateri bo predstavljenih okrog 60 povečanih reprodukcij iz obsežne fotografske zapuščine vipavskega rojaka, trgovca in

amaterskega fotografa Ivana Možeta. (1876 - 1956). Zapuščino hrani njegova vnukinja gospa Ruth Markič iz Solkana.

Ohranjenih je približno tisoč petsto posnetkov, od najstarejšega iz leta 1901 do najmlajšega iz sredine petdesetih let 20. stoletja.

Odprtje razstave načrtujemo konec maja 2000 v razstavne prostoru našega arhiva. Dogovarjamo pa se tudi za poznejši prenos v Vipavo, kjer predvidevamo, da bo zanimanje zanjo največje. Fotografije namreč govorijo o preteklosti Vipave in okoliških krajev, o ljudeh in dogodkih, ki so morda že zdavnaj izginili iz spomina ljudi, se pa ponovno vračajo med nas po zaslugi Ivana Možeta. Ob razstavi bo izšel katalog z uvodnim prispevkom o amaterski fotografiji na Primorskem v času, ko se je s fotografijo ukvarjal Ivan Može, predstavljeno bo njegovo življenje in objavljene vse razstavljene fotografije.

Avtoric razstave je Metka Nusdorfer - Vuksanovič

IZ NAŠE OBČINE

POROČILO O DELU OBČINE VIPAVA

Imenovanje novega tajnika občine

V mesecu aprilu bo zaradi upokojitve zaključil delovno razmerje na Občini Vipava Alojz Vitežnik, ki je kot tajnik občine vodil občinsko upravo od junija 1996. leta.

Za novega tajnika občine Vipava je bil po zaključku javnega razpisa imenovan Jože Papež, univ. dipl. ing. agronomije iz Vipave.

Delo občinskega sveta

Občinski svet se je v času od zadnjega poročanja sestel na treh rednih in dveh izrednih sejah. V tem času se je spremenila njegova sestava, saj je Goran Kodelja, izvoljen na listi stranke SDS - Socialdemokratske stranke Slovenije, nepreklicno odstopil s tega položaja. Po določbah Zakona o lokalnih volitvah ga je nadomestil naslednji kandidat iste liste, iz volilne enote Vipava, Tomaž Hrovatin iz Vipave, Ob Beli 7.

Občina Vipava je ostala tudi brez podžupana. S funkcije je nepreklicno odstopil Ivan Lavrenčič, novega podžupana pa občinski svet še ni imenoval.

Z odstopom Gorana Kodelje je brez člana in obenem brez predsednika ostal Odbor za finance. Občinski svet je za novega člana odbora imenoval Tomaža Hrovatina, za predsednico odbora pa Marto Rodman.

Po odstopu dosedanjega predsednika Mitje Lavrenčiča je brez predsednika ostal tudi Odbor za gospodarstvo. Novega predsednika odbora svet še ni imenoval.

ODLOK O PROSTORSKIH UREDITVENIH POGOJIH V OBČINI VIPAVA

Po večkratnih razpravah in umiku odloka z dnevnega reda, je bil sprejet Odlok o prostorskih ureditvenih pogojih občine Vipava. Odlok bo stopil v veljavo v 15 dneh po objavi v Uradnem glasilu. Določila odloka so obvezna tako za novogradnje, kot tudi za prizidave ali obnove obstoječih objektov.

Velikost gradbene parcele za enodružinsko stanovanjsko hišo ne sme presegati 700 m^2 , razen, če ni za posamezno območje določena manjša gostota pozidave.

Velikost prizidkov k obstoječim objektom ne sme presegati $2/3$ površine osnovnega objekta, v nobenem primeru pa ne sme presegati 100 m^2 .

Z odlokom se ureja tudi gradnja pomožnih objektov: garaž, shramb za kmetijsko orodje in kmetijske stroje, drvarnic, čebelnjakov, vrtnih ut, latnikov, kokošnjakov, zajčnikov, svinjakov, gnojišč, zidnih ograj in podpornih zidov in komunalnih priključkov pri že obstoječih objektih.

Skupna velikost vseh pomožnih objektov, ki se gradijo na eni gradbeni parceli, ne sme presegati 30 m^2 maksimalne tlorisne površine in funkcionalne višine 3m.

Glede izjem pri posameznih določbah odloka, o katerih je doslej odločal odbor za gospodarstvo (gradnja izven ureditvenega območja naselij, gradnja na 2. območju kmetijskih zemljišč, potrditev skupinske lokacijske dokumentacije do 5000 m² stavbnih zemljišč, odstopanja pri velikosti parcel za stanovanjsko gradnjo...), bo odslej odločal župan. S sprejetjem tega odloka bodo nehali veljati: Odlok o zazidalnem načrtu Stara Gora, Odlok o zazidalnem načrtu Latnik Vrhpolje, Odlok o zazidalnem načrtu Podgradišče II in Odlok o prostorskih ureditvenih pogojih v občini Ajdovščina.

ODLOK O OBČINSKIH CESTAH

S tem odlokom občina Vipava ureja upravljanje, graditev, vzdrževanje, varstvo in nadzorstvo občinskih cest ter določa postopek za spremembo kategorizacije občinskih cest.

Kot informacijo navajamo nekaj določil iz odloka:

1. Občinske ceste v občini Vipava so kategorizirane kot lokalne ceste (oznaka LC), javne poti v naseljih (oznaka JP) in javne poti za kolesarje. Lokalne ceste so razvrščene še v dve podkategoriji: zbirne krajevne ceste (oznaka LZ) in krajevne ceste (oznaka LK). Z občinskimi cestami, ki so javno dobro v lasti občine, upravlja občina Vipava. Sredstva za graditev in vzdrževanje občinskih cest se zagotavljajo v občinskem proračunu.
2. Nekategorizirane ceste, dovozne ceste in pristopi do objektov ali zemljišč se lahko priključijo na občinsko cesto le s soglasjem občine Vipava. S soglasjem se določijo tehnični in drugi pogoji graditve in vzdrževanja priključka ter njegova opremljenost s prometno signalizacijo.
Opozorilo: Investitorji in njihovi pravni nasledniki, ki so zgradili priključek nekategorizirane ceste na občinsko cesto brez predpisanega dovoljenja ali soglasja pristojnega organa, morajo vložiti vlogo za pridobitev tega soglasja pri upravljavcu ceste najkasneje v enem letu po uveljavitvi tega odloka.
3. Za nekategorizirano cesto, po kateri je dovoljen javni promet, lahko lastnik ali od njega pooblaščen upravljavec te ceste predlaga občini, da se ta cesta prenese med občinske ceste. Pogoji, da se taka cesta prenese med občinske so: da se njen prenos med občinske ceste opravi brezplačno, da je od lokalne ceste naprej v javni uporabi, da povezuje vsaj tri stanovanjske hiše, da je vpisana v zemljiško knjigo, parcela ceste mora biti široka vsaj 5 m in izpolnjevati mora določila Uredbe o merilih za kategorizacijo javnih cest.
4. Zaradi pridobitve potrebnih zemljišč za gradnjo ali rekonstrukcijo občinske ceste se lahko, v skladu z zakonom, na zahtevo investitorja odvzame ali omeji lastninska pravica na zemljišču ali drugi nepremičnini.
Lastninska pravica se odvzame ali omeji, če ne pride do dogovora in sklenitve pogodbe med investitorjem in lastnikom nepremičnine.
5. Da se preprečijo škodljivi vplivi na občinsko cesto in promet na njej, kot posledica posegov v prostor ob občinski cesti, je ob teh cestah varovalni pas, v katerem je raba prostora omejena. Gradnja in rekonstrukcija objektov v tem pasu je dovoljena le s soglasjem Občine Vipava.
V varovalnem pasu občinskih cest je prepovedano postavljanje tabel, napisov in drugih objektov ali naprav za slikovno ali zvočno obveščanje in oglaševanje.
Ob občinskih cestah je prepovedano tudi postavljanje nagrobnih in spominskih znamenj.
6. Občina izdaja dovoljenja za delne ali popolne zapore občinskih cest, ki so potrebne zaradi portnih ali drugih prireditev, ali zaradi gradbenih del na objektih, zaradi česar je oviran promet na cestah ali ulicah.
Vloga za zaporo občinske ceste mora biti vložena najmanj 15 dni pred predlaganim rokom zapore ceste. Vsebovati mora podatke o lokaciji, vrsti in obsegu del, zaradi katerih se predlaga delna zapora ceste, način in čas trajanja njihove izvedbe ter prometno tehnično dokumentacijo začasne prometne ureditve.
7. V bližini križišča občinske ceste v ravni z drugo cesto (pregledni trikotnik) ter na notranjih straneh cestnih krivin, ni dovoljeno saditi dreves, grmovja ali visokih poljskih

kultur, postavljati predmetov in naprav ali storiti karkoli drugega, kar bi oviralo preglednost občinske ceste.

Za kršitve določil odloka so predvidene denarne kazni v razponu od 10.000 do 50.000 SIT. Odlok je stopil v veljavo z 21. marcem 2000.

ODLOK O OPRAVLJANJU GOSPODARSKE JAVNE SLUŽBE OSKRBE S PLINOM IZ LOKALNEGA OMREŽJA

Sestavni del poti (postopkov), kako priti v občini Vipava do oskrbe s plinom iz omrežja, je najprej sprejem koncesijskega akta. Že z odlokom o gospodarskih javnih službah je bila namreč kot izbirna gospodarska javna služba predvidena oskrba s plinom iz lokalnega omrežja.

S študijo plinifikacije občine Vipava je bilo ugotovljeno, da je za plinifikacijo najprimernejše naselje Vipava, medtem, ko ima naselje Gradišče slabše predispozicije zaradi odmika in redke pozidave. Ob pokritju Vipave bi bila plinifikacija enostavnejša za naselja Vrhpolje, Duplje in Zemono.

Odlok ureja pogoje za priključitev na distribucijsko omrežje, pogoje odjema in cene plina ter vzdrževanje distribucijskega in plinskega omrežja. Sestavni del odloka so tudi določbe o postopku za izbiro koncesionarja, o njegovih pravicah in dolžnostih ter o prenehanju koncesijskega razmerja.

Na oskrbovalnih območjih bo priključitev na distribucijsko omrežje in uporaba plina prostovoljna, pri čemer se bo lahko odjemalec priključil na distribucijsko omrežje na način in pod pogoji, ki so določeni v odloku.

Odjemalci bodo morali na svoje stroške zgraditi hišni priključek - priključni cevovod do glavnega zapornega ventila v omrežju, ter notranjo plinsko napeljavo - od glavne požarne pipe do posameznih plinskih trošil.

Roki za izgradnjo distribucijskega omrežja so, po tem odloku, naslednji:

- za območje naselja Vipava, obrtne cone bivše južne vojašnice, kleti in mlekarne, v enem letu od podelitve koncesije
- za naselje Gradišče, Vrhpolje, Duplje in Zemono, v treh letih od podelitve koncesije
- za ostala območja v občini, v rokih, ki se določijo v koncesijski pogodbi in v skladu s prostorsko izvedbenimi akti.

ZAKON O UPRAVNIH TAKSAH

Odlok o občinskih taksah, ki ga je sprejel občinski svet konec novembra 99, je bil v veljavi le do srede februarja. Z Zakonom o upravnih taksah, ki je začel veljati 15. februarja 2000, so namreč prenehali veljati vsi odloki o občinskih upravnih taksah.

Taksni zavezanci so po tem zakonu tisti, ki s svojo vlogo sprožijo postopek oziroma zahtevajo, da se opravi dejanje ali izda spis, ki je predviden v taksni tarifi. Taksna obveznost nastane že ob vložitvi vloge oz. zahteve pri pristojnem organu. Taksa se do višine 3000 SIT plačuje v upravnih kolkah, nad tem zneskom pa v gotovini.

*Za občinsko upravo pripravila
Vida Babič*

* * *

BLAGOSLOV KONJ NA GOD SV. ŠTEFANA V VIPAVI

Po osamosvojitvi smo v Sloveniji začeli ponovno uveljavljati stare navade in šege. Vsako leto je več prireditev, ki so v preteklosti bogatile naše krajevne navade in običaje. Kultura kraja in sobivanja je bila povezana z življenjem, ki ga je prostor nudil. Večino običajev pa

se je nanašalo na življenje, ki je bilo v preteklosti težavno že zaradi samega preživetja. Ljudje so se na godove svetnikov, ki so bili zavetniki posameznim kmečkim opravilom, pridelkov in živali zatekali k njim in prosili za pomoč ali obvarovanje pred hudim. Blagoslov konj na dan svetega Štefana je eden izmed najbolj razširjenih običajev na Slovenskem. Zavetnik konj in njihovih lastnikov sv. Štefan je svetnik, h kateremu se obračajo rejci konj s priprošnjo, da varuje njihove konje pred boleznijo in nezgodami. Človek je namreč v zgodovini konja uporabljal za delo, služil mu je pri prevozu blaga in kot potovalno sredstvo, pri obdelovanju polja, v gozdu in tudi pri raznih igrah, ki jih v preteklosti še niso imenovali šport. Konj je bil vsestransko uporaben in človeku nujno potreben. Danes si ne znamo predstavljati, kako bi potekalo življenje v preteklosti brez konja. Zato je bil konj človeku najboljši prijatelj in njegov nenadomestljivi sopotnik skozi zgodovino. Vez med konjem in človekom se je skozi zgodovino poglobljala, zato so v

Množica ljudi spremlja sprevod konj

različnih deželah imeli tudi različne pasme konj, ki so jih načrtno vzgajali za delo - težke konje, za prevoze - hitre in vzdržljive, kasneje za šport - primerne za razne športne panoge: preskakovanje ovir, galopiranje, kasaštvo, dresuro in drugo.

Danes konji niso več tako pomembni za preživetje, ker so jih nadomestili stroji. Zato so pomembni le za šport in rekreacijo. Mnogo ljudi pa ima konja doma zaradi tradicije in danes lahko rečemo zaradi rekreacije - športa. Konj

priteguje ljudi zaradi svoje elegance, lepote, hitrosti, radoživosti, posebno pa zaradi svojega temperamenta, ki ga druge domače živali nimajo. Njegova domačnost in ubogljivost mu daje na vsaki domačiji poseben status.

V naši dolini je vse več konj za šport in zelo malo za delo. Stroji so izpodrinili konje, vendar se kljub temu spet postopoma naseljujejo v naših hlevih, ustanavljajo se tudi konjeniški centri, ki bodo ponujali usluge jahanja ali penzije za konje. Vsi namreč doma nimajo možnosti imeti konja.

Že nekaj let smo rejci konj gojili željo, da bi na god sv. Štefana v Vipavi, na šagro, blagoslovili konje. Pogovorili smo se z gospodom dekanom Pivkom, ki je z veseljem sprejel prošnjo in se dogovorili, da po glavni maši na dan sv. Štefana blagoslovi konje. Tako smo se zbrali konjerejci iz cele Vipavske doline v Vipavi pri blagoslovu konj 26.12.1999. Večina je prijezdila, nekateri so se pripeljali z vozom, kar nekaj lastnikov je svoje varovance zaradi oddaljenosti pripeljala s prevoznimi sredstvi. Iz spodnjega Vipavskega so se na pot odpravili en dan prej in prespali v Budanjah. Vreme nam ni bilo naklonjeno, pa vendar se je zbralo okrog petdeset konj in njihovih lastnikov. Kar nekaj konj in njihovih lastnikov pa se prav zaradi dežja blagoslova ni udeležilo. Zelo veliko ljudi je spremljalo sam obred, ki je bil zaradi slabega vremena kratek, pa vendar prijeten in zelo zanimiv za veliko množico ljudi, ki je temu prisostvovala prvič. Pred obredom in po njem smo zaradi nestrpnosti konj šli v sprevodu po Vipavi in tako pokazali vsem naše konje.

Upamo, da bomo z blagoslovom konj nadaljevali tudi v bodoče ter ohranili običaje naših prednikov. Konji so ljudem vivali upanje v življenje in jim lajšali sobivanje v tem prostoru. Zahvaljujemo se župniji Vipava in gospodu dekanu za opravljen obred blagoslova.

Branko Tomažič

Iz Škofijske gimnazije

IZGRADNJA DIJAŠKEGA DOMA

Z gradbenim podjetjem Primorje iz Ajdovščine smo 29.11.1999 sklenili pogodbo za preureditev prostorov semenišča in dijaškega doma. V prenovljenem domu bo 70 do 80 ležišč. Preureditev bo potekala v dveh fazah. V prvi, ki že poteka in bo končana junija letos, bomo obnovili prvo stavbo in prizidali novo kuhinjo, v drugi pa preuredili drugo stavbo in vmesni del.

S samim potekom gradnje (z odvozom in dovozom materiala) precej motimo življenjski ritem sosednjih stanovalcev. Z njimi je bil v sodelovanju s KS Vipava in Primorjem organiziran sestanek, na katerem so dobili pojasnilo v zvezi s časovnim potekom del na dijaškem domu kakor tudi pojasnilo o delih, ki bodo potekala po dovozni ulici (Grabrijanova) in delno po ulici Ivana Ščeka. Po dovozni ulici bodo napeljane nove instalacije (kanalizacija, vodovod...). Po končanih delih bo dovozna ulica sanirana.

Prva faza preureditve je zahtevala večja zemeljska dela na izkopu. Odvoz materiala je zahteval tudi največ obremenitev Grabrijanove ulice.

Prenova prve stavbe poteka po načrtu. Težave so se pokazale pri gradnji kuhinje. Pri izkopu so delavci naleteli na zelo trdo skalnato podlago. Razbijanje te podlage je zahtevalo več časa, kot je bilo predvideno, pa tudi drugačen pristop. Izkop bodo, po zagotovilih delavcev Primorja, končali v treh tednih do enega meseca (približno pred veliko nočjo - v času izida VG). S tem bo konec tudi najhujšega ropota.

Vodstvo ŠGV in Malega semenišča se zahvaljuje vsem sosedom in krajanom Vipave za potrpežljivost pri prenašanju ropota in hrupa, ki ga je povzročal izkop in razbijanje skalovja ter odvoz materiala. Po končanem izkopu bo ropota, upamo, nekaj manj, pa tudi manj prevozov.

Še naprej prosimo za potrpežljivost vse, ki jih izgradnja dijaškega doma Škofijske gimnazije kakorkoli prizadeva. Če Bog da, bomo prenovo Malega semenišča in dijaškega doma jeseni nadaljevali z drugo fazo in preuredili drugo stavbo in vmesni del. Druga faza bo zahtevala bistveno manj zemeljskih del. Upamo, da bodo dela končana do poletja leta 2001.

Vladimir Anžel, ravnatelj ŠGV

KULTURNI PRAZNIK NA ŠKOFIJSKI GIMNAZIJI

V ponedeljek, 7. februarja, na dan pred slovenskim kulturnim praznikom, smo imeli dijaki Škofijske gimnazije Vipava tradicionalno proslavo. Nastopajoči dijaki so dinamično in iskriivo recitali pesmi Toneta Kuntnerja, slovenskega pesnika in igralca, ki smo ga letos povabili v goste. Dogajanje so pepestrili tudi glasovi mešanega šolskega pevskega zbora pod vodstvom Loredane Sajovic. Tone Kuntner nas je s posebnim žarom in živo interpretacijo slovenskih besedil o domovini - posebej Prešernovih in Cankarjevih - ter s svojim domovinskim ognjem vnel za ljubezen do materinega jezika in domovine. Predstavil nam je tudi nekatere svoje še neobjavljene pesmi z aktualnim občutenjem slovenske stvarnosti in nam na koncu odgovoril na vprašanja. Ob tej priložnosti smo pripravili tudi razstavo o gostu samem: njegove izdaje pesmi, izmed katerih smo jih nekaj odbrali in pripeli na tablo skupaj s fotografijami našega dijaka Boštjana Štolfe, skladnimi z motivi pesmi. Na ogled je postavljena tudi razstava o patru Marku Ivanu Rupniku, dobitniku letošnje Prešernove nagrade, ki je bil dijak naše ustanove.

Katarina Štrancar, 3. letnik

ŠOLA ZA STARŠE

Na škofijski gimnaziji v Vipavi je v mesecu februarju potekala Šola za starše pod vodstvom Frančiškanskega družinskega centra iz Ljubljane. Srečanja so potekala v sproščenem duhu. Starši in mladostniki smo imeli priložnost pretehtati medsebojne odnose in se učiti pravilne, sproščene komunikacije, ki temelji na vrednotah.

Skupina iz Frančiškanskega družinskega centra nam je pokazala, kako zelo pomembni so za mladostnikov razvoj in vzgojo starši, ki živijo v skladu z vrednotami. Taki starši otroku pomenijo trdnost.

Mladost je težavno obdobje tako za otroka, ki išče samega sebe, kot za starše, ki so postavljeni pred nov življenjski izziv. Ko začne otrok odraščati, ko išče nove poti, drugačne od poti svojih staršev, je starševska skrb in negotovost utemeljena, saj otrok staršev pravzaprav nikoli bolj ne potrebuje. Kje pa so meje, do katerih pustimo mladostniku svobodno odločanje?

Temelj dobrega starševstva je kvaliteten partnerski odnos, saj je za dobro starševstvo pomembno osebno zadovoljstvo. Kvaliteta tega odnosa se kaže predvsem v zmožnosti staršev, da uskladijo svoja mnenja, tako da ne prihaja do dvojne vzgoje, ko se starša ne usmeta dogovoriti in preko otrok rešujeta medsebojne spore. Za vzgojo je pomembno tudi medsebojno zaupanje. Starši morajo od otroka pričakovati določeno mero zrelosti in odgovornosti za svoja dejanja. Če bo otrok čutil, da ga starši podpirajo in mu zaupajo, se bo trudil upravičiti to zaupanje. Prav tako mora tudi otrok zaupati svojim staršem, ki mu bodo stali ob strani, ko jih bo potreboval. Tak odnos zahteva obilno mero potrpljenja, moči, razumevanja in ljubezni. Za otroke je zelo pomembno, da čutijo, da jih imajo starši radi, starši jim morajo to povedati. Tako se bodo tudi otroci naučili izražati svoja občutja in živeti polno ter srečno življenje. Pomembno je tudi, da si starši ne zatiskajo oči, ko imajo njihovi mladostniki težave, saj jih mogoče ne bodo zmogli rešiti sami in potrebujejo pomoč. Starši so pomembni pri otrokovem oblikovanju samopodobe, pozitivnem mnenju o samem sebi.

Ob koncu Šole za starše smo imeli mladi priložnost staršem povedati, kaj od njih pričakujemo. Mladi si od staršev želimo:

- da nam ne bi nenehno dajali podukov in nas s tem skušali obvarovati, saj je večsah tudi negativna izkušnja dobra in zelo vzgojna
- da bi nam pustili določeno svobodo pri naših odločitvah
- da bi nas znali poslušati in bi naše težave vzeli resno in se jim ne bi smejali
- da bi znali delati z nami kompromise
- da bi načete probleme z nami razrešili, ne pa pustili nerešene obviseti v zraku
- da bi obdržali naše skrivnosti zase
- da bi nas pustili na zabave, če gremo s prijatelji, ki jih poznajo
- da ne bi stalno vlekli na dan naših napak in spodrsaljajev
- da bi dovolili, da si sami izbiramo prijatelje, čeprav smo veseli tudi njihovih mnenj
- da ne bi pozabili na pohvale
- da nas ne bi primerjali s sabo, našimi brati ali sestrami, sosedovimi otroki
- da bi nam razložili, zakaj nam nekatere stvari dovolijo in predvsem, zakaj nam nekaterih ne
- da bi se z nami večkrat pogovarjali
- da bi spoštovali nas, naše želje, našo zasebnost
- da bi potrkali na vrata naše sobe
- da bi upoštevali, kar rečemo
- da vsaj dva dni na mesec ne bi *težili* s šolo
- da bi dovolili, da v soboto dopoldne sedimo pred televizijo, računalnikom... in ne delamo nič.

Tanja Koba, dijakinja 2.b ŠGV

PRVA NAGRADA V VIPAVO

Mateja Doles, dijakinja Škofijske gimnazije iz Vipave, je prejela prvo nagrado za svoje delo na literarnem natečaju »Glas ženske« na temo »Ženska, moja zgodba«, ki ga je organizirala

Giorgio Brandolin z dobitnico prve nagrade, Matejo Doles (Foto Bumbaca)

Goriška pokrajina v sodelovanju z mestno občino Nova Gorica. Na natečaju je sodelovalo 83 dijakinj iz sedemnajstih srednji šol z obeh strani meje.

Predsednik pokrajinske uprave in obenem predsednik žirije Giorgio Brandolin je v nagovoru podčrtal smernice, ki so bile vodilo za ustanovitev natečaja (utrjevati povezanost goriškega prostora in v tem okviru osmisлити praznovanje 8. marca).

Za uvod in kasneje glasbeno kuliso na dobro obiskanem srečanju je poskrbel ženski kvartet Kresnice iz Solkana. Pozdrav mestne občine Nova Gorica je prinesel namestnik župana g. Gojmir Mozetič.

Povzeto po:

- Primorski dnevnik, 9.3.2000

- Oko, 16.3.2000

Iz OŠ

ASTRONOMSKI KROŽEK

Nekaj več o astronomiji, kot je predvideno po učnem načrtu v osmem razredu, smo pred petimi leti ponudili vsem učencem sedmega razreda v okviru dvodnevne naravoslovnega projekta "Nanoška planota". Tako se je pri učencih dvignilo zanimanje za astronomske vsebine. Srečevali smo se predvsem ob pomembnejših astronomskih dogodkih.

Teleskop

Učenci ob razstavi Sončev mrk

Lansko leto je bilo prelomno, saj smo si zastavili ambiciozen program za ustvarjanje boljših pogojev za delo astronomskega krožka. Doslej smo si morali teleskope sposojati, danes pa že ni več tako.

Krožek deluje v dveh starostnih skupinah od petega do osmega razreda. Sestajamo se vsak teden.

Urejanje vhoda na bodočo opazovalnico

Kadar je vreme ugodno, postavimo teleskop v bližino šole ali pa na Lipah (Nanos), kjer imamo rezerviran prostor za bodočo opazovalnico.

Doslej smo s teleskopom opazovali Mars, Jupiter, Saturn, Venero, Luno, dvojne zvezde in Andromedino meglico.

Znamo prijeti tudi za lopate - upamo, da bo naša opazovalnica hitro nared.

*Mentorja Miro Perhavec
in Jože Rutar*

Popolni Lunin mrk na Krvavcu

Od 17. do 22. januarja leta 2000 smo bili učenci OŠ Draga Bajca Vipava v zimski šoli v naravi na Krvavcu. Jaz sem se še posebej veselila petka, 21. januarja, ker smo se člani astronomskega krožka pripravljali na opazovanje in fotografiranje tega zanimivega astronomskega dogodka. Manjša skupina na Nanosu, ostali pa na Krvavcu.

No, naš krožek deluje že nekaj časa. V tem šolskem letu pa se redno vsak četrtek ob 18. uri dobimo v učilnici fizike, kjer se pogovarjamo o zgodovini astronomije, o zvezdah, planetih, kometih, meteoritih, mrkih... skratka o vsem, kar je v zvezi z astronomijo. Udeležujemo se ga učenci od petega do osmega razreda. Če pa vreme dopušča, potem dan ni pomemben. S teleskopom opazujemo naše nebo na Nanosu, kjer načrtujemo svojo opazovalnico. Naša mentorja sta gospod Miro Perhavec in Jože Rutar.

Na popolni Lunin mrk smo se pripravljali že v šoli, kjer nam je, tako kot zmeraj ob pomembnih astronomskih dogodkih, bila v veliko pomoč prav revija Spika. Na Krvavcu

Lunin mrk je trajal od 3.00 zjutraj do 8.00. Posneli smo faze med 3. in 7.00 uro, ko se nam je Luna skrila za hrib. V najgloblji Zemljini senci je bila Luna ob 5.45 uri.

smo Petra, Tine, Anže, Jernej, Tomo in Jani že dva dneva prej preizkušali delovanje obeh fotoaparatorov in delo skupin po načrtu, ki ga je pripravil gospod Rutar. fotoaparat pentax je imel objektiv 200 mm, pentacon six TL pa je sprejel od lovcev sposojen teleobjektiv 5.6/500. Načrt je predvideval, kdaj bomo fotografirali, kakšna bo zaslonka, kakšni bodo časi ekspozicije, kateri film bomo uporabili in kdaj ga bomo zamenjali.

In tako je prišel težko pričakovani petek, ko je bilo treba zgodaj vstati, saj je bil prvi stik Lune s polsenco že ob treh zjutraj. Po dva učenca sta Luno fotografirala, tretji pa je za vsak posnetek zapisoval podatke v snemalni list. Luno smo fotografirali v šestih legah: tik pred vstopom v polsenco, v polsenoci, med vstopom v popolno senco, na začetku popolne faze, na sredini in na koncu popolne faze. Ostale faze niso prišle v poštev, ker se nam je Luna skrila za hrib.

Luno smo opazovali tudi s prostim očesom in z lovskim dvogledom. Gospod Robert pa jo je posnel tudi s kamero. Ko je Luna prihajala iz polsence v senco, je bila videti, kot bi jo miška malo obgrizla. V popolni senci pa je bila neizmerno lepe barve. Rdeča, črna, oranžna, pepelnata... vse te barve pomešane skupaj. Niso pa se spreminjale samo barve, tudi njena odbita svetloba se je spreminjala, saj smo pred mrkom hodili kot podnevi, med mrkom pa smo si morali pomagati tudi s svetilko, če nismo hoteli pasti. Postal je tako temno, da so zasijale mnogoštevilne zvezde, ki jih prej zaradi Lune ni bilo videti.

Moram priznati, da smo imeli tudi nekaj težav s fotoaparati, filmi, mrazom, utrujenostjo. A če pomislim, kakšnemu lepemu dogodku smo bili priča, in pogledam uspele posnetke, se kar razveselim in že čakam naslednjega čez leto dni.

Tea Kobal, 8. razred

Lunin mrk na Krvavcu

Eno leto bo kmalu preteklo, odkar se člani astronomskega krožka vsak četrtek ob 18. uri dobimo v učilnici fizike na vipavski šoli.

Iz Spike smo zvedeli, da bo popolni Lunin mrk 21. januarja leta 2000. Učitelja-mentorja in člani krožka smo se skupaj pripravljali na ta dogodek. Vipavska šola je organizirala šolo v naravi na Krvavcu. Takrat naj bi bil tudi Lunin mrk. Skoraj vsi »astronomi« smo šli na Krvavec. Ker so nekateri ostali v Vipavi, so z mentorjem Mirom Perhavecem šli na Nanos. Tam je bilo oblačno, zato so bili razočarani. Nič čudnega, saj so imeli dobro opremo in so se na opazovanje in fotografiranje temeljito pripravili.

Na Krvavcu pa je bilo nebo jasno. V sredo zvečer smo se zbrali Jani Jež, Tomo Česnik, Jernej Pregelj, Tea Kobal, Tine Žgur, Anže Premrl in jaz pri mentorju Jožetu Rutarju, da nam pove, kako bo treba fotografirati, kdaj bo treba iti spat in kdaj bo treba vstati. Spat smo šli v četrtek ob devetih. Vstali pa smo ob pol štirih. Ko smo hodili proti mentorjevi koči, je on že fotografiral Luno. Opazili smo, da je okolica zelo svetla. Šli smo v kočo, da nam je učitelj razdelil snemalne liste, kjer je bilo treba vpisati uro posnetka, zaslonko, čas osvetlitve filma in opombe. Luno je začela prekrivati senca, podobna packi. Zmeraj večja je bila. Pridno smo fotografirali mrk. Fotografirali smo z dvema aparatoma znamke pentax, objektiv 200 mm in pentacon, 500 mm teleobjektiv. Uporabljali smo filme Kodak Gold 200 As, Fuji 400 As in Kodak VC160. Ko je Zemljina senca prekrila že pol Lune, smo jo opazovali še z daljnogledom. Videlo se je, da postaja rob Lune belorumenkast. Postajalo je bolj in bolj temno, zvezde in planeti so postajali svetlejši, tako da si jih lažje opazil. Luna je postajala rjavkasta. Ob popolni fazi pa je Luna postala rdečkasta. Mrk smo snemali tudi s kamero. To delo je opravil Robert Ferjančič.

Okoli sedmih zjutraj smo bili utrujeni, tako da je zadnjo fazo fotografiral učitelj sam. Šli smo v sobe, kjer smo spali do zajtrka. Čudovit nebesni pojav je odtehtal mrzlo noč z malo spanca.

Petra Perhavec, 5. razred

OŠ DRAGA BAJCA V ČETRTRFINALU LIGE ŠKL

Letošnja košarkarska sezona je za igralce OŠ Vipava zelo uspešna. V peti sezoni tekmovanja ŠKL smo se uvrstili med 8 boljših šol v Sloveniji. Vendar tekmovanja še ni konec. Se bomo uvrstili med štiri najboljše šole in zaigrali na tivolskem parketu?

Sezona 1995/96 je bila za košarko zelo pomembna. Začelo se je šolsko košarkarsko tekmovanje ŠKL. To je tekmovanje za učence osnovnih in srednjih šol. Naša šola je vanj vključena že od začetka. V prvih štirih sezonah ni dosegla vidnejših uvrstitev.

Letošnja ekipa je zelo dobra in zato smo igralci nestrpno pričakovali začetek sezone 1999/2000. Zastavljeni cilj je bil

drugo mesto v skupini. Prvo tekmo smo odigrali v Tolminu in jo prepričljivo dobili z rezultatom 28:60. V drugem smo se pomerili z ekipo OŠ Dutovlje. Kljub temu, da so letos prvič igrali v ŠKL, so se dobro kosali z nami. Tekmo smo dobili za 22 točk, rezultat pa je bil 37:59. V naslednjem krogu smo se pomerili z dobro ekipo Cerknega. Kljub dobremu začetku smo tekmo izgubili. Rezultat je bil 78:59. Prvo tekmo doma smo odigrali z OŠ Tolmin. Tokrat razlika

Ekipa ŠKL

ni bila tako visoka kot na prvi tekmi, saj je bil končni rezultat 57:44 za Vipavo. Naslednji poraženci na domačem parketu so bili učenci OŠ Dutovlje. Zmagali smo za 30 točk, na semaforju pa je bil rezultat 65:35. V ligaškem delu tekmovanja nas je do prvega mesta v severnoprimorski ligi ločila le še tekma s Cerknim. Čeprav sta nam manjkali dve igralki, smo tekmo dobili z 68:64 in tako zaslužno osvojili prvo mesto v svoji ligi. V nadaljevanje se je uvrstilo 32 šol. Žreb nam je določil nasprotnike iz Ilirske Bistrice. Že v prvi tekmi smo dokazali, da letos sodimo med boljše v Sloveniji. Rezultat te tekme je bil 75:39, druge pa 81:32. Uvrstili smo se v osmino finala, kjer igra 16 najboljših ekip. Za napredovanje smo morali premagati igralce OŠ Pivka. Po prvi tekmi smo imeli dve točki zaostanka, saj smo tekmo na Pivki izgubili z rezultatom 68:66. Povratna tekma, ki smo jo igrali v naši telovadnici, pa je bila nekaj povsem drugega. Skoraj vso tekmo smo vodili in razlika ob koncu je bila 31 točk, rezultat pa 74:43. Spodbuden je podatek, da v tej sezoni še nismo izgubili tekme na domačem parketu. Uvrstili smo se v četrtfinale, kjer bomo za uvrstitev v polfinale morali premagati OŠ iz Slovenskih Konjic.

Meta Bavčar

Iz CUIO

Moja novoletna želja

Stara sem dvajset let. V Vipavi sem že štirinajsto leto. ko sem bila majhna, sem želela, da bi bila doma pri starših.

Nisem mogla razumeti, da je moja sestra lahko doma, jaz pa ne.

Joj, koliko sem prejokala zaradi tega! Hudo mi je bilo. Mislim pa, da je bilo mojim staršem še huje.

Sedaj sem že odraslo dekle in drugače razmišljam.

Bliža se novo leto in to 2000.

Kot vsakdo, imam tudi jaz polno drobnih želja. Moja največja želja pa je, da bi živela samostojno v svojem stanovanju. Tako bi sama odločala o vsem. Nihče me ne bi "preganjal", mi ukazoval in gledal "pod prste".

Mislím, da bi bila lahko sama, saj sem se v Zavodu v vsem tem času kar precej osamosvojila.

Mogoče pa bo zame leto 2000 - SREČNO?!

*Ana Marinkovič,
literarno-novinarski krožek*

Mojih trinajst let v Vipavi

Ja, pred trinajstimi leti sem prišla v Zavod, majhna in nebogljená. Nisem hotela iz maminega naročja, čeprav so mi vsi govorili, da mi bo tudi tu lepo. Še sedaj se spomnim učiteljic, ki sta me sprejeli, mi pokazali učilnico, dnevno sobo, spalnico in ostale prostore v hiši. Pokazali sta mi, kje se bom učila in kje igrala.

Mama me je zelo pogosto obiskovala. Najbolj se spomnim tistega dne, ko je zame in moje sošolce prinesla polno košaro jagod. Joj, kako smo jih jedli in obenem hvalili mojo mamo, kako dobre jagode nam je prinesla!

V prvem razredu mi je bilo lepo. Učili sta me učiteljici Sonja in Ana. Takrat sem veliko prejokala za domom, a zdaj vem, da je bilo koristno, da sem prišla v Vipavo na usposabljanje.

Zdaj imam že devetnajst let. Zavedam se, da se ne bom imela nikoli več tako lepo, kot v teh letih v Vipavi.

Čeprav sem bila v Zavodu, mi ni manjkalo zabave. Saj se je v tem času tu zvrstilo mnogo zabavnih ansamblov, ki so nam polepšali dneve.

Imela sem veliko dobrih in prijaznih učiteljic. Pri njih sem vedno našla odgovor na svoja vprašanja. Še danes se rada posvetujem z njimi o vsemogočih rečeh.

Vsako leto mi je bilo najlepše ob koncu šolskega leta, ko smo šli na izlet. Najbolj pa mi je ostal v spominu zadnji izlet v Dalmacijo.

Danes, po trinajstih letih, se zavedam, da mi bo vse znanje, ki sem ga pridobila v tem času, prišlo zelo prav v življenju. Mislím, da sem se precej naučila za samostojno življenje.

*Sladana Markovič,
literarno-novinarski krožek*

Dobil sem zgoščenko

Že več let hodim k literarno - novinarskemu krožku. Dobil sem že nekaj nagrad. Lani sem napisal spis o človekovih pravicah, ki ga je razpisala Evropska hiša v Mariboru in dobil tretjo nagrado.

Po nagrado sva šla z očetom. Opazil sem, da sem bil tam edini invalid. Mogoče so mi prav zato vsi ploskali.

Moja nagrada so bile tri knjige, med njimi dve v angleščini. Ti dve sem dal kar sestri. Dobil sem še bon v vrednosti deset tisoč tolarjev. Za ta bon sem dobil zgoščenko - Enciklopedijo o živalih in rastlinah.

Prav zadovoljen sem bil in sklenil sem, da bom še hodil k literarno - novinarskemu krožku in se potrudil še za kakšno nagrado.

*Boris Sever,
literarno-novinarski krožek*

Naša ravnateljica

Gospa Zdenka Fučka je naša ravnateljica.

Je bolj močne postave, a lepa ženska z rjavimi očmi.

V našem Centru je že dalj časa.

Najprej je bila učiteljica. Poučevala me je v 3. razredu. Bila je dobra, a stroga učiteljica. Veliko me je naučila in sem ji danes hvaležna.

V 7. razredu me je poučevala gospodinjstvo. Takrat je bila že ravnateljica. Prav ponosna sem bila, da me poučuje ravnateljica.

Mislím, da ji ta predmet prav ustreza. Imam občutek, da doma dobro kuha.

Gospa Zdenka je delovna, vztrajna in skrbna. Vedno vse natančno pregleda in uredi.

Za nas mladostnike ima

veliko posluha. Omogoči nam obisk dobrih glasbenih skupin in ogled raznih predstav.

Prijazna je do vseh, tudi do delavcev Centra. Vsakega posluša in upošteva.

Želim si, da bi ostala taka, kot je bila do sedaj.

*Sladana Markovič,
literarno-novinarski krožek*

Moja najljubša učiteljica

Z njo sem se prvič srečal na Stari Gori, ko sem bil še majhen. Bila je dobra in prijazna. Ko sem imel sedem let, sem šel v šolo v Kamnik. Tam sem bil tri leta. Iz Kamnika me je pripeljala pot v Vipavo in glej čudo, tu sem jo spet zagledal. Tako znana mi je bila, a njenega imena se nisem mogel spomniti.

No, po dolgem času je moja prava učiteljica. Dobro se razumeva.

Moja učiteljica je prijazna in dobrega srca. Meni in mojim sošolcem veliko pomaga. Za moj rojstni dan me je presenetila z darilom. Vsi jo imamo radi. Če smo žalostni, že najde tako besedo, da nas razvedri in spravi v dobro voljo.

*Nermin Mehinovič,
literarno-novinarski krožek*

Rada sem z njimi

Ko sem končala 8. razred, sem med poletnimi počitnicami dobila pismo "sestre" Edith, ki vodi KBBI. V njem je zapisala, da sem dobrodošla med njimi na počitnicah v Lignanu. Taka pisma pošiljajo nam invalidom s tem namenom, da ne preživljamo počitnic osamljeni, da se ne dolgočasimo, da doživimo lepe trenutke. Obenem pa spoznaš veliko ljudi in z njimi navezujemo prijateljstva.

Kjerkoli se kaj dogaja, me pokličejo, če želim biti z njimi. Pridejo me iskat na dom, mi pomagajo in tudi pripeljejo nazaj. Tega sta vesela tudi moja starša. Vesta, da sem v dobrih in varnih rokah in kako rada sem v družbi.

Tako sem spoznala prijateljico Marjanco, katero imam zelo rada. Dopisujem si z njo in tudi po telefonu večkrat pokramljava.

Vesela in zadovoljna sem, da sem se srečala s temi ljudmi, ki so dobrega srca, ki mi pomagajo. Lepšajo mi dneve.

Kar večkrat na dan mislim na te ljudi in druženje z njimi, ki je veselo in zabavno. Kadar sem z njimi, pozabim na vse svoje težave, ki jih nosim v sebi. Pozabim, da sem Andreja, ki ne more hoditi, ki je drugačna od zdravih.

Ja, to so ljudje, ki znajo prisluhniti in poslušati. Vse jim lahko zaupaš.

*Andreja Golob,
literarno-novinarski krožek*

ZA LAŽJE ŽIVLJENJE INVALIDOV NA VOZIČKIH

(Pobude in želje otrok in mladostnikov iz Centra JPV v Vipavi)

V Centru JPV Vipava živi in dela 90 otrok in mladostnikov, od katerih jih več kot polovica uporablja invalidske vozičke, tisti najstarejši mladostniki, ki se v Vipavo po nakupih in sprehodih lahko odpravijo sami, pa se srečujejo z mnogimi arhitektonskimi ovirami, ki jih mi »zdravi« sploh ne opazimo. Mogoče bo katero od naših opažanj in predlogov naletelo na odprta ušesa in z malo posluha in stroškov bi se dalo marsikatero oviro zelo hitro odpraviti.

Kje v Vipavi imamo največje težave?

- Banka v Vipavi ima sicer urejen dostop za invalidske vozičke, vendar je treba do tja po makadamski cesti, ki jih tisti, ki je z invalidskim vozičkom sam, pa četudi je ta na elektromotorni pogon, ne zmore.
- Pošta v Vipavi ima preozka vrata, dostop v prostor onemogoča tudi rob.
- Preozka so tudi vrata v zdravstveni dom, prehod pa onemogoča tudi železna prepreka.
- Zaradi preozkih vrat ne moramo v nobeno zasebno trgovino v Vipavi in niti v knjigarne.
- Velike težave imamo z dostopom v cerkev, lekarno, knjižnico (stopnice)...
- Potrebno bi bilo urediti nekaj klančin pri pločnikih, tako da bi se brez težav zapeljali nanje: pločnik pri parku, pri marketu.
- Z vozički je nemogoč tudi dostop do kulturnega doma.

Da bi spoznali naše težave, vas vabimo na skupen sprehod skozi Vipavo in prepričali se boste, da so naše pripombe utemeljene.

Mladostniki iz Centra JPV Vipava

Iz društev

DESET JUBILEJNIH PAROV V VIPAVSKEM HRAMU

Letošnje novoletno srečanje vipavskih upokojencev, ki je konec decembra potekalo v dvorani Vipavskega hrama, je bilo še posebej slovesno. Kako tudi ne, saj smo v naši sredi

Fotografija jubilentov

gostili kar devet zlatih in en biserni zakonski par. Leto 1949 je bilo še posebno srečno za takratne mladoporočence, saj je z območja našega društva kar 17 parov dočakalo 50 oziroma 60 let skupnega življenja. Žal se vsi jubilanti iz različnih vzrokov srečanja niso mogli udeležiti.

Prireditev je najprej z ubranim petjem počastil ženski pevski zbor našega društva. Sledila sta nagovora predsednika društva Staneta Zorča in

predsednice pododbora Vipava Vide Bajec. Vsem, posebno še jubilentom, sta zaželela vse najboljše v letu 2000 in še mnogo zdravih let.

Po podelitvi spominskih plaket se je pričel družabni del srečanja s plesom, petjem in šaljivimi točkami. Najprej so se zavrteli naši slavljenici in nas presenetili s svojo čilostjo in vztrajnostjo. Če pomislimo, da je ta generacija v svoji mladosti preživela težke čase, jim moramo še posebej čestitati. Prepričani pa smo, da je k njihovem dobremu skupnemu življenju prispevala tudi medsebojna ljubezen in razumevanje. Še posebno pozornost je vzbujal biserni par, ki se je pogosto pojavljal na plesišču. To sta VERA in JOŽE HROBAT iz Dobravelj, ki sta že krepko prekoračila 80. leta in se med drugim lahko pohvalita tudi s sedmimi pravnuki. Srečanje je potekalo v prijetnem vzdušju in bo vsem udeležencem ostalo v lepem spominu.

Vse jubilate, ki se srečanja niso mogli udeležiti, so obiskali predstavniki našega društva s predsednikom na čelu in jim izročili plakete ter zaželeli še dosti zdravih let.

Janko Vehovar

ZLATOPOROČENCA KALC

Med jubilanti, ki so se udeležili novoletnega srečanja upokojencev v Vipavskem hramu, smo imeli tudi Vipavci svoj zlati par. Zakonca Ivanko in Doreta Kalc, bivša "graščaka" na Zemonu. Čeprav sta celih trideset let preživela na dvorcu Zemono, pa njuno življenje ni bilo v ničemer podobno življenju grajske gospode.

Dore se je rodil 1919. leta v Vrhpolju, v družini vaškega čevljarja, ki se je s težavo prebijala skozi življenje. Njegova velika želja izučiti se za avtomehanika se ni uresničila, ker

Zlatoporočenca Kalc pod kolono, narejeno njima v čast

ni bilo denarja za plačevanje prispevka za socialno zavarovanje, ki so ga morali takrat prispevati vajenci sami. Ostal je pri očetu, kjer se je izučil čevljarstva obrti, s katero se je preživljal do odhoda v italijansko vojsko 1940. leta. Kot večina njegovih vrstnikov je tudi on preživljal strahote druge svetovne vojne najprej kot vojak, pozneje kot ujetnik v nemških taboriščih. Po prihodu domov je zopet čevljaril, dokler se leta 1947 ni zaposlil pri Gradbenem podjetju Primorje v Ajdovščini, ki mu je ostal zvest celih trideset let, vse do upokojitve. Ker se je Dore že v italijanski vojski usposobil za voznika, so mu kmalu zaupali tovornjak, enega od dveh, kolikor jih je takrat podjetje premoglo. Kot voznik in strojnik je delal na številnih gradbiščih po takratni državi, zaradi česar je bil mnogo zdoma.

Leta 1949 se je Dore poročil z Ivanko, rojeno v številni kmečki družini Bajčevih v Višnjah pri Colu. Spoznala sta se na dvorcu Zemono, katerega solastnica je bila takrat Ivankina sestra Marija, vdova po Matevžu Preglju. Matevž, po domače Felcov iz Vipave, je bil namreč četrti zaporedni lastnik dvorca Zemono.

Marija je kmalu po smrti moža poklicala k sebi sestro Ivanko, delno zaradi družbe na samotnem dvorcu, delno zaradi pomoči pri delu na posestvu. Ker Marija ni imela otrok, so polovico dvorca podedovali moževi sorodniki. Ti so svojo polovico uporabljali za skladiščenje sena in slame.

Kalčeva sta si po poroki uredila stanovanje v dvorcu. Življenje v velikih in mrzlih sobanah ni bilo nič kaj prijetno. Kljub temu sta Kalčeva leta 1957 kupila Marijino polovico dvorca in ostala v njem do 1975. leta. Tu so se jima rodili trije otroci, ki sta jih, v sicer skromnih razmerah, a z veliko ljubezni lepo vzgojila in jim po svojih močeh pomagala do poklica.

Zasluga Kalčevih, ki so dolga leta preživel na dvorcu kot edini stanovalci, je, da se je dvorec sploh ohranil in dočakal svojo obnovo. Že samo vzdrževanje starega poslopja je zahtevalo precej sredstev in dela, za kar niso nikoli prejeli nikakršnih družbenih sredstev. Še večja pa je njihova zasluga, da ni prišlo v poslopju do požara, še posebno, ker je bilo v njem skoraj vedno veliko slame za potrebe takratne armade. Vedeti moramo, da so na dvorec kljub temu, da ni bil odprt za javnost, prihajale šolske ekskurzije, turisti in drugi radovedneži. Najbolj nevarne so bile družbe, ki so ob dvorcu prirejale piknike in veseljačile dolgo v noč. Ob takih prilikah so Kalčevi bdeli, dokler ni odšla zadnja skupina, in pogasili ostanke ognja.

Resnim obiskovalcem, ki so si želeli ogledati dvorac in zvedeti kaj o njem in njegovi preteklosti, so bili Kalčevi zmeraj prijazni vodiči.

Leta 1975 je podjetje Lipa iz Ajdovščine sporazumno z obema lastnikoma dvorec odkupilo in ga z delno pomočjo države obnovilo. Kalčeva sta si potem z izkupičkom od prodaje dvorca in z dodatnimi vlaganji ter z lastnim delom zgradila novo hišo v Vipavi, v kateri sedaj skupaj s hčerino in sinovo družino preživljata jesen svojega življenja. V posebno veselje so jima vnuki in vnukinje, ki se jih je nabralo kar osem. Čeprav je Dore prestal osem operacij, Ivanka pa ima težave s hrbtenico, še zmeraj postorita marsikaj pri hiši. Rada hodita na obiske, kulturne in družabne prireditve, posebno še take, ki jih organizira društvo upokojencev.

Lansko leto sta 27. novembra, točno po petdesetih letih, na istem kraju, v cerkvi sv. Štefana v Vipavi, ponovila tisti usodni DA, ki ju je povezal v skupno, včasih težko, a vendar dolgo in srečno življenje. Sokrajani jima želimo, da bi ta njuna sreča trajala še mnogo let.

Janko Vehovar

* * *

ŠTUDIJSKI KROŽEK ZA STARŠE ZAKLJUČIL SVOJE DELO V PODNANOSU

Medobčinska Zveza prijateljev mladine Ajdovščina je tudi v šolskem letu 1999/2000 v sodelovanju z Osnovno šolo Drago Bajc Vipava organizirala Študijski krožek za starše z naslovom DILEME STARŠEVSTVA. Delo v študijskem krožku je potekalo po določenih strokovnih usmeritvah, ki jih pripravlja Andragoški center Slovenije. Le ta tudi preverja uspešnost delovanja posameznega krožka in usposablja vodje in mentorje krožkov.

Študijski krožek Dileme starševstva je začel z delom že v decembru 1999. V njem so sodelovale le ženske - matere učencev 6. razredov iz različnih krajev vipavske občine. Vsako druženje nam je prineslo nova spoznanja in tudi potrditve dosedanjega dela.

Iz želje prenesti svoja spoznanja tudi drugim, je v torek, 14. marca 2000 nastala v podružnični šoli Podnanos s sodelovanjem vodje šole nekoliko neobičajna pogovorna ura. Uvod v pogovorno uro so pripravile mame - članice študijskega krožka Dileme starševstva. Z besedo in glasbo so predstavile svoje delo. Misli o vzgoji, odnosih v družini, o pomenu občutka osebne vrednosti za človekovo življenje in še o marsičem drugem, so se dopolnjevale z izbrano glasbo in zvoki harmonik, na katere so igrali otroci iz Podnanosa - učenci Glasbene šole Vinko Vodopivec iz Ajdovščine.

O sodelovanju med šolo in Zvezo prijateljev mladine je spregovorila ravnateljica Osnovne šole Drago Bajc Vipava in poudarila pomen študijskih krožkov za starše.

Številna udeležba, zadovoljni obrazi staršev in učiteljev so govorili, da je bil celoten projekt predstavitve študijskega krožka Dileme starševstva dobro sprejet.

Kako je potekalo delo in kako so študijski krožek doživljale članice lahko razberete iz sestavka »Sodelovala sem v študijskem krožku«.

*prof. Jana Bolčina,
vodja ŠK*

SODELOVALA SEM V ŠTUDIJSKEM KROŽKU

Vsako šolsko leto prinese veliko novosti. Tako je bilo tudi letos, ko smo izvedeli, da bo na naši šoli študijski krožek. Ob teh besedah sem se zamislila: Vse v redu in prav, a kaj, ko nisem šofer. To je moja napaka. Srečne mamice, ki se lahko same vozijo. Izvedela sem, da se je za krožek prijavila tudi prijateljica in sovaščanka Blanka Volk. Mislila sem si, kaj če bi tudi jaz hodila z njo.

Akcija. Ta krožek imamo ob petkih. Vodi ga gospa Jana Bolčina, srečanje se začne z neko mislijo, ki jo obravnavamo. V začetku imamo tudi nekaj telovadnih minut, da se malo razgibamo. Za ohladitev imamo misel v razmislek. Vsaka izmed udeleženk doda svoje mnenje in mnenja nato povezujemo. Razen tega rešujemo težave, ki jih imajo naši otroci. Tudi sama imam hčerko, ki ima dosti vprašanj, na katera včasih ne znam pravega odgovora. Kako čim bolje pojasniti in obrazložiti?

Ko se spominjam na svoja najstniška leta, imam občutek, da je bilo takrat drugače. Čas hitro beži, kot da bi listali knjigo. Občutek imam, da je današnja mladina nekaj stopničk pred nami. Vse več vedo. Veliko zvedo v šoli ali preko medijev, radija in televizije. Zgodi se, da mu kaj praviš, on pa nič. In kaj potem reče: »Saj vem, saj nisem sto let za luno, le za koga me imaš?« Obravnavali smo primer 13 letne deklice, ki je hotela s prijateljico na ples. Kaj naj naredim? V takem primeru si mislimo, saj je še premlada. Mamice rade rečemo: "Vprašaj očka." Potem pa ti rečejo: »A je oče svetnik, da vse ukaže?« Potem ne najdeta pravega odgovora in nastane mali družinski prepir. Pri tem in podobnih stvareh nam pomaga iz zagate tak poučen krožek.

Krožek je zelo zanimiv in urini kazalci hitro tečejo, kot da bi se lovili. Ti ne poznajo odmora.

Upam in želim, da bi se prihodnje šolsko leto vpisalo v krožek še več staršev in da jim ne bi bilo žal časa za taka prijetna srečanja.

*Karmen Smet Rondič s Slapa,
za študijski krožek*

* * *

PREDSTAVITEV KOŠARKARSKEGA KLUBA VIPAVA

Košarkarski klub Vipava je bil ustanovljen novembra 1994 in je v sezoni 94/95 začel s tekmovanjem v takratni novogoriški trim ligi. Že naslednje leto smo se prijavili med člane slovenske D lige in v njej igrali dve sezoni. Po spremembi tekmovalnega sistema v slovenskih košarkarskih ligah je KK Vipava v sezoni 97/98 postal član 3. slovenske košarkarske lige (SKL) - zahod.

Poleg tekmovanja v članski konkurenci je v tem obdobju v klubu potekalo delo tudi z mlajšimi selekcijami dečkov in deklic, tako da se je število vseh članov kluba gibalo med 100 in 130. Kadeti oz. mladinci so v obdobju od leta 1995 do leta 1999 dosegli vidne rezultate v 2. SKL - zahod, posebej pa so se odlikovali starejši dečki, ki so v svoji kategoriji v 1. SKL med sedemdesetimi ekipami dosegli 28. mesto.

Vsi ti rezultati mlajših selekcij dokazujejo, da KK Vipava razvija svojo bazo mladih igralcev, ki pomenijo garancijo za kvaliteten nabor domačih igralcev tudi v bodoče. Naslednje razpredelnice prikazujejo končne lestvice košarkarskih ekip po posameznih kategorijah v sezoni 98/99.

Kadeti (letnik rojstva 1982 in mlajši): 1. KK Pivovarna Laško 2. KK Savinjska Polzela 3. KK Branik MB 4. KK Union Olimpija <u>46. KK Vipava</u> skupaj 54 ekip	Mladinci (letnik 1980 in mlajši): 1. KK Union Olimpija 2. KK Postojna 3. KK ZM Lumar <u>41. KK Vipava</u>
Starejši dečki (letnik 1985 in mlajši): 1. KK Domžale 2. KK Litija 3. KK Branik MB <u>28. KK Vipava</u> skupaj 70 ekip	Kadetinje (letnik 1982): 1. ŽKD Imos Ježica 2. ADD Ilirija 3. ŽKK Maribor <u>16. KK Vipava</u> skupaj 21 ekip

Delovanje v sezoni 1999/2000

Članska ekipa KK Vipava je od začetka svojega nastopanja v 3. SKL igrala vidno vlogo in zasedla v sezoni 97/98 skupno četrto mesto, v sezoni 98/99 pa tretje mesto za ekipama Tolmina in Idrije.

Cilj za sezono 1999/2000 je bil zastavljen še višje in sega do uvrstitve v 2. slovensko ligo. Prvi del tega cilja je bil uresničen z osvojitvijo drugega mesta ob koncu rednega dela 3. SKL - zahod takoj za ekipo Postojne, bivšega prvoligaša, ki pa jo je Vipava v tej sezoni na domačem igrišču celo premagala. Drugo mesto je tako dokaz letoletnega dobrega dela z igralci, klub pa je posledično začel igrati dodatne kvalifikacije za vstop v 2. ligo, v kateri se v KK Vipava želimo dolgoročno uveljaviti kot stabilen košarkarski kolektiv.

Predstavitve članov KK Vipava v sezoni 1999/2000

	Leto rojstva	Višina (v cm)
<i>Branilci:</i>		
Samo Lutman	1974	175
Matej Kovač	1974	187
Gregor Božič	1977	191
Marijan Katarič	1967	182
Iztok Likar	1968	182
Primož Bizjak	1978	180
Andrej Jež	1980	185
<i>Krilni igralci:</i>		
Marko Kogoj	1973	194
Adrijan Pavlin	1970	195
Jernej Ferjančič	1977	190
Borut Zupančič	1981	195
<i>Centri:</i>		
Gašper Golja	1979	197
Egon Fakin	1977	207

Članska ekipa KK Vipava letos igra v naslednji zasedbi:

Glavni trener: Ivan Ivanov

Ivan Ivanov je športni pedagog na OŠ Vipava, v svoji košarkarski trenerski karieri pa je bil pred prevzemom članske ekipe Vipave pomočnik trenerja prvega B-ligaša - Nove Gorice, še vedno pa vodi tudi nekatere mlajše selekcije košarkarjev v Vipavi.

Uprava kluba

Predsednik: Boštjan Božič

Ostali člani uprave: Ljudmila Kovač
- ravnateljica OŠ Vipava

Ivan Princes - župan občine Vipava

Andreja Likar

Robi Rodman

Matej Nabergoj

Martin Mislej

Štefan Rehar

Pod okriljem kluba v sezoni 1999/2000 redno vadi še 55 mlajših dečkov, 8 mlajših deklic ter 20 starejših dečkov in 16 starejših deklic, kategorija kadetov in mladincev pa se je pri vadbi pridružila članski vrsti.

Ivan Ivanov

ZA DOM IN DRUŽINO

PISMO S SLONOKOŠČENE OBALE

Dragi Vipavci, lepo pozdravljeni s pozdravom tukajšnjih domačinov: AJOKA! Hvala za povabilo, da napišem kakšno misel v domače glasilo o svojem delu in bivanju na Slonokoščeni obali.

V začetku bi se rad zahvalil vsem, ki se me spominjate v vaših vsakdanjih molitvah in priporočate Bogu delo vseh slovenskih misijonarjev. Brez te duhovne podpore bi misijonarji težko vzdržali v precej drugačnih okoliščinah življenja in dela. Saj veste, da je zavetnica

misijonov sv. Terezija Deteta Jezusa, redovnica-karmeličanka, ki ni bila nikoli v misijonih, je pa svoje delo in svoje molitve darovala za misijonarje. Hvala tudi vsem, ki ste mi pisali ob božiču in novem letu. Vam se za ta voščila zahvaljujem in tudi sam vsem Vipavcem želim zdravja in blagoslova.

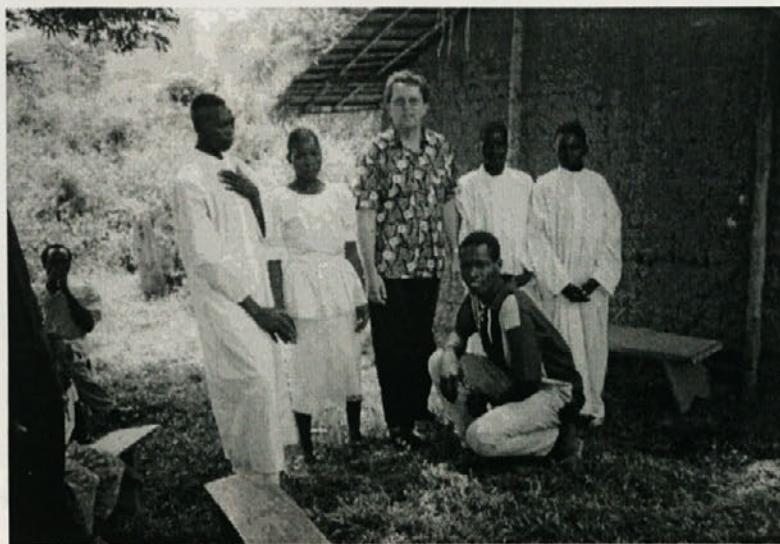
Kar težko je začeti pisati, ko pa je toliko vtisov prav z vseh področij življenja. Skušal bom izbrati le nekatere, ki bodo vsaj delno ponazorili življenje tukajšnjih ljudi in kristjanov. Kakor ste slišali tudi vi, je bil tukaj tik pred božičem državni udar. Razmere so sedaj še kar dobre. Sestavili so prehodno vlado, ki je seveda pod nadzorom vojakov in jeseni naj bi imeli volitve. Prej je vsak vlekel po svoje in prihajalo je že do obračuna med nekaterimi etničnimi skupinami. Precej modrosti je potrebno, da v eni državi skupaj v miru živi 60 etničnih skupin in še precej priseljencev iz sosednjih držav. Primer Jugoslavije je dovolj zgovoren!

Za začetek nekaj osnovnih podatkov o Slonokoščeni obali, da vam ne bo potrebno brskati po kakšnem leksikonu. Naša država je velika približno kakor sedanja

Kakavovec je dozorel. Letos je cena za polovico nižja od lanske!

Nemčija in leži na zahodu Afrike, nekaj stopinj nad ekvatorjem. Neodvisnost je dosegla leta 1960. Ima okoli 15 milijonov prebivalcev; pred dvajsetimi leti le 5 milijonov. Večina prebivalcev se bavi s kmetijstvom. Na jugu dežele proti Atlantiku pridelujejo na plantažah kavo, kakao, kavčuk in olje iz oljnih palm. Na severu dežele, kjer je že stepa, pa pridelujejo povrtnino in bombaž ter pasejo govedo in ovce. Sami pa jedo banane, pripravljene na veliko načinov, manjok, riž, injam in koruzo s posebno močnimi omakami. Veliko je kokoši in tu je vsak dan mogoče videti pri nas že pozabljen prizor, kokljo s piščančki. Gozd je v glavnem že ves posekan ali požgan. Večje živali so le še v rezervatih. Edino nekaj malih živali in kače še vztrajajo po svez deželi, ker se tudi na plantažah kar dobro znajdejo. Sam sem videl že nekaj kač, ki so prečkale cesto. Dežela torej ni revna in v glavnem ni lakote. So pa razmere za življenje še vedno afriške, kar pomeni, da ljudje večinoma živijo iz dneva v dan. Mnogi ljudje so delavni, vendar ne znajo ravnati z denarjem, ki ga dobijo. In v njihovi kulturi in tradiciji je, da moraš dati, če te kdo prosi. Škoda, da ta čut solidarnosti nekateri izkoriščajo. Zato marsikdo rajši nima, da mu ni potrebno podpirati lenuhov. Zaradi dela na plantažah je v naši župniji veliko priseljencev iz drugih krajev države ali pa iz sosednjih držav, npr. iz Burkiné Faso. Na večjih zemljevidih Afrike je mogoče najti mesto San Pedro, ki je tudi sedež naše škofije.

Gnapoyo, 4.1.2000

Po maši s skupino novokrščencev in katehistom ob cerkvi

Še nekaj skopih podatkov o verskem življenju. Večina prebivalcev Slonokoščene obale je animistov, ki se več ali manj držijo svoje tradicionalne vere v duhove prednikov in verjamejo v moč fetišev in čarovnij. Katoličanov je okoli 15%, protestantov različnih Cerkva 10%, muslimanov pa kar 30 do 35%. Slonokoščena obala je razdeljena na 14 škofij in naša je na zahodu države ob meji z Liberijo.

Naš misijon pa je od Atlantika oddaljen 130 km. Center misijona je mesto Soubré, ki ima okoli 60 tisoč prebivalcev, celotna župnija pa okoli 250 tisoč. Na misijonu smo trije duhovniki. Župnik Pavel Bajec, doma s Cola, Poljak Las Zbigniew in jaz. V sosednji župniji Méagui sta še misijonarja Ivan Bajec in Janko Kosmač. Na Slonokoščeni obali smo štirje slovenski misijonarji in vsi štirje Primorci. Lahko rečemo, da je to misijon naše škofije. Tu so tudi sestre, nekaj je Francozinj in nekaj domačink, ki pomagajo pri verouku, imajo ambulanto in sedaj odpirajo dijaški dom za dekleta.

Začel se je peti mesec mojega dela in življenja v misijonih. Sedaj že nekoliko bolje poznam našo župnijo, čeprav se v delo še nisem prav dobro vključil. Moja francoščina le počasi napreduje. Sestra Marie Bernard, profesorica, si z menoj služi nebesa, saj je potrpežljiva in vedno dobre volje. Kljub temu, da tudi ona, kakor mnogi učitelji in profesorji, ne vidi vedno obilnih sadov svojega potrpežljivega dela. Vendar z božjo pomočjo gre naprej. Presenečenj in drugačnih življenjskih navad skoraj ni videti konca. Tukaj je večina ljudi obutih v natikače ali japonke, nekateri morda bolj 'živilizirani' pa nosijo tudi čevlje. K čevljem spadajo še nogavice. Čudim se, kako da imajo vsi enake nogavice temno rjave barve. Končno *mi vžge*, da sploh nimajo nogavic!

Pred novim letom sem začel sam hoditi na podružnice, za katere sem sedaj zadolžen. Ti obiski so kar zanimivi in rad grem v te vasi. Naj opišem, kako približno tak obisk poteka. Nekateri vasi so blizu, druge pa oddaljene dve uri vožnje s terenskim vozilom. Na dogovorjeni dan, običajno po osmi uri, pridem v vas. Po kratki molitvi v kapeli ponudijo

stol in vodo oziroma tonik. Najprej so na vrsti novice, ki si jih izmenjamo s šefi skupnosti. Z novicami začne gost. Po končanih novicah si podamo roke. Potem oni povedo svoje novice in zopet se rokujemo. Pogovarjamo se v francoščini in običajno katehist še prevaja

Dirigent Leon, bobnarji in zbor; med mašo so peli v jeziku baoulé

v katerega od domačih jezikov. Pogovor potem teče o krščanskem življenju v skupnosti, o verouku, o delih, ki so v teku ali pa so predvidena. Tudi če so kakšne težave, se skušamo pogovoriti. V božičnem času so bili krsti odraslih katehumenov in poroke po nekaterih vaseh, zato smo se nekoliko pogovorili še o podrobnostih obreda. Potem je priložnost za spoved. Pri maši je veliko petja. Njihove pesmi so sestavljene tako, da običajno eden, npr. vodja zbora, zapoje eno frazo, odgovori zbor ali

vsa cerkev in tudi bobni se šele sedaj vključijo. Ker ni instrumentov, intonacija ni potrebna. Veliko pesmi je sestavljenih v obliki pogovora med pevcem in zborom. Besedila so preprosta in običajno povzeta po Svetem pismu. Vsaka etnična skupina ima svoje vrste bobnov in tudi svoj način igranja. Drugih instrumentov nimajo, le ena skupnost ima preprosto piščal z nekaj toni. Skoraj povsod pojejo večglasno. Božja beseda je v francoščini in v enem ali več jezikih domačinov, saj so skoraj vse skupnosti mešane. Mojo pridigo sprti prevajajo v enega ali dva glavna jezika. Zanimive so poroke, ko se ženin in nevesta držita zelo resno, skoraj žalostno. Ena skupnost, mossi, ima za besedo privolitve - da, besedo žnje' in vsakokrat moram biti prav pozoren, da njihov žnje' pomeni pravzaprav da. Če je bogoslužje lepo pripravljeno, je darovanje slovesno in s petjem in plesom prinesejo še darove, npr. riž, manjok, innjam, banane. Pri maši so kar zbrani, le žene imajo nekaj več opravila z dojenčki in otroki. Maša običajno traja dobro uro, če pa se med mašo podeljujejo zakramenti, traja tudi dve uri. Po maši je običajno skupen obed pred cerkvijo ali pri šefu, lahko pa tudi pri novokrščencih in novoporočencih. Pa tudi potujoča in preprosta katoliška knjigarna je takrat odprta.

Drugače pa se skupnost sama zbira k nedeljski molitvi in katehisti imajo besedno bogoslužje. Pred bogoslužjem in po njem pa so še srečanja za različne letnike katehumenov, vaje za zборе. Tudi ko ni duhovnika, bogoslužje in verouk potekata redno. Nekateri se veliko darujejo za Boga in Cerkev in Bog gotovo to delo in žrtve blagoslavlja. Seveda je največ odvisno od prizadevnosti ljudi, ki vodijo

Običajno je po maši kosilo za vse. Okoli sklede se zbere staro in mlado.

določeno cerkveno občino, tako da nekatere skupnosti versko cvetijo, druge bolj životarijo. Veliko truda vlagajo v vzgojo katehistov in animatorjev.

Božič je tudi tukaj državni praznik. Na misijonu so različne skupine pripravile božičnico od 21. do 24. ure. Po domovih in družinah še ni navade, da bi naredili jaslice ali da bi doma molili in blagoslovili hišo. Jaslice so bile le v cerkvi, pa tudi sam sem si naredil božični kotiček. Polnočnica je bila na prostem pred cerkvijo in zbralo se je veliko ljudi. Sam sem imel mašo na eni podružnici, kjer je elektrika. Med mašo je bilo pet krstov odraslih katehumenov in tri poroke. Za povratek ponoči sem bil nekoliko v skrbeh, zaradi razmer ob državnem udaru, pa s policijo ni bilo težav. Žal nisem mogel veliko peti, ker pesmi še ne poznam, čeprav so pesmi lepe in seveda zelo ritmične. V mestu pa ni bilo pretiranega božičnega vzdušja. Trgovine so bile npr. odprte, saj so povečini v rokah muslimanskih trgovcev. Ob koncu njihovega posta in praznika v začetku januarja pa so bile vse zaprte. Na župniji se sedaj pripravljamo na postni čas, ko bo po vseh podružnicah romal križ, lahko mu rečemo svetoletni križ, ki ga je gospod škof dal vsaki župniji. V vseh kapelah je mogoče pod običajnimi pogoji prejeti popolni odpustek ob tem svetem letu. Ob koncu marca pa še načrtujemo dvodnevno veliko župnijsko romanje na večjo podružnico v naši župniji.

Če je pri nas vprašanje o zdravju v mojih letih še razmeroma bolj formalno, pa je tukaj to vprašanje bolj pomembno. Podnebje je precej vlažno, hrana in predvsem voda pa znajo zagreniti življenje že črncu, še toliko bolj belcu. Zaenkrat ni večjih težav, hvala Bogu. Priporočam sebe in ves misijon v molitev in tudi sam se domače župnije redno spominjam v svojih molitvah. Vse Vipavke in Vipavce lepo pozdravljam!

Sandi Skapin

HOSPIC

V Vipavskem glasu smo že večkrat pisali o delovanju društva Hospic. Prav je, da se oglasimo zopet. Saj veste, kdo smo: nevladna, neprofitna prostovoljna organizacija, ki nudi prostovoljno in brezplačno pomoč težko bolnim, umirajočim in žalujočim. Žalovali smo že vsi, umreti bomo morali vsi, in prav je, da ne rečemo: pozabil sem, temveč se je treba brez strahu in tabujev pripraviti tudi na ta dokončni del življenja, ki bo prišel morda prav počasi, morda pa prav hitro in nenapovedano.

Naše društvo je v Vipavi začelo delovati 16. maja 1998. Od takrat smo organizirali že tri šolanja prostovoljcev - imamo jih 31, v Vipavi, sedaj teče šolanje v Podnanosu. S tečaji smo gostovali tu in tam, sedaj nam je občina končno dodelila prostore s souporabo z zdravstvenim domom, in sicer v nekdanji otroški ambulanti. Prostori so urejeni, imamo fotokopirni stroj, računalnik in telefon.

Naša telefonska številka je 65 500. Od marca naprej bomo imeli dežurstvo v naših prostorih vsak torek in četrtek od 16. do 18. ure, in kdor potrebuje naše usluge, nas lahko pokliče ali obišče. Nudili bomo brezplačno družbo težkim bolnikom in žalujočim, tako da gredo lahko svojci tačas po svojih opravkih in si malo odpočijejo - ali pa, če so svojci oddaljeni. Lahko po potrebi stopimo tudi v bolnišnico ali dom starejših občanov. Med dežurstvom si lahko tudi ogledate in sposodite literaturo z našega področja.

Prostovoljci se izobražujemo enkrat mesečno na rednih srečanjih društva, ponavadi prvi četrtek v mesecu. Če vas zanima, pristopite tudi vi! Imamo predavatelje za razne teme, skupino za samopomoč žalujočim pa vodi VMS Anica Kravos.

Do sedaj smo organizirali predavanja v KS Podnanos, Podraga, Batuje, Gaberje ter v društvu Most. Predstavili smo tudi delovanje Hospica in območnega odbora.

Zdravstvene nege ne nudimo, le družbo in spremljanje. Naloge in program ter plan dela preberite v nadaljevanju.

Pravzaprav vsi mi sosede in prijatelji smo Hospic. Vse te stvari, vsaj nekoliko starejši, znamo. A je prav, da znanje obnovimo, da bomo delovali po geslu človek-človeku.

Dodala bi še svoje mnenje. Dosti je bilo pripomb na to, da za pokojnike, pripeljane od

drugod, ni bilo na Glavnem trgu izobešenih osmrtnic z uro pogreba. Za nekatere še najbližji sosedje niso vedeli. Pogrebna podjetja osmrtnice izobesijo le na pokopališču - tja pa vsak ne hodi gledat, za vsakogar pa tudi ne zvoni. Ali se ne bi dalo urediti, da bi bila na Glavnem trgu pri pošti omarica, ki bi bila namenjena le osmrtnicam, in sicer za vse pokojne iz Vipave in Gradišča, na željo svojcev pa tudi za druge iz naše občine. V ponedeljek, sredo in petek je odprt matični urad, v torek in četrtek pa ima Hospic dežurstvo, za soboto in nedeljo bi našli koga, ki bi imel osmrtnice pri roki, in bi bilo za vsakega pokojnika (razen za tistega, ko ožji družinski krog tega ne želi) oznanjeno, kdaj je umrl, kje počiva in kdaj bo pokopan, pa tudi, če ga bodo pokopali kje drugje. In še enkrat: prav bi bilo, da bi postavili na pokopališče kakšno klopco, da bi si starejši obiskovalci odpočili. In prav bi bilo - pa brez zamere - da bi kdo honorarno in za majhne *solde*, prevzel skrb za pokopališko stranišče, ki bi vsaj ob nedeljah od 10h do 18h moralo biti odprto in dostopno.

Nada Kostanjevic

PLAN DELA ZA LETO 2000

1. Spremljanje umirajočih
2. Skupina za samopomoč žalujočim 24 x 2 uri
3. Šolanje prostovoljcev v pomladanskem in jesenskem času
4. Predavanje po krajevnih skupnostih - 10 predavanj »Biti blizu v težkem času«
5. Deset predavanj »O pomenu žalovanja«
6. Širjenje idej Hospica in predstavitev dela območnega odbora preko lokalnih medijev
7. Prodor v zdravstvene ustanove: ZL, DSO, bolnišnica
8. Informacije: individualni pogovori preko telefona 5 ur tedensko
9. Tečaj nege bolnika 5x
10. Iskanje donatorjev

NALOGE IN PROGRAM SLOVENSKEGA DRUŠTVA HOSPIC

- izvaja predavanja in seminarje za svojce, prostovoljce in zdravstveno osebje
- svojcem nudi individualno svetovanje
- sodeluje pri izdajanju literature s tega področja
- prizadeva si za odpravljanje tabujev in za bolj človeški odnos do umiranja in žalovanja v družbi
- sodeluje s podobnimi organizacijami doma in po svetu
- organizira mesečna srečanja prostovoljcev vsak prvi četrtek v obliki predavanj in delavnic ter različnih razgovorov
- organizira skupine za samopomoč žalujočim vsako tretjo soboto dopoldne in individualna svetovanja
- izobražuje nove prostovoljce za pomoč hudo bolnim in umirajočim ter njihovim svojcem dvakrat letno
- organizira enkrat mesečno predavanje za dodatno izobraževanje prostovoljcev
- organizira pet tečajev zdravstvene nege namenjenih širšim krogom prebivalstva
- izvaja program Pomoč težko bolnim dvakrat mesečno po krajevnih skupnostih
- pripravlja razna predavanja in seminarje za široke kroge prebivalstva in za zdravstveno osebje desetkrat letno

DOMOV

*Pozorna moram biti,
v noči življenja svetlobo odkriti.
Naj lučka zasveti, razum naj zamre,
čista ljubezen naj vstopi v srce.*

*Mirna moram biti,
čašo trpljenja s tabo piti.
Daj bog, naj ne bo me strah,
ko prestopiš večni prag.
Tiha moram biti,
se s tvojo dušo spojiti.
Podaj mi, sestra, brat roko,
da manj boleče bo slovo.
Poslušna moram biti, uho in oko izostriti,
naj ne spregledam stisk in bolečine,
naj ti pomagam, da lažje mine.*

*Hvaležna moram biti,
ker k tebi smem vstopiti.
Najboljša šola si v življenju,
ki privadi me trpljenju.*

*Sama moram biti,
se z duhom stvarstva združiti,
da zopet najdem tisto nit,
ki veže me na vesoljno Bit.*

*Pozorna, mirna, tiha moram biti,
poslušam, hvaležna, sama moram biti,
če hočeva skupaj v svet nov
oditi na poti domov.*

Ida Semenič

ISKRICE - MISLI O STAROSTI

Ustavi čas in se zamisli

V gubah, sklonjenih ramenih, osivelih laseh in tresočih rokah se skriva tisoče misli, smeha in joka, skrbi in razposajenosti, upov in brezupa, sreče in žalosti. ko zreš v njih oči, je kot bi gledal zvezde, v katerih se v tem trenutku zrcali zgodovina vesolja.

Če meniš, da se od starejših ne da ničesar naučiti, ker jih je moderni čas že zdavnaj prehitel, se vprašaj, ali si sploh že odrasel.

Ko se v naglici za trenutek ustaviš ob starejšem človeku in si domišljaš, da se žrtvuješ, vedi, da si se ustavil ob neizmernem bogastvu prehojene poti in da si ti tisti, ki prejemaš.

Pobude mladih so vredne toliko kot izkušnje starih.

Topel in varen dom gradijo: otroci s prešernostjo, mladi z odprtostjo za življenje, srednja generacija z delom, starejši s svojo toplino.

- ...iz vaših del se bodo vaši otroci učili skrbeti za vas.

Če kdo za svojce, posebno za domače, ne skrbi, je zatajil vero in je slabši od nevernika.

Pred sivo glavo vstani, prikloni se staremu človeku.

Vsi se bojimo starosti in vendar si vsi želimo dočakati starost.

Ko roka babice ali dedka popustljivo boža svoje vnuke, je to božja govorica.

VELIKI TEDEN

(Za poedine dneve velikega tedna)

*Ko je Jezus od Matere odšel
in je veliki, sveti teden začel,
je Marija polna bolečin
vprašala Sina s srcem žalostnim:*

*»Oh, Sin, ti ljubi Jezus moj,
kaj bo to nedeljo s teboj?«
»Danes bom kot kralj češčan,
z oblačili in palmami okrašen.«*

*»Oh, Sin, ti ljubi Jezus moj,
kaj bo na sveti ponedeljek s teboj?«
»V ponedeljek popotnik sam bom,
ki nikjer prenočišča ne dobom.«*

*»Oh, Sin, ti ljubi Jezus moj,
kaj bo na sveti torek s teboj?«
»V torek pa svetu bom prerok,
oznanil, da je minljivo vse in povsod.«*

*»Oh, Sin, ti ljubi Jezus moj,
kaj bo na sveto sredo s teboj?«
»V sredo bom reven in ubog,
za trideset srebrnikov izdan iz Judeževih rok.«*

*»Oh, Sin, ti ljubi Jezus moj,
kaj bo na sveti četrtek s teboj?«
»V četrtek v dvorano grem svetlo
kot jagnje za sveto Rešnje Telo.«*

*»Oh, Sin, ti ljubi Jezus moj,
kaj bo na sveti petek s teboj?«
»V petek, Mati moja ljuba,
odrešim svet, da ne obupa.«*

*»Oh, Sin, ti ljubi Jezus moj,
kaj bo na sveto soboto s teboj?«
»V soboto pa zmo bom pšenično,
ki se v zemlji prerodi resnično.«*

*»Oh, Sin, ti ljubi Jezus moj,
kaj bo na sveti torek s teboj?«
»V torek pa svetu bom prerok,
oznanil, da je minljivo vse in povsod.«*

*»V nedeljo raduj se, Mati moja,
stopim čez kamen iz groba pokoja,
in v roki svoj križ držim,
da z njim ta svet razveselim.«*

(Stara narodna)

ČESTITKA

V začetku februarja je praznovala življenjski jubilej - 90-letnico - naša bralka Ivanka Podobnik, Beblerjeva ulica 1. Iskreno ji čestitamo in želimo še veliko zdravih in zadovoljnih dni.

Uredniški odbor

Za razvedrilo

SESTAVIL VLADIMIR ANŽEL	SAMEC DOMAČE ŽIVALI	PUSTOLOV STVO	KRAJ PRI KOPRU	PREDUJEM NAPLA- ČILO		VIPAVSKI SALON POHIŠTVA	LJUBKO- VALNO Ž. IME	SL. PISATEL IN ZDRAV. BOGOMIR	KRAJ. KJER VODA ODIRA ZEMLJO	ŽAMETEN SUKNJIČ HRVATSKE NAR. NOŠE	TOMAŽ HREN
ŽENSKA SLAB- ŠALNO					MUTA- VOST						
TRSKA					VOHUN						
BARVA IGRALNIH KART					VIPAVSKA TRGOVINA ZAPORED. ČRKI						SIBIRSKI VELETOK
	NIKOLA TESLA ODPADNA VODA			LANTAN		SL. PISATEL IN PREVA- JALEC ANDREJ					
PESTNER				DROBEN METULJ AMERICUJ				ZAPOREDN ČRKI DRŽAVA V AZIJI			
VIPAVSKA TOVARNA PISARNIŠK POHIŠTVA				PRITLIKAV KONJ ANTON CIZARA					MAJHEN PES	TERORIST ORGANIZ. NA IRSKEM	
VIPAVSKI LOKAL											
LITIJ			BABICA, NONA	CELJE VIJAK PRI STISKALN.		PEROCI	GLASBENA LESTVICA HITER TEK				
KRAJ OB AZOVSKEM MORJU				ŽGANA PIJAČA OZIRALNI ZAIMEK							
PROIZVOD KEMIČNIH TOVARN											
DRUŽINA ITALIJANS. IZDELOVA GODAL						ORIENTAL. RIŽEVO ŽGANJE					

Rešitev križanke iz 51. številke VG

VODORAVNO: 1. odpravnina, 11. skuta, 16. Metod Pirih, 7. roman, 18. ovum, 19. ilirizem, 21. H(aber)l D(itka), 22. oštarija, 26. SS, 27. Vladimir, 29. Skapin, 30. ro, 32. KIA, 34. intima, 35. tobak, 36. priznanje, 39. E(dvard) G(ierek), 40. afera, 41. punk, 42. Alta, 43. Oto, 44. lisa, 45. SOS, 46. Ob, 48. sev, 49. beg, 50. IJ, 51. T(omaž) M(arušič), 53. OP, 54. snob, 56. revir, 58. NSU, 60. Ist, 62. major, 63. erar, 64. akroterion, 67. Ma(karska), 68. SS, 69. mu, 71. Anton Požar, 73. Ibik, 75. Žid, 76. girl, 77. in, 78. bavtara, 80. eho, 81. Tika, 82. Nado, 84. četaš, 85. lar, 86. R(ado) M(urnik), 87. N(ogometni) K(lub), 89. era, 91. nano, 92. Ve(nezia), 93. anatomija, 98. Job, 100. ol, 101. alk, 103. Malo semenišče, 105. sat, 107. To(rino), 108. Iza, 109. ter, 110. da, 111. rit, 113. uvoz, 115. Ni(kelj), 116. ata, 118. Ive, 120. GG, 121. opera, 122. ejakulacija, 126. elevator, 128. capa, 129. opasač, 130. raj, 131. noša.

NAVPIČNO: 1. omorika, 2. Devin, 3. Ptuj, 4. romar, 5. A(do) D(arijan), 6. vpis, 7. nilski konj, 8. iri, 9. nirvana, 10. Ahil, 11. Srednja verska šola, 12. komite, 13. um, 14. tahimeter, 15. andragog, 20. zainteresiranost, 22. ostalina, 23. Škofijska gimnazija, 24. tabes, 25. aparat, 28. mi, 31. opus, 33. I(van) Z(orec), 37. R(ichard) N(ixon), 38. Als, 41. pop, 43. Obir, 45. sotrpin, 47. boom, 52. Mitol, 54. Sanabor, 55. Braitenberger, 57. V(ladimir) A(nžel), 59. urnik, 61. sen, 62. mož, 65. Otranto, 66. Iona, 69. Mihael Toroš, 70. udor, 72. Ra(dij), 74. Bata, 75. želva, 79. V(iktor) Č(ernomirdin), 81. traminec, 83. Dean, 88. Kos, 90. Ajša, 94. ala, 95. metalo, 96. ime, 97. Jerica, 99. OČ, 102. Kozara, 104. ideja, 106. tupan, 112. igla, 114. veto, 116. Aka, 117. TU, 119. Vis, 121. O(to) V(rhovnik), 123. A(na) P(avlova), 124. A(lenka) P(intarič), 125. A(vgust) Č(ernigoj), 127. E(lo) J(ustin).

Tudi v preteklosti so naši ljudje pisali v razno časopisje. Učenka Jožefa Verčona z Erzelja je v letu 1930, ko je bila stara 14 let, svoj humor v sliki in besedi poslala v objavo otroškemu listu Jaslice

KUŽEK IN NJEGOV REP

(Risbo in spis poslala Jožefa Verčona)

Neki gospod pride v Vipavo in naroči v gostilni klobaso. Ker pa je bil gost preveč zamišljen v svoj časopis, niti ne zapazi, kako mu je kužek ukradel klobaso, skočil z mize, a tako, da je tisti hip ostal rep na krožniku. Gost, ki vsega tega ni videl, si hoče zrezati košček klobase, pa strašno cviljenje ubogega kužeka ga šele zbudi, da se prestraši; tedaj zagleda, da si je odrezal lep košček pasjega repa.

* * *

Pleve in drobtine

Začnimo v prejšnjem tisočletju z blagoslovom konj. Čeprav Vipava ne premore kaj dosti konj, je prav, da smo to lepo navado obudili tudi pri nas. Prav bi bilo, da bi organizator opozoril župnijo, oziroma tiste, ki oglašajo to lepo prireditvev, naj opozorijo avtomobiliste, da je ta dan na prireditvenem prostoru prepovedano parkirati avtomobile. Prav bi bilo, da bi pristojni poslali tudi nekoga pred cerkev, da bi še pred deseto mašo pregnali avtomobiliste.

Tudi bi bilo hvalevredno, da med samo podelitvijo blagoslova ne bi ljudje tako vneto klepetali. Tako nagovora in besedila blagoslova kljub ozvočenju večina ni slišala.

Ko smo že pri klepetanju: res je, da se na pogrebnih srečujemo tisti, ki sem morda že dolgo nismo videli. A vendar, vzemimo si čas pred pogrebom in kakšno minuto po njem. Med samim pogrebom, med pogrebnim sprevodom pa bodimo tiho!

Novo tisočletje smo lepo dočakali na "placu". Bilo je lepo, mirno in veselo, pokušali smo penino, občudovali ognjemet in se veseli razšli domov. Kdor je hotel, je drugi dan lahko šel na Plaz. V nadaljevanju preberite, kaj so o tem napisali naši vrli planinci.

NOVOLETNO SREČANJE NA PLAZU 2000

Tudi letos smo se vipavski planinci potrudili in pripravili že 6. tradicionalno novoletno srečanje na Plazu. Nekateri obiskovalci Plaza so se v večernih urah starega leta z baklami odpravili pričakati novo leto 2000 na Plaz. Prihod novega leta je pričakalo 25 obiskovalcev. Na novoletni dan smo za obiskovalce Plaza pripravili topel čaj in prijetno vzdušje. V dopoldanskih urah so bili takorekoč standardni obiskovalci Plaza, pravi naval ljudi pa je bil v popoldanskih urah. Čestitk in dobrih želja je bilo med obiskovalci veliko. Letos nam je služilo še lepo vreme. Na novoletnem srečanju na Plazu je bilo letos spet rekordno 364 ljudi, od najmlajših do najstarejših. Vsi obiskovalci Plaza so bili navdušeni nad tako prijetno in skromno prireditvijo.

Prihodnje novo leto se pa spet vidimo na Plazu. Do takrat pa, SREČNO!

Še tako naprej! Prav je, da kdor ima psa, ga pripelje tudi s seboj; psi so se sploh na Plazu obnašali zelo kulturno. Za hec bi bilo prav vpeljati poseben zvezek za pse, da bi še njih evidentirali. Zvezek bi lahko ostal v skrinjici na Plazu, da bi tja vpisovali pasje obiskovalce - zanimiva statistika!

Gorazdove nove štacune smo se vsi razveselili, sedaj nam ni treba po vsak cvek letati v Agromarket, vsaj nam s tega konca!

Kulturni praznik smo praznovali z raznimi prireditvami. Marsikoga pa "osrečujejo" razna verižna pisma lurške Matere božje, sv. Antona in podobna. Ne pošiljajte vendar teh neumnih pisem, posebno ne, če komu želite dobro! Saj marsikaterega nesrečneža to pismo vznemiri. Če komu res želite srečo, in če veste, da je nesrečen, si raje vzemite čas in ga poslušajte ter o povedanem molčite!

Ali veste, da so se nepridipravi spravili na najbolj ubogo, sicer lepo urejeno štacuno v Trgu - na Zelenjavo. Dosti si niso pomagali, dobro pa, da niso ukradli naših simpatičnih prodajalk. Ne damo jih!

Knjižnica je, to sem opazila na zgibanki, ki sem jo dobila, kar uspešno poslovala! Nakupili so 736 novih knjig, obiskalo jo je 7073 bralcev, ki so si izposodili 18413 knjig. Vpisalo se je 71 novih bralcev, vseh skupaj pa je bilo 785. Imeli so 36 ur pravljič z 212 otroki, 9 krat pa so zastavili uganko meseca z 230 rešitvami. Imeli pa so 7 skupinskih obiskov s 140 otroki (šole, vrtec).

Le nikar ne *povišajte* naše knjižnice v zgornje nadstropje! Tu pri tleh se vsi lahko zaletimo vanjo!

Nada Kostanjevic

VREMENSKO POROČILO

	VIPAVA	NANOS
DECEMBER, od 11. do 31.	198,2 l/m ² dežja, 3x sneg, 4x slana, 9x dež, 1 nevihta, 1x močna burja, 3x megla, 1x rosa, 1x poledica	260,6 l/m ² dežja, 15 cm snega min. temp. -10°C, maks. temp. 6°C
JANUAR	2,8 l/m ² dežja, 1x sneg, 13x slana	6 l/m ² dežja, 10 cm snega min. temp. -14°C, maks. temp. 6,2°C
FEBRUAR	38,5 l/m ² dežja, 6x dež, 8x slana, 4x megla, 1 nevihta	23,9 l/m ² dežja, nič snega min. temp. -9°C, maks. temp. 14°C
MAREC	164,9 l/m ² dežja, 11x dež, 1x slana, 1 nevihta	160,7 l/m ² dežja, nič snega min. temp. -4,4°C, maks. temp. 14,2°C

Nada Kostanjevic in Ivica Jež

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 20.12.1999 DO 31.3.2000

Mira Bajc	Beblerjeva 9	2.000 SIT
Vida Bajec	Gradišče 23	2.000 SIT
Marjanca Poniž - Blažič	Švedska	200 SEK = 4.568 SIT
Julka Poniž - Durn	Francija	100 FRF = 3.070 SIT (za št. 51)
Julka Poniž - Durn	Francija	100 FRF = 3.070 SIT
Marjeta Fabjan	Laurinova 1	2.000 SIT
Francka Ferjančič	Na Hribu 20	2.000 SIT
Zora Hrepevnik	Vinarska c. 2	2.000 SIT
Stanislava Jamšek	Gradnikove br. 13	1.500 SIT
Božidar Kalc	Na Produ 11	1.000 SIT
Milena Cisera - Kobal	Dolina pri Trstu	50.000 Lit = 5.200 SIT
Ruth Markič	Solkan	4.000 SIT
Ivanka Meze	C. 18. aprila 7	1.000 SIT
NN	Slap	2.000 SIT
Franc Petrič	Gradišče 38	4.000 SIT
Alda Posavec	Ljubljana	1.000 SIT
Sonja Pušnar	Šempeter	2.000 SIT
Ivan Rodman	Milana Bajca 18	2.000 SIT
Minka Sfiligoj	Gorica, Italija	20.000 Lit = 2.080 SIT
Martin Silvester	Ljubljana	1.000 SIT
Ana Stecca	Italija	5.000 SIT
Nevenka Sterlekar	Ljubljana	2.000 SIT
Edo Štefin	Vojana Reharja 18	3.000 SIT
Jože in Mara Virant	Vojkova 3	5.000 SIT
Fanči Visini	Italija	5.000 SIT
Skupaj		67.488 SIT

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na žiro račun *KS Vipava 52010-645-50977* s pripisom ZA VIPAVSKI GLAS.

VIPAVSKI GLAS- glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
MAREC 2000
680 izvodov

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Vera Poniž, Nada Kostanjevic, Vladimir Anžel in Breda Butinar - lektorica

Sodelovali so še: Justin Stanovnik, Božidar Premrl, Judita Podgornik, Olga Požar, Branko Tomažič, Katarina Štrancar, Tanja Kobal, Miro Perhavec, Jože Rutar, Tea Kobal, Petra Perhavec, Meta Bavčar, Ana Marinkovič, Sladana Markovič, Boris Sever, Nermin Mehinovič, Andreja Golob, Janko Vehovar, Jana Bolčina, Karmen Smet - Rondič, Ivan Ivanov, Sandi Skapin, Ida Semenič

Tisk: Papirna galanterija SEDMAK, Ajdovščina

VSEBINA

Kultura danes in zmerom	stran 1
<i>Iz naše preteklosti</i>	
Kapelice in znamenja v našem okolju	stran 5
Vipava in Vipavci v ogledalu Bleiweisovih Novic	stran 7
Narodnoosvobodilno gibanje v Vipavi 1941 - 1945	stran 9
Bili smo otroci vojne	stran 13
Velika noč v Potenci leta 1943	stran 16
Spomini na Janka Premrla - Vojka	stran 18
Da ne bi pozabili	stran 19
<i>Predstavljamo vam</i>	
Ernest Klavžar	stran 21
<i>Iz naše KS</i>	
Poročilo o delu KS Vipava	stran 23
Nova knjiga o Vipavcih - "Življenje ob trti in kršinu"	stran 24
Fotografska zapuščina Ivana Možeta	stran 24
<i>Iz naše občine</i>	
Poročilo o delu občine Vipava	stran 25
Blagoslov konj na god sv. Štefana v Vipavi	stran 27
<i>Iz ustanov in društev</i>	
<i>Iz ŠG</i>	
Izgradnja dijaškega doma	stran 29
Kulturni praznik na ŠG	stran 29
Šola za starše	stran 30
Prva nagrada v Vipavo	stran 31
<i>Iz OŠ</i>	
Astronomski krožek	stran 31
Popolni Lunin mrk na Krvavcu	stran 32
Lunin mrk na Krvavcu	stran 33
OŠ Draga Bajca v četrtfinalu lige ŠKL	stran 34
<i>Iz CUIO</i>	
Moja novoletna želja	stran 34
Mojih trinajst let v Vipavi	stran 35
Dobil sem zgoščenko	stran 35
Naša ravnateljica	stran 36
Moja najljubša učiteljica	stran 36
Rada sem z njimi	stran 36
Za lažje življenje invalidov na vozičkih	stran 37
<i>Iz društev</i>	
Deset jubilejnih parov v Vipavskem hramu	stran 37
Zlatoporočenca Kalc	stran 38
Študijski krožek za starše zaključil svoje delo v Podnanosu	stran 39
Sodelovala sem v študijskem krožku	stran 40
Predstavitel KK Vipava	stran 40
<i>Za dom in družino</i>	
Pismo s Slonokoščene obale	stran 42
Hospic	stran 45
Iskrice	stran 47
Veliki teden	stran 48
Čestitka	stran 48
<i>Za razvedrilo</i>	
Križanka	stran 49
Kužek in njegov rep	stran 50
Pleve in drobtine	stran 50
Vremensko poročilo	stran 51

Hidovščina

SP 0

VIPAVSKI

2000

352.9(497.12 Vipava)

0077974,52

COBISS

UNIVERZNA KNJIŽNICA